archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

DEN VE STŘEDOVĚKU

A DAY IN THE MIDDLE AGES

MUZEUM VYSOČINY TŘEBÍČ – ZÁMEK

VYSOČINA MUZEUM TŘEBÍČ - CASTLE

14. 9. – 18. 9. 2026

MVJ Muzeum Vysočiny Jihlava

MUZEUM VYSOČINY TŘEBÍČ

MUNI ARTS Ústav archeologie a muzeologie

Kraj Vysočina ZŘIZOVATEL ORGANIZACE

Pondělí 14. 9. 2026

10:00–13:00

REGISTRACE ÚČASTNÍKŮ
Registration of conference participants

13:00–13:30

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ
Official opening of the conference

13:30–14:00

ÚVODNÍ REFERÁT (REZERVOVÁNO)
Opening paper (reserved)

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

VEŘEJNÁ MÍSTA A PROSTRANSTVÍ

14:00-14:15
Aleš Hoch, Michal Bučo
Od dvorce k náměstí – od kostela ke dvorci. Proměna veřejných ploch v Třebíči ve 12. až 14. století

14:15-14:30
Šimon Kochan, Pavel Staněk, Martina Maršíčková
Velké Meziříčí, poddanské město ve středověku

14:30-14:45
Jakub Těsnohlídek, Pavel Staněk, Kateřina Těsnohlídková
Tvrz, kostel a příkop. Archeologie historického jádra Žďáru nad Sázavou

---

DŮM A DOMÁCNOST

14:45-15:00
Barbara Marethová, Michal Zezula, Radim Ťulpík
Vývoj obytné zástavby v Moravské Ostravě v prvních stoletích po vzniku města

15:00-15:15
Marek Peška, Antonín Zůbek, Josef Kovář, Ondřej Navrátil
Předběžné výsledky rekonstrukce středověké zástavby zachycené v rámci archeologického výzkumu Janáčkova kulturního centra v Brně na Veselé ulici

Diskuze **15:15-15:30**
Přestávka **15:30-15:45**

OBCHOD, MOBILITA, KONTAKTY

15:45-16:00
Kryštof Derner, Jiří Crkal, Eva Černá
Jeden den na cestách. Síť cest sklonku 12. až 13. století ve východním Krušnohoří

16:00-16:15
Jan Škvrňák
Šlechta na cestách - Jan z Kravař v roce 1363

16:15-16:30
Maxim Mordovin
Spotreba textílií v stredovekých kláštoroch Uhorska na základe archeologických nálezov

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

VRCHNOSTENSKÁ A CÍRKEVNÍ SÍDLA

16:30-16:45
Ján Beljak, Peter Debnár, Radoslav Ragač, Michal Šimkovic
Archeologický výskum zaniknutého stredovekého kostola Zjavenia Pána v Ostrej Lúke, okres Zvolen

16:45-17:00
Tomáš Kopták, Stanislava Oporosková, Michal Felcan
Neznámy zaniknutý objekt pri Kostole Všetkých svätých v Slovenskom Pravne

17:00-17:15
Hana Hanzlíková
Bazilika svatého Prokopa v Třebíči

Diskuze **17:15-17:30**
Prohlídka Baziliky sv. Prokopa **18:00**

Úterý 15. 9. 2026

VRCHNOSTENSKÁ A CÍRKEVNÍ SÍDLA

8:30-8:45
Jiří Havlice, Michal, Vágner
Nové poznatky o podobě středověkého hradu v Rožmberku nad Vltavou

8:45-9:00
Jiří Varhaník
K původní podobě východního křídla arkádového ochozu na hradě Zvíkově

9:00-9:15
Peter Tajkov, Árpád Balogh
Archeologický výskum tzv. hradu Csonkavár v Kráľovskom Chlmci (okr. Trebišov)

9:15-9:30
Bronislav Gruna
Nové poznatky k dějinám jevišovických hradů

9:30-9:45
Pavel Drnovský, Jiří Unger
Jen jeden den obléhání? Hrad Mokřice u Jičína a archeologické doklady krátkodobé vojenské akce

Diskuze **9:45-10:00**
Přestávka **10:00-10:15**

10:15-10:30
Miroslav Dejmal, Petr Holub, Václav Kolařík, Tomáš Kyncl, Lenka Šabatová
Hrad Bítov v 11. a 12 století

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

10:30-10:45
Antonín Šturm, Petr Hejhal, Tereza Wagner Janáková, Radek Bláha
Raně středověké centrální lokality v severovýchodních Čechách

10:45-11:00
David Zimola, Pavel Macků
Archeologický a dálkový průzkum středověké opevněné polohy "Panenská" (k. ú. Staré Hobzí) na jihozápadní Moravě

11:00-11:15
Mario Bielich, Michal Šimkovic
Krása, ktorá hreje. Nálezy gotických a renesančných kachlíc z Lietavskeho hradu

11:15-11:30
Rita Rakonczay
The Fuggers and the Stoves of the Reformation? Sixteenth-Century Tile Stoves from Červený Kameň

Diskuze **11:30-11:45**
Přestávka na oběd **11:45-13:30**

KRAJINA A EXTRAVILÁN

13:30-13:45
Dominika Matějková
Early Medieval Meeting Places

13:45-14:00
Gergely Szoboszlay
The Valley Barrier Wall of Visegrád in Light of Recent Excavations: Defensive Landscape and the Infrastructure of Movement

14:00-14:15
Erik Tóth
Conflict Archaeological Finds from the Visegrád Valley Barrier Wall in the Context of the Defensive System.

14:15-14:30
Jana Mazáčková
Krajina mezi hradem a panstvím: přímé hospodářské zázemí hradu Rokštejna

14:30-14:45
Jaromír Beneš, Jana Mazáčková, Václav Fanta, Sahar Poledník Mohammadi, Ivana Šitnerová, Tereza Majerovičová, Veronika Komárková, Jiří Bumerl, Petr Žaža
Počátky a vývoj plužinového systému v okolí hradu Rokštejn na Českomoravské vysočině

Diskuze **14:45-15:00**
Přestávka **15:00-15:15**

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

15:15-15:30
Kateřina Bergerová
Po stopách zaniklých vesnic ve východní části Ždánického lesa

15:30-15:45
Hana Hosnedlová, Jindra Hůrková, Petr Kočár
Obilí, struska a koníček: svědectví o životě ve vrcholně středověké vsi Hejná na Horažďovicku

15:45-16:00
Hrubý Petr, Derner Kryštof, Crkal Jiří, Peksa Vojtěch, Malina Ondřej
Rýžování na přelomu raného a vrcholného středověku jako předehra hlubinného hornictví a osídlení hor a vysočin

16:00-16:15
Josef Petráš
Vývoj železářského průmyslu na panství Krásna Hôrka (Gemer, Slovensko) od 16. do 20. století

16:15-16:30
Josef Petráš, Filip Vološin, Peter Bednár
Príspevok k životu baníkov na hornom povodí rieky Slaná

Diskuze **16:30-16:45**
Přestávka **16:45-17:00**

SMRT A POSLEDNÍ VĚCI ČLOVĚKA

17:00-17:15
Andrej Vrtel, Natália Gerthoferová
Sídliskový objekt s pohodenými ľudskými jedincami na Ventúrskej ul. 6 v Bratislave

17:15-17:30
Michala Přibylová
Proměna pohřebního ritu na pohřebišti v Novém Poddvorově

17:30-17:45
Martin Čechura
Den na hřbitově

Diskuze **17:45-18:00**
Prohlídka expozice Zmizelá Třebíč **18:30**

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

Středa 16. 9. 2026

KONFLIKT, PRÁVO A TREST

8:30-8:45
Němcová Jana, Šneberger Jiří, Kejval Pavel, Lompart Šimon, Dubec Jozef
Popravčí areál na Šibeničním vrchu v Poličce (okres Svitavy)

8:45-9:00
Stanislava Bönde Gogová, Daniel Bešina, Robin Pěnička
Interdisciplinárne prístupy k výskumu popraviska v Holíči z perspektívy právnej archeológie

9:00-9:15
Daniel Bešina, Stanislava Bönde Gogová, Katarína Šimunková, Peter Grznár, Júlia Barič Kéryová, Miriama Tábiová, Martin Hoferka, Ján Barič
Metodické prístupy k identifikácii zaniknutých popravísk v kultúrnej krajine západného Slovenska

9:15-9:30
Dana Novotná
K vejstraze všemu světu

9:30-9:45
Sebastian Antonín
Sociální postavení delikventů ve smolných knihách v 16. a 17. století

Diskuze **9:45-10:00**
Přestávka **10:00-10:15**

10:15-10:30
Jakub Novák
Kudy kráčel zločin – místa kriminality v Olomouci a jeho okolí ve 14. - 15. století

10:30-10:45
Martin Musílek
Vyvaruj se ziskuchtivosti milenek. Milostný život pražských mužů a žen

---

ŘEMESLA, VÝROBA A OBŽIVA

10:45-11:00
Jakub Tamaškovič, Jiří Ščučka, Petr Martinec, Matěj Kmošek, Katarína Liščáková
Symbolika remeselnej činnosti v pohrebnom kontexte? Interdisciplinárny výskum dvojhrobu z lokality Bernolákovo-Šakoň (Slovensko, okres Senec, 8. stor. n. l.)

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

11:00-11:15
Jan Musil
Zbrojní výroba v Pardubicích do poloviny 17. století

11:15-11:30
Petr Žákovský, Jiří Hošek, Patrick Bárta
Unikátní dýka typu basilard z Bystré u Humpolce v kontextu vrcholně středověkých damaskovaných artefaktů

Diskuze **11:30-11:45**
Přestávka na oběd **11:45-13:30**

13:30-13:45
Ctibor Ostrý
Maso ve městě: distribuce masa a komunita řezníků ve středověkém Brně

13:45-14:00
Stanislav Martyčák
Zaniklý panský pivovar v areálu Kounicova domu v České Lípě

14:00-14:15
Kateřina Těsnohlídková
Hrnčířství na Českomoravské vrchovině a jeho proměny 1250-1400

14:15-14:30
Zuzana Borzová, Kristián Jócsik, Jakub Kurák, M. Styk, J. Štubňa
Nové poznatky o včasnostredovekom šperkárstve: Technológia výroby a materiálová analýza emailovej záušnice z Hontianskej Vrbice v historickom kontexte

14:30-14:45
Věra Šlancarová, Aleš Hoch
Víra, magie a láska: Symbolika středověkých spon z Třebíče v evropském kontextu

Diskuze **14:45-15:00**
Přestávka **15:00-15:15**

15:15-15:30
Martin Vyšohlíd
Život ve stínu hradeb. Archeologie Masarykova nádraží v Praze

15:30-15:45
Zdeněk Omelka
Kovové součásti středověkého oděvu v detektorových nálezech na jižní Moravě

15:45-16:00
Tomas Koch
Pánský oděv v kontextu měst ve 2. polovině 16. století od historie každodennosti po multidisciplinární téma

16:00-16:15
Hana Lafková
Od převrácené konstrukce k podpatku: archeologické prameny k vývoji ševcovského řemesla

16:15-16:30
Jana Obročníková
České středověké tobolky v evropském kontextu

Diskuze **16:30-16:45**
Přestávka **16:45-17:00**

PREZENTACE POSTERŮ 17:00 – 19:00

- Věra Šlancarová, Karel Malý, David Zimola
  Quod homo coninxit, Deus separavit
- Drahomíra Frolíková
  Raně středověké pohřebiště v Dobrovízi (okres Praha-západ)
- Šárka Juřinová
  Virtuální rekonstrukce jako nástroj interpretace zaniklých středověkých lokalit: případ Ostrovského kláštera a Sekanky
- Terézia Vangľová
  Neskorostredoveké obydlie z Nemčíc
- Tábiová Miriama, Šimunková Katarína, Borzová Zuzana, Beňuš Radoslav, Luštíková Lucia, Vojteček Marek, Cheben Michal
  Jazdecké hroby zo staromaďarského pohrebiska vo Valalikoch
- Lukáš Hlubek
  První nález komorového kachle z kolekce rytířských kamen v Olomouci
- Katarína Šimunková, Ján Barič, Stanislava Bönde Gogová, Daniel Bešina, Peter Grznár, Julia Barič Keryová, Robin Pěnička, M. Foltýn
  Archeologický výskum šibenice v Stupava
- Petra Solárová
  Stredoveké a novoveké krypty na území Slovenska
- Vendula Vránová, Jakub Vrána
  Velkomoravské hroby z Křelova u Olomouce – sekundární využití pravěkých mohyl v raném středověku
- Petra Šimončičová Koóšová, †Branislav Lesák
  Dvojitý prsteň z Ventúrskej ulice 3, v Bratislave

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

- Maja Konieczna, Oliwia Fryger
  Apotropaic and devotional items from early medieval cemeteries (sites 2 and 4) in Kałdus, Poland

- Tomáš, Hiltscher, Jaroslav Jiřík, Vlastimil Kozák
  Proměny sídelní struktury na severním Prácheňsku od raného do vrcholného středověk

- Jan Patka
  Počátky středověku na Frýdlantsku

- Petr Nový
  Dokumentace a interpretace zaniklých cest nepodchycených mapovými podklady

- Otakara Řebounová, Martin Omelka
  Byliny, koření a ovoce v kuchyni i mimo ni v období vrcholného středověku a raného novověku

- Anna Burešová
  Středověká kolonizace Havlíčkobrodska na základě keramických nálezů

- Petr Starec
  Nález dřevěné konstrukce z Václavského náměstí v Praze. Příspěvek k archeologii popravišť.

- Jan Kocina
  Záchranný archeologický výzkum na Masarykově náměstí v Třeboni

- Kitty Soltészová, Rita Rakonczay
  Revealing the monastery within the walls - The 2021 excavation at Šahy

- Kitty Soltészová
  Regionálny význam prešovskej kachliarskej dielne v 16. storočí

- Jan Frolík, Drahomíra Frolíková
  Raně středověké ostruhy z Pražského hradu a nejbližšího zázemí

- Jiří Orna, Veronika Kočí Dudková
  Ladislav Lábek archeolog

- Kristína Lenartová
  Hmotná kultúra stolovania na hrade Šášov: keramika a sklo z raného novoveku zo zbierok NBS – Múzea mincí a medailí

- Miriam Jakubčinová
  Každodenný život a remeslo na hradisku Valy

- Irena Loskotová
  Středověký všední den v detailu kachlového reliéfu

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

- Jan Havrda, Anna Žďárská
  Výzkum středověkých parcel na Starém Městě pražském (ul. V Kolkovně čp. 919)
- Vojtěch Hanzal, Jana Mazáčková
  Hrádek u vsi Bradlo (k. ú. Velký Beranov)
- Jáchym Kulhánek
  Raně středověké dvorce na Českomoravské vrchovině
- Petr Duffek, Stanislav Vohryzek
  Pozdně středověká tvrz v Lukavci
- Aleš Hoch
  Archeologické doklady středověkých her a zábav z Třebíče
- Zuzana Poláková, Igor Murín, David Raška, Michal Šimkovic
  Archeologický výskum Kostola Evanjelickej cirkvi a. v. v Ochtinej

---

Čtvrtek 17. 9. 2026

CELODENNÍ EXKURZE — 9:00 – 18:00

9:30-10:30 **Kostel sv. Máří Magdalény v Šebkovicích**
11:00-12:30 **Jemnice**
13:00-14:30 **oběd (restaurace Rumburak)**
15:00-17:00 **hrad Bítov**
17:00-18:00 **návrat do Třebíče**

SPOLEČENSKÝ VEČER

19:30

ŠMERALŮV STATEK - CYRILOMETODĚJSKÁ 48/4

Pátek 18. 9. 2026

KOMENTOVANÁ PROHLÍDKA MĚSTA

10:00 – 12:00

Začátek trasy na nádvoří zámku (před vstupem do muzea)

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

ENGLISH VERSION OF THE PROGRAM

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

PUBLIC PLACES AND SPACES

14:00-14:15
Aleš Hoch, Michal Bučo
From the Manor to the Square – from the Church to the Manor. The Transformation of Public Spaces in Třebíč in the 12th to 14th Centuries

Šimon Kochan, Pavel Staněk, Martina Maršíčková
Velké Meziříčí, a Feudal Town in the Middle Ages

14:30-14:45
Jakub Těsnohlídek, Pavel Staněk, Kateřina Těsnohlídková
The Fortress, the Church, and the Ditch. Archaeology of the Historic Center of Žďár nad Sázavou

HOUSE AND HOUSEHOLD

14:45-15:00
Barbara Marethová, Michal Zezula, Radim Ťulpík
The Development of Residential Areas in Moravian Ostrava in the First Centuries after the City's Founding

15:00-15:15
Marek Peška, Antonín Zůbek, Josef Kovář, Ondřej Navrátil
Preliminary Findings on the Reconstruction of Medieval Buildings Documented During the Archaeological Survey of the Janáček Cultural Center on Veselá Street in Brno

Discussion **15:15-15:30**
Pause **15:30-15:45**

TRADE, MOBILITY, CONTACTS

15:45-16:00
Kryštof Derner, Jiří Crkal, Eva Černá
A Day on the Road. The Road Network of the Late 12th to 13th Centuries in the Eastern Ore Mountains

16:00-16:15
Jan Škvrňák
The Nobility on the Road - Jan z Kravař in 1363

16:15-16:30
Maxim Mordovin
Consumption of Textiles in Medieval Monasteries of Hungary Based on Archaeological Findings

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

MANORIAL AND ECCLESIASTICAL RESIDENCES

16:30-16:45
Ján Beljak, Peter Debnár, Radoslav Ragač, Michal Šimkovic
Archaeological Research of the Ruined Medieval Church of the The Epiphany of the Lord in Ostrej Lúka, Zvolen District

16:45-17:00
Tomáš Kopták, Stanislava Oporosková, Michal Felcan
An Unknown Ruined Building near the Church of All Saints in Slovak Pravno

17:00-17:15
Hana Hanzlíková
St. Procopius Basilica in Třebíč

Discussion **17:15-17:30**
Tour of the Basilica of St. Procopius **18:00**

Tuesday 15. 9. 2026

8:30-8:45
Jiří Havlice, Michal, Vágner
New Findings about the Appearance of the Medieval Castle in Rožmberk nad Vltavou

8:45-9:00
Jiří Varhaník
On the Original Form of the Eastern Wing of the Arcade Gallery at Zvíkov Castle

9:00-9:15
Peter Tajkov, Árpád Balogh
Archaeological Research of the so-called Csonkavár Castle in Kráľovský Chlmec (okr. Trebišov)

9:15-9:30
Bronislav Gruna
New Findings into the History of Jevišovice Castles

9:30-9:45
Pavel Drnovský, Jiří Unger
Just One Day of Siege? Mokřice Castle near Jičín and Archaeological Evidence of a Short-Term Military Action

Discussion **9:45-10:00**
Pause **10:00-10:15**

10:15-10:30
Miroslav Dejmal, Petr Holub, Václav Kolařík, Tomáš Kyncl, Lenka Šabatová
Bítov Castle in the 11th and 12th Centuries

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

10:30-10:45
Antonín Šturm, Petr Hejhal, Tereza Wagner Janáková, Radek Bláha
Early Medieval Central Locations in Northeastern Bohemia

10:45-11:00
David Zimola, Pavel Macků
Archaeological and Remote Sensing of the Medieval Fortified Location "Panenská" (k. ú. Staré Hobzí) in Southwestern Moravia

11:00-11:15
Mario Bielich, Michal Šimkovic
Beauty that Warms. Finds of Gothic and Renaissance Tiles from Lietava Castle

11:15-11:30
Rita Rakonczay
The Fuggers and the Stoves of the Reformation? Sixteenth-Century Tile Stoves from Červený Kameň

Discussion 11:30-11:45
Lunch 11:45-13:30

LANDSCAPE AND RURAL AREA

13:30-13:45
Dominika Matějková
Early Medieval Meeting Places

13:45-14:00
Gergely Szoboszlay
The Valley Barrier Wall of Visegrád in Light of Recent Excavations: Defensive Landscape and the Infrastructure of Movement

14:00-14:15
Erik Tóth
Conflict Archaeological Finds from the Visegrád Valley Barrier Wall in the Context of the Defensive System.

14:15-14:30
Jana Mazáčková
The Landscape Between the Castle and the Estate: The Immediate Economic Base of Rokštejn Castle

14:30-14:45
Jaromír Beneš, Jana Mazáčková, Václav Fanta, Sahar Poledník Mohammadi, Ivana Šitnerová, Tereza Majerovičová, Veronika Komárková, Jiří Bumerl, Petr Žaža
The Origins and Development of the Plužiny System in the Vicinity of Rokštejn Castle in the Bohemian-Moravian Highlands

Discussion 14:45-15:00
Pause 15:00-15:15

15:15-15:30
Kateřina Bergerová
In Search of Lost Villages in the Eastern Part of the Ždánice Forest

15:30-15:45
Hana Hosnedlová, Jindra Hůrková, Petr Kočár
Grain, slag, and a Ceramic Horse Figurine: evidence of life in the High Medieval Village of Hejná in the Horažďovice Region

15:45-16:00
Hrubý Petr, Derner Kryštof, Crkal Jiří, Peksa Vojtěch, Malina Ondřej
Gold Panning at the Turn of the Early and High Middle Ages as a Precursor to Underground Mining and the Settlement of Mountains and Highlands

16:00-16:15
Josef Petráš
The Development of the Iron Industry on the Krásna Hôrka Estate (Gemer, Slovakia) from the 16th to the 20th Century

16:15-16:30
Josef Petráš, Filip Vološin, Peter Bednár
Contribution to the Life of Miners in the Upper basin of the Slaná River

Discussion **16:30-16:45**
Pause **16:45-17:00**

DEATH AND THE LAST THINGS OF A PERSON

17:00-17:15
Andrej Vrtel, Natália Gerthoferová
Settlement feature with threw human individuals at Ventúrska ul. 6 in Bratislava

17:15-17:30
Michala Přibylová
The Transformation of Funeral Rites at the Cemetery in Nový Poddvorov

17:30-17:45
Martin Čechura
A Day at the Cemetery

Discussion **17:45-18:00**
Tour of the exhibition „Zmizelá Třebíč“ **18:30**

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

Wednesday 16. 9. 2026

CONFLICT, LAW AND PUNISHMENT

8:30-8:45
Němcová Jana, Šneberger Jiří, Kejval Pavel, Lompart Šimon, Dubec Jozef
The Execution Site on Šibeniční vrch in Polička (Svitavy District)

8:45-9:00
Stanislava Bönde Gogová, Daniel Bešina, Robin Pěnička
Interdisciplinary Approaches to Research on the Execution Site in Holíč from the Perspective of Legal Archaeology

9:00-9:15
Daniel Bešina, Stanislava Bönde Gogová, Katarína Šimunková, Peter Grznár, Júlia Barič Kéryová, Miriama Tábiová, Martin Hoferka, Ján Barič
Methodological Approaches to Identifying Defunct Execution Sites in the Cultural Landscape of Western Slovakia

9:15-9:30
Dana Novotná
To warn the whole world

9:30-9:45
Sebastian Antonín
The Social Status of Delinquents in the 16th and 17th Centuries

Discussion 9:45-10:00
Pause 10:00-10:15

10:15-10:30
Jakub Novák
Where Crime Went – Crime Sites in Olomouc and its Surroundings in the 14th - 15th Centuries

10:30-10:45
Martin Musílek
Beware of the Greed of Lovers. The Love Life of Prague Men and Women

CRAFTS, PRODUCTION AND LIVELIHOOD

10:45-11:00
Jakub Tamaškovič, Jiří Ščučka, Petr Martinec, Matěj Kmošek, Katarína Liščáková
The Symbolism of Craft Activity in a Funerary Context? Interdisciplinary Research on a Double Grave from the Bernolákovo-Šakoň Locality (Slovakia, Senec district, 8th century AD)

11:00-11:15
Jan Musil
Weapons Production in Pardubice until the mid-17th Century

11:15-11:30
Petr Žákovský, Jiří Hošek, Patrick Bárta
A Unique Basilard Dagger from Bystré near Humpolec in the Context of High Medieval Damask Artifacts

Discussion 11:30-11:45
Lunch 11:45-13:30

13:30-13:45
Ctibor Ostrý
Meat in the City: Meat Distribution and the Butcher Community in Medieval Brno

13:45-14:00
Stanislav Martyčák
A Defunct Manor Brewery in the Grounds of Kounic's House in Česká Lípa

14:00-14:15
Kateřina Těsnohlídková
Pottery in the Bohemian-Moravian Highlands and its Transformations 1250-1400

14:15-14:30
Zuzana Borzová, Kristián Jócsik, Jakub Kurák, M. Styk, J. Štubňa
New Knowledge about Early Medieval Jewelry: Production Technology and Material Analysis of an Enamel Earring from Hontianská Vrbica in a Historical Context

14:30-14:45
Věra Šlancarová, Aleš Hoch
Faith, Magic and Love: Symbolism of Medieval Clothing Brooches from Třebíč in a European Context

Discussion 14:45-15:00
Pause 15:00-15:15

15:15-15:30
Martin Vyšohlíd
Life in the Shadow of the Walls. Archeology of Masaryk Railway Station in Prague

15:30-15:45
Zdeněk Omelka
Metal Parts of Medieval Clothing in Detector Finds in Southern Moravia

15:45-16:00
Tomas Koch
Men's Clothing in the Context of Cities in the Second Half of the 16th Century, from the History of Everyday Life to a Multidisciplinary Topic

16:00-16:15
Hana Lafková
From the Overturned Structure to the Heel: Archaeological Sources for the Development of the Shoemaker's Craft

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

16:15-16:30
Jana Obročníková
Czech Medieval Purses in the European Context

Discussion **16:30-16:45**
Pause **16:45-17:00**

POSTER PRESENTATION 17:00 – 19:00

- Věra Šlancarová, Karel Malý, David Zimola
  Quod homo coninxit, Deus separavit
- Drahomíra Frolíková
  Early Medieval Burial Ground in Dobrovíž (Prague-West district)
- Šárka Juřinová
  Virtual Reconstruction as a Tool for Interpreting Defunct Medieval Sites: The Case of Ostrov Monastery and Sekanka
- Terézia Vangľová
  Late Medieval Dwelling from Nemčice
- Tábiová Miriama, Šimunková Katarína, Borzová Zuzana, Beňuš Radoslav, Luštíková Lucia, Vojteček Marek, Cheben Michal
  Cavalry Graves from the Old Hungarian Burial Ground in Valalikoch
- Lukáš Hlubek
  The First Discovery of a Stove Tile from the Collection of Knights' Stoves in Olomouc
- Katarína Šimunková, Ján Barič, Stanislava Bönde Gogová, Daniel Bešina, Peter Grznár, Julia Barič Keryová, Robin Pěnička, M. Foltýn
  Archaeological Research of the Gallows in Stupava
- Petra Solárová
  Medieval and Early Modern Crypts in Slovakia
- Vendula Vránová, Jakub Vrána
  Great Moravian Graves from Křelov near Olomouc – Secondary Use of Prehistoric Burial Mounds in the Early Middle Ages
- Petra Šimončičová Koóšová, †Branislav Lesák
  Double Ring from Ventúrska Street 3 in Bratislava
- Maja Konieczna, Oliwia Fryger
  Apotropaic and devotional items from early medieval cemeteries (sites 2 and 4) in Kałdus, Poland

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

- Tomáš, Hiltscher, Jaroslav Jiřík, Vlastimil Kozák
  Changes in the Settlement Structure in the Northern Prácheň Region from the Early to the High Middle Ages
- Jan Patka
  The Beginnings of the Middle Ages in the Frýdlant Region
- Petr Nový
  Documentation and interpretation of defunct roads not captured by maps
- Otakara Řebounová, Martin Omelka
  Herbs, Spices and Fruits in the Kitchen and Beyond during the High Middle Ages and Early Modern Period
- Anna Burešová
  Medieval Colonization of the Havlíčkův Brod Region Based on Ceramic Finds
- Petr Starec
  The Discovery of a Wooden Structure from Wenceslas Square in Prague. A Contribution to the Archaeology of Execution Sites
- Jan Kocina
  Rescue Excavation on Masaryk Square in Třeboň
- Kitty Soltészová, Rita Rakonczay
  Revealing the monastery within the walls - The 2021 excavation at Šahy
- Kitty Soltészová
  The Regional Importance of the Prešov Tile Workshop in the 16th Century
- Jan Frolík, Drahomíra Frolíková
  Early Medieval Spurs from Prague Castle and the Nearest Surroundings
- Jiří Orna, Veronika Kočí Dudková
  Ladislav Lábek Archaeologist
- Kristína Lenartová
  The Material Culture of Dining at Šášov Castle: Ceramics and Glass from the Early Modern Period from the Collections of the NBS – Museum of Coins and Medals
- Miriam Jakubčinová
  Everyday Life and Crafts at the Valy Hillfort
- Irena Loskotová
  Medieval Everyday Life in Detail of Tiled Relief
- Jan Havrda, Anna Žďárská
  Research of Medieval Parcels in the Old Town of Prague (ul. V Kolkovně no. 919)
- Vojtěch Hanzal, Jana Mazáčková
  Small Castle near the Village of Bradlo (k. ú. Velký Beranov)
- Jáchym Kulhánek
  Early Medieval Manors in the Bohemian-Moravian Highlands

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

- Petr Duffek, Stanislav Vohryzek
  Late Medieval Stronghold in Lukavec
- Aleš Hoch
  Archaeological Evidence of Medieval Games and Entertainment from Třebíč
- Zuzana Poláková, Igor Murín, David Raška, Michal Šimkovic
  Archaeological Research of the Church of the Evangelical Church in Ochtinej

---

Thursday 17. 9. 2026

ALL-DAY KONFERENCE EXCURSION 9:00 – 18:00

9:30-10:30 **Church of St. Mary Magdalene in Šebkovice**
11:00-12:30 **Jemnice-Podolí**
13:00-14:30 **Lunch (Rumburak restauration)**
15:00-17:00 **Bítov Castle**
17:00-18:00 **Return to Třebíč**

SOCIAL EVENING

19:30

ŠMERALŮV STATEK - CYRILOMETODĚJSKÁ 48/4

https://mapy.com/cs/letecka?vlastni-body&ut=social%20evening&uc=9kJ3yxTzcN&ud=Cyrilometod%C4%9Bjsk%C3%A1%2048%2F4%2C%20T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D%2C%20674%2001%2C%20T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D&x=15.8891930&y=49.2148675&z=19

Friday 18. 9. 2026

GUIDED TOUR OF THE CITY

Start in the castle courtyard (in front of the museum building)

10:00 – 12:00

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

ABSTRAKTY
ABSTRACTS

Aleš Hoch, Michal Bučo

Od dvorce k náměstí – od kostela ke dvorci. Proměna veřejných ploch v Třebíči ve 12. až 14. století

Archeologické výzkumy z let 2020 až 2024 přinesly nová zjištění o vývoji historického jádra Třebíče. Zásadní přínos měly zejména pro poznání předlokační a lokační fáze města, sledované na hlavním Karlově náměstí, vedlejším Martinském náměstí a v přilehlých ulicích. Výzkum zachytil kontinuální vývoj od počátku 12. století do počátku 14. století, vykazující určitý etapový charakter. Příspěvek se tak obdobným způsobem pokusí shrnout dosavadní poznatky o proměně a vývoji současných veřejných prostor města.

From the Manor to the Square – from the Church to the Manor. The Transformation of Public Spaces in Třebíč in the 12th to 14th Centuries

Archaeological research from 2020 to 2024 brought new findings about the development of the historical core of Třebíč. They were of fundamental benefit, especially for the knowledge of the pre-location and location phases of the city, observed on the main Karlovo náměstí, the adjacent Martinské náměstí and in the adjacent streets. The research captured continuous development from the beginning of the 12th century to the beginning of the 14th century, showing a certain stage character. The paper will thus attempt to summarize the current knowledge about the transformation and development of the city's current public spaces in a similar way.

Šimon Kochan, Pavel Staněk, Martina Maršíčková

Velké Meziříčí, poddanské město ve středověku

V letech 2025 a 2026 probíhal, a stále probíhá, záchranný archeologický výzkum při kompletní rekonstrukci historického centra Velkého Meziříčí. Výzkum přinesl nové poznatky k počátkům poddanského města a zároveň posloužil jako jedinečná sonda do středověké každodennosti.

Velké Meziříčí, a Feudal Town in the Middle Ages

In 2025 and 2026, a rescue archaeological survey was conducted, and is still ongoing, as part of the complete reconstruction of the historic center of Velké Meziříčí. The survey has provided new insights into the origins of this feudal town and has also served as a unique glimpse into medieval daily life.

Pavel Staňek, Jakub Těsnohlídek, Kateřina Těsnohlídková

Tvrz, kostel a příkop. Archeologie historického jádra Žďáru nad Sázavou

Příspěvek představí výsledky záchranných archeologických výzkumů v centru Žďáru nad Sázavou z let 2024–2026, realizovaných ústavem Archaia Brno v okolí tvrze, kostela sv. Prokopa a Staré radnice. Výzkumy přinesly nové poznatky k podobě středověkého osídlení, opevnění kostelního okrsku, vývoji tvrze i hřbitova a umožňují zpřesnit obraz proměn města od 13. do 19. století.

The Fortress, the Church, and the Ditch. Archaeology of the Historic Center of Žďár nad Sázavou

The paper will present the results of rescue archaeological research in the center of Žďár nad Sázavou from 2024–2026, carried out by the Archaia Brno Institute in the vicinity of the fortress, the Church of St. Prokop and the Old Town Hall. The research brought new knowledge about the form of medieval settlement, the fortification of the church district, the development of the fortress and the cemetery, and allows us to refine the picture of the city's transformations from the 13th to the 19th century.

Barbara Marethová, Michal Zezula, Radim Ťulpík

Vývoj obytné zástavby v Moravské Ostravě v prvních stoletích po vzniku města

V letech 2019–2021 a 2022–2024 probíhaly v centru Moravské Ostravy dva plošné výzkumy, během kterých se podařilo prozkoumat původní středověké parcely v mimořádně velkém rozsahu. Díky tomu bylo možné zdokumentovat nejen řadu zahloubených suterénů s dochovanými dřevěnými konstrukcemi, ale také relikty nadzemních částí vrcholně středověké dřevohliněné zástavby. Ta se pozdějším období velmi pozvolna proměňovala ve zděnou, jak dosvědčují torza kamenných plent v mladších suterénech. Současně se ukázalo, že naše představy o využití prostoru parcel ve středověku jsou mnohdy zjednodušené a stereotypní. Odkryv na celých parcelách prokázal, že ke stabilizaci předpokládané strukturované zástavby docházelo postupně až v průběhu 14. století.

The Development of Residential Areas in Moravian Ostrava in the First Centuries after the City's Founding

In 2019–2021 and 2022–2024, two area surveys were conducted in the center of Moravian Ostrava, during which the original medieval parcels were explored on an exceptionally large scale. Thanks to this, it was possible to document not only a number of sunken basements with preserved wooden structures, but also relics of the above-ground parts of the high medieval wood-clay buildings. In later periods, these were very gradually transformed into brick buildings, as evidenced by the torsos of stone plinths in the younger basements. At the same time, it turned out that our ideas about the use of plot space in the Middle Ages are often simplified and stereotypical. The discovery of entire plots proved that the stabilization of the assumed structured development only gradually occurred during the 14th century.

Marek Peška, Antonín Zůbek, Josef Kovář, Ondřej Navrátil

Předběžné výsledky rekonstrukce středověké zástavby zachycené v rámci archeologického výzkumu Janáčkova kulturního centra v Brně na Veselé ulici

Příspěvek si klade za cíl představit možnosti a limity výzkumu a rekonstrukce nejstarší měšťanské zástavby v rámci výzkumu 5 středověkých parcel v historickém jádru Brna.

Preliminary Findings on the Reconstruction of Medieval Buildings Documented During the Archaeological Survey of the Janáček Cultural Center on Veselá Street in Brno

This contribution aims to present the possibilities and limitations of research and reconstruction of the oldest urban settlement as part of a study of five medieval parcels in the historic center of Brno.

Kryštof Derner, Jiří Crkal, Eva Černá

Jeden den na cestách. Síť cest sklonku 12. až 13. století ve východním Krušnohoří

V příspěvku jsou představeny nové archeologické nálezy druhé poloviny 12. a první poloviny 13. století související s dálkovými cestami z Čech do Saska. Keramické nálezy pocházejí vesměs z pramenišť, a míst, kde cestující překonali největší stoupání. Výzkum těchto odpočívadel se ukazuje pro datování cest jako zásadní. Výjimečným byl dosud nepublikovaný odkryv sídlištních objektů a zaniklé stavby na katastru Křimova roku 2005, kterou by snad bylo možné považovat za vzácný doklad stabilnější infrastruktury u cest (hostince). Stopy bodového neagrárního osídlení se s postupem stabilního osídlení vysouvaly stále dále od vnitrozemí. Výzkum v intra- a extravilánech vsí na dálkových cestách tak ilustruje jejich roli jako osy osidlování. Součástí příspěvku je i mapování a charakterizace nejstarších cest.

A Day on the Road. The Road Network of the Late 12th to 13th Centuries in the Eastern Ore Mountains

This paper presents new archaeological finds from the second half of the 12th century and the first half of the 13th century related to long-distance routes from Bohemia to Saxony. The ceramic finds come almost exclusively from springs and locations where travelers had to overcome the steepest ascents. Research into these resting places has proven crucial for dating the routes. An exceptional, previously unpublished excavation of settlement structures and abandoned buildings in the Křimov cadastral area in 2005 may be considered rare evidence of a more stable roadside infrastructure (inns). As stable settlement progressed, traces of scattered non-agricultural settlements shifted further and further away from the interior. Research in the built-up and outlying areas of villages along long-distance routes thus illustrates their role as axes of settlement. This paper also includes a mapping and characterization of the oldest routes.

Jan Škvrňák

Šlechta na cestách - Jan z Kravař v roce 1363

Několik neúplných fólií rukopisu nalezeného v Krakově obsahuje účetnictví významného moravského pána Jana z Kravař, který několikrát mezi lednem a červnem 1363 projížděl svým poddanským městečkem Lipníkem a jednou zde dokonce hostil i polského krále Kazimíra. Zachované zlomky zachycují jeho nákupy od svých poddaných, nejčastěji potravin. I když není vždy zřejmé, jak početná byla Janova družina anebo v jakém množství byly potraviny nakupovány, tak je možné si udělat rámcovou představu o cestování tehdejších elit. Jídelníček šlechty na cestách lze porovnávat ještě s několika účetními prameny, nákupy pro domácnost nižšího šlechtice z jižních Čech, případně účetnictvím celých panství.

The Nobility on the Road - Jan z Kravař in 1363

Several incomplete folios of a manuscript found in Kraków contain the accounts of the prominent Moravian nobleman Jan of Kravaře, who passed through his vassal town of Lipník several times between January and June 1363 and even hosted the Polish King Kazimierz there on one occasion. The surviving fragments document his purchases from his subjects, most often foodstuffs. Although it is not always clear how large Jan's entourage was or in what quantities the food was purchased, it is possible to gain a general idea of how the elites of that time traveled. The diet of the nobility while

traveling can also be compared with several other accounting sources, such as purchases for the household of a lower-ranking nobleman from southern Bohemia, or the accounts of entire estates.

Maxim Mordovin

Spotreba textílií v stredovekých kláštoroch Uhorska na základe archeologických nálezov

Výskum stredovekého textilného obchodu sa tradične opiera najmä o písomné pramene, z ktorých časť sprostredkúva aj nepriamy obraz o spotrebe látok v kláštoroch. V posledných desaťročiach však výrazne narastá význam archeologických nálezov, predovšetkým vďaka systematickému využívaniu detektorov kovov, ktoré priniesli množstvo nových olovených textilných plomb. Tie sú drobné (spravidla 1,5–4 cm v priemere), obyčajne dvojdielne, okrúhle kovové značky, pripevnené na koniec kusu súkna pomocou klieští či razidiel; niesli informácie o pôvode, kontrole kvality a schválení tovaru. Príspevok sa sústreďuje na nálezy z kláštorov na území pôvodného Uhorska, predovšetkým z obdobia záveru 15. a prvej polovice 16. storočia. Výskyt konkrétnych plomb na kláštorných lokalitách umožňuje pomerne presne určiť, aké druhy súkna sa tam dostávali a aké obchodné trasy ich sprostredkovali, hoci konkrétne formy využitia týchto textílií v kláštornom prostredí zostávajú často otvorené.

Consumption of Textiles in Medieval Monasteries of Hungary Based on Archaeological Findings

Research into the medieval textile trade has traditionally relied primarily on written sources, some of which also provide an indirect picture of fabric consumption in monasteries. In recent decades, however, the significance of archaeological finds has grown considerably, primarily due to the systematic use of metal detectors, which have yielded a large number of new lead textile seals. These are small (typically 1.5–4 cm in diameter), usually two-part, round metal tags attached to the end of a piece of cloth using pliers or stamps; they carried information about the origin, quality control, and approval of the goods. This article focuses on finds from monasteries in the territory of the former Kingdom of Hungary, particularly from the late 15th and first half of the 16th centuries. The presence of specific seals at monastic sites makes it possible to determine with relative precision what types of cloth were brought there and which trade routes facilitated their transport, although the specific uses of these textiles within the monastic environment often remain unclear.

Ján Beljak, Peter Debnár, Radoslav Ragač, Michal Šimkovic

Archeologický výskum zaniknutého stredovekého kostola Zjavenia Pána v Ostrej Lúke, okres Zvolen

Archeologický výskum zaniknutého kostola Zjavenia Pána v areáli cintorína v Ostrej Lúke, okres Zvolen, realizovali Archeologický ústav SAV v spolupráci s Katedrou archeológie stredoveku ELTE v Budapešti, Katedrou archeológie UKF v Nitre. Bol realizovaný aj geofyzikálny, stavebnohistorický a archívny výskum.
Plošný výskum v roku 2024 odkryl pôdorys gotického kostola pochádzajúceho z konca 13. storočia s obdĺžnikovou loďou, pravouhlým presbytériom, stredovekou kryptou s valenou klenbou, schodiskom a sekundárne pristavanou sakristiou. V písomných prameňoch je kostol doložený od roku 1332. V ranom novoveku vznikol ohradný múr areálu, a zaniknutá budova školy, fary a drevená zvonica. V presbytériu bola výskumom identifikovaná apsida zo staršej románskej etapy kostola alebo jeho predchodcu, predbežne datovaná na prelom 12./ 13. storočia. Kostol sa nevyužíval od polovice 18. storočia a postupne zanikol. Drobné archeologické nálezy pochádzajú prevažne z novoveku.

Archaeological Research of the Ruined Medieval Church of the The Epiphany of the Lord in Ostrej Lúka, Zvolen District

Archaeological research on the ruined Church of the Epiphany within the cemetery grounds in Ostrá Lúka, Zvolen District, was conducted by the Institute of Archaeology of the Slovak Academy of Sciences in collaboration with the Department of Medieval Archaeology at ELTE in Budapest and the Department of Archaeology at UKF in Nitra. Geophysical, architectural-historical, and archival research was also carried out.
A surface survey in 2024 revealed the floor plan of a Gothic church dating from the late 13th century, featuring a rectangular nave, a rectangular chancel, a medieval crypt with a barrel vault, a staircase, and a later-added sacristy. The church is first mentioned in written sources in 1332. In the early modern period, a perimeter wall was built around the complex, along with a now-demolished school building, a rectory, and a wooden bell tower. Research in the presbytery has identified an apse from the church's earlier Romanesque phase or that of its predecessor, tentatively dated to the turn of the 12th and 13th centuries. The church has not been in use since the mid-18th century and gradually fell into disuse. Minor archaeological finds date primarily from the modern era.

Tomáš Kopták, Stanislava Oporosková, Michal Felcan

Neznámy zaniknutý objekt pri Kostole Všetkých svätých v Slovenskom Pravne

Pamiatková obnova Kostola Všetkých svätých v Slovenskom Pravne na juhozápade Turca si vyžadovala aspoň čiastočné zníženie okolitého terénu. LiDARové dáta ukázali, že na juh od kostola sa pravdepodobne nachádza neznáma zaniknutá architektúra. To následne potvrdil aj geofyzikálny prieskum georadarom, ktorý navyše ukázal, že ide o pomerne veľký viacpriestorový objekt. V čase objavu nebolo ani z písomných prameňov jasné, o aký objekt by mohlo ísť. Následná archeologická mikrosondáž prítomnosť múrov verifikovala aj v teréne a priniesla rad zistení aj k vývoju samotného kostola a pomohla zvoliť vhodnejší spôb hydroizolácie.

An Unknown Ruined Building near the Church of All Saints in Slovak Pravno

The restoration of the Church of All Saints in Slovak Pravno in the southwest of Turca required at least a partial reduction of the surrounding terrain. LiDAR data showed that there is probably an unknown extinct architecture to the south of the church. This was subsequently confirmed by a geophysical survey with a georadar, which also showed that it is a relatively large multi-spatial object. At the time of the discovery, it was not even clear from the written sources what the object might be. Subsequent archaeological microsounding verified the presence of the walls in the field and brought a number of findings to the development of the church itself and helped to choose a more suitable method of waterproofing.

Hana Hanzlíková

Bazilika svatého Prokopa v Třebíči

V roce 2025 byl proveden standardní stavebněhistorický průzkum budovy. Na základě zpracování dostupných archivních podkladů a provedení terénního zjištění je předkládána informace o současných výsledcích bádání o jejím stavebním vývoji a proměnách během staletí.

St. Procopius Basilica in Třebíč

In 2025, a standard architectural-historical survey of the building was conducted. Based on an analysis of available archival materials and field research, this report presents the current findings regarding the building's architectural development and transformations over the centuries.

Jiří Havlice, Michal Vágner

Nové poznatky o podobě středověkého hradu v Rožmberku nad Vltavou

Výsledky průzkumů areálu Dolního a Horního hradu v Rožmberku nad Vltavou provedené v posledních letech významně posouvají stav našeho poznání o původní podobě a stavebním vývoji této středověké památky. Archeologický výzkum na vnitřním nádvoří Dolního hradu zachytil relikty středověké zástavby zbořené při přestavbě na renesanční zámek. Nedestruktivní průzkumy Horního hradu realizované v letech 2025 a 2026 umožnily lokalizovat jádro středověkého hradu, jehož poslední pozůstatky zanikly při úpravách v raném novověku.

New Findings about the Appearance of the Medieval Castle in Rožmberk nad Vltavou

The results of surveys conducted in recent years at the Lower and Upper Castles in Rožmberk nad Vltavou have significantly advanced our understanding of the original appearance and architectural development of this medieval monument. Archaeological research in the inner courtyard of the Lower Castle has uncovered remnants of medieval structures that were demolished during the conversion into a Renaissance chateau. Non-destructive surveys of the Upper Castle conducted in 2025 and 2026 made it possible to locate the core of the medieval castle, the last remnants of which were lost during renovations in the early modern period.

Jiří Varhaník

K původní podobě východního křídla arkádového ochozu na hradě Zvíkově

Současná podoba arkádového ochozu královského paláce na hradě Zvíkově je dnes výsledkem jeho radikální úpravy v 80. letech 19. století. První patro ochozu je zaklenuto křížovými žebrovými klenbami, které spočívají na převážně originálních konzolách na vnitřní straně. Nálezy architektonických článků dokládají, že jihovýchodní křídlo s ojedinělou obkročnou klenbou bylo na nádvorní straně řešeno odlišně než ostatní části ochozu.

On the Original Form of the Eastern Wing of the Arcade Gallery at Zvíkov Castle

The current appearance of the arcaded gallery of the royal palace at Zvíkov Castle is the result of a radical renovation carried out in the 1880s. The first floor of the gallery is vaulted with cross-ribbed vaults that rest on mostly original corbels on the interior side. Finds of architectural elements indicate that the southeast wing, with its unique straddle vault, was designed differently on the courtyard side than the other parts of the gallery.

Peter Tajkov, Árpád Balogh

Archeologický výskum tzv. hradu Csonkavár v Kráľovskom Chlmci (okr. Trebišov)

Príspevok sumarizuje výsledky archeologického výskumu tzv. hradu Csonkavár v rokoch 2018-24. Pred výskumom sa na návrší nad mestom týčili iba zvyšky niekoľkých múrov. Väčšinu lokality zaberali moderné budovy vrátane vinárne, ktorá využívala tzv. pivnicu hradu, neskôr identifikovanú ako najstaršiu časť sídla. Výskum napokon odkryl celý pôdorys dvojpodlažného dvojtraktu uzavretej obdĺžnikovej dispozície s mnohými zachovanými stavebnými a kamenárskymi detailami. Prvotný objekt pochádzajúci zo zač. 15.stor. považujeme za šlachtickú kúriu vybudovanú rodom Pavlovcov. Jej vývoj uzatvára prestavba okolo roku 1540, ktorá nasledovala po jej rozsiahlom poškodení, ktoré je možné datovať do obdobia bojov o nástupníctvo na uhorský trón na zač. 16.stor. Zánik sídla posledného majiteľa Petra Perényiho súvisí so zákonom z roku 1548, ktorý nariadil, aby sa všetky bez kráľovského povolenia „nanovo postavené kaštiele“ vrátane Chlmca dali zbúrať, keďže slúžia ako oporné body mnohých neprávostí. Skúmaný objekt môže byť vhodným príspevkom do diskusie o funkčnej klasifikácii a vývoji menších neskorostredovekých vrchnostenských sídiel.

Archaeological Research of the so-called Csonkavár Castle in Kráľovský Chlmec (okr. Trebišov)

This article summarises the results of archaeological research conducted at the so-called Csonkavár Castle from 2018 to 2024. Prior to the research, only the remains of a few walls stood on the hill above the town. Most of the site was occupied by modern buildings, including a wine bar that utilized the castle’s so-called cellar, later identified as the oldest part of the complex. The research ultimately uncovered the entire floor plan of a two-story, double-winged structure with a closed rectangular layout, featuring numerous preserved architectural and stonemasonry details. We consider the original structure, dating from the early 15th century, to be a noble manor house built by the Pavlovec family. Its development culminated in a reconstruction around 1540, which followed extensive damage that can be dated to the period of the struggles for succession to the Hungarian throne in the early 16th century. The demise of the estate of its last owner, Peter Perényi, is linked to a law from 1548, which ordered that all “newly built manors,” including Chlmec, constructed without royal permission be demolished, as they served as strongholds for numerous injustices. The building under study may serve as a valuable contribution to the discussion on the functional classification and development of smaller late-medieval manorial estates.

Bronislav Gruna

Nové poznatky k dějinám jevišovických hradů

Městečko Jevišovice bylo ve středověku centrem menšího panství na jihozápadní Moravě. Zdejší hrad založený v druhé polovině 13. století byl sídlem jedné z větví rodu Kunštátů. Současná historiografie předpokládá existenci dvou středověkých panských sídel. Starší hrad měl být situován na druhé straně údolí naproti městečku. K zániku staršího sídla a založení nového při městečku mělo dojít v průběhu husitských válek. Povrchovým průzkumem na svazích obou skalnatých ostrožen byla získána kolekce středověké keramiky, která svým datováním odporuje tradičnímu výkladu místních dějin. Hmotné nálezy svědčí o kontinuálním vývoji jediného panského sídla v poloze při městečku od 13. století do současnosti. V místě předpokládaného staršího hradu byly zjištěny jen sporadické stopy krátkodobých aktivit v pozdním středověku.

New Findings into the History of Jevišovice Castles

In the Middle Ages, the town of Jevišovice was the center of a small estate in southwestern Moravia. The local castle, founded in the second half of the 13th century, served as the seat of one branch of the Kunštát family. Contemporary historiography posits the existence of two medieval manors. The older castle is believed to have been situated on the other side of the valley, across from the town. The older residence is thought to have been abandoned and a new one established near the town during the Hussite Wars. A surface survey of the slopes of both rocky promontories yielded a collection of medieval pottery whose dating contradicts the traditional interpretation of local history. The material finds indicate the continuous development of a single noble residence at the site near the town from the 13th century to the present. At the site of the presumed older castle, only sporadic traces of short-term activity in the late Middle Ages were found.

Pavel Drnovský, Jiří Unger

Jen jeden den obléhání? Hrad Mokřice u Jičína a archeologické doklady krátkodobé vojenské akce

Příspěvek představuje nové poznatky o obléhání hradu Mokřice (okr. Jičín) na základě terénní prospekce a detektorového průzkumu. Pozornost je zaměřena na relikty obléhacího tábora, na liniovou zemní fortifikaci interpretovanou jako jeho týlní opevnění. Klíčovým zjištěním je její nedokončený charakter, který umožňuje nahlédnout do dynamiky samotného obléhání. Prostorová distribuce militarií dokládá intenzivní bojovou aktivitu, zatímco minimální množství nálezů v prostoru tábora naznačuje jeho krátkodobé využití. V kombinaci s archeologickými doklady destrukce hradu lze předpokládat, že k jeho dobytí došlo velmi rychle, pravděpodobně v průběhu několika dnů na počátku 20. let 15. století. Lokalita představuje v kontextu husitských válek výjimečný a dosud ojedinělý doklad krátkodobé obléhací akce a přináší nové podněty k interpretaci organizace i průběhu středověkých vojenských operací.

Just One Day of Siege? Mokřice Castle near Jičín and Archaeological Evidence of a Short-Term Military Action

This paper presents new findings regarding the siege of Mokřice Castle (Jičín District) based on field surveys and metal detector surveys. Attention is focused on the remains of the siege camp and on a linear earthen fortification interpreted as its rear defense. A key finding is the unfinished nature of this fortification, which provides insight into the dynamics of the siege itself. The spatial distribution of military artifacts attests to intense combat activity, while the minimal number of finds within the camp area suggests its short-term use. Combined with archaeological evidence of the castle's destruction, it can be assumed that its capture occurred very quickly, likely over the course of several days in the early 1420s. In the context of the Hussite Wars, the site represents exceptional and, to date, unique evidence of a short-term siege operation and offers new insights into the interpretation of the organization and course of medieval military operations.

Miroslav Dejmal, Petr Holub, Václav Kolařík, Tomáš Kyncl, Lenka Šabatová

Hrad Bítov v 11. a 12 století

Hrad Bítov ve středověku představoval důležitou oporu zeměpanské moci na jižní hranici Moravy. Jeho nejstarší podoba a rozsah nám ovšem až donedávna nebyl blíže známý. Výsledky nových výzkumů,

zvláště v prostoru tzv. hradní zahrady v severozápadní části hradu a v tzv. medvědím přikopu severně od hradního jádra, přinesly nové důležité informace o podobě hradu v 11. a 12. století. Alespoň částečně tak můžeme sledovat přerod lokality od správního mladohradištního hradu s nezděnou hradbou ve vrcholně středověký zeměpanský hrad se zděnou fortifikací.

Bítov Castle in the 11th and 12th Centuries

In the Middle Ages, Bítov Castle served as an important stronghold of the sovereign's power on the southern border of Moravia. However, until recently, its earliest form and extent were not well understood. The results of new research, particularly in the area of the so-called castle garden in the northwestern part of the castle and in the so-called bear moat north of the castle's core, have yielded important new information about the castle's appearance in the 11th and 12th centuries. Thus, we can at least partially trace the site's transformation from an administrative early-medieval hillfort with an unfortified rampart into a High Medieval feudal castle with a stone fortification.

Antonín Šturm, Petr Hejhal, Tereza Wagner Janáková, Radek Bláha

Raně středověké centrální lokality v severovýchodních Čechách

Na severovýchodě Čech existuje dlouhá tradice archeologického zájmu o raně středověká hradiště, ale výzkum je nerovnoměrně rozložený. Některé lokality známe poměrně podrobně, na některých byla pouze konstatována přítomnost raně středověké komponenty. Roku 2006 vyšel souhrnný článek o Hradci Králové, jakožto významném raně středověké centru severovýchodních Čech (Bláha – Sigl 2006), o rok dříve byla publikována studie o raně středověkých hradištích na Jičínsku (Ulrychová 2005). Cílem našeho příspěvku je po dvaceti letech shrnout dosavadní stav pramenné základny k centrálním lokalitám raného středověku na severovýchodě Čech a představit projekty, které v současné době probíhají a dotýkají se tématu. Co víme a co s tím dál? Kam jsme se za dvacet let posunuli? Posunuli jsme se někam?

Early Medieval Central Locations in Northeastern Bohemia

In northeastern Bohemia, there is a long tradition of archaeological interest in early medieval fortified settlements, but research has been unevenly distributed. We know some sites in considerable detail, while at others, only the presence of early medieval elements has been noted. In 2006, a comprehensive article was published on Hradec Králové as a significant early medieval center in northeastern Bohemia (Bláha – Sigl 2006); a year earlier, a study on early medieval hillforts in the Jičín region was published (Ulrychová 2005). The aim of our paper is, twenty years later, to summarize the current state of the source base regarding key early medieval sites in northeastern Bohemia and to present projects currently underway that address this topic. What do we know, and what's next? How far have we come in twenty years? Have we made any progress at all?

David Zimola, Pavel Macků

Archeologický a dálkový průzkum středověké opevněné polohy "Panenská" (k. ú. Staré Hobzí) na jihozápadní Moravě

V letech 2019 až 2026 probíhal archeologický výzkum středověké čtvercové opevněné polohy u vsi Panenská na Jemnicku. Jednoduché opevnění sestávající z mělkého příkopu a hliněného valu se dodnes dochovalo v lese u Hejnického potoka 250 m severozápadně od hráze Hladového rybníka. Pomocí

několika sond se podařilo ve vnitřním prostoru opevnění odhalit kamenné základy původně patrně trojdílného domu a další stavby dřevohliněnné konstrukce. Na základě vyhodnocení movitých nálezů můžeme založení lokality klást nejdříve na přelom 13. a 14. století, její zánik pak do průběhu 15. století. V roce 2026 prováděl Národní památkový ústav pomocí dronu dálkový průzkum povrchu opevněného dvora a jeho okolí, jenž lokalitu podrobně zmapoval.

Archaeological and Remote Sensing of the Medieval Fortified Location "Panenská" (k. ú. Staré Hobzí) in Southwestern Moravia

From 2019 to 2026, archaeological research was conducted on a medieval square fortified site near the village of Panenská in the Jemnicko region. A simple fortification consisting of a shallow ditch and an earthen rampart has survived to this day in the forest by the Hejnický stream, 250 m northwest of the Hladový rybník dam. Using several probes, it was possible to uncover the stone foundations of what was probably originally a three-part house and other buildings of wood-clay construction in the interior of the fortification. Based on the evaluation of movable finds, we can date the establishment of the site to the turn of the 13th and 14th centuries at the earliest, and its disappearance to the course of the 15th century. In 2026, the National Institute for Monuments conducted a remote survey of the surface of the fortified courtyard and its surroundings using a drone, which mapped the site in detail.

Mario Bielich, Michal Šimkovic

Krása, ktorá hreje. Nálezy gotických a renesančných kachlíc z Lietavskeho hradu

Cieľom príspevku je prezentovať problematiku vykurovania na hrade Lietava v kontexte najnovších archeologických výskumov realizovaných v rokoch 2011 – 2025. Najstarším doloženým vykurovacím zariadením na hrade bol krb, ktorý sa v priebehu neskorého stredoveku postupne transformoval na kachľovú pec. Počas archeologických výskumov bolo na Lietavskom hrade získaných takmer 1000 fragmentov hlinených komorových kachlíc. Medzi nálezmi dominujú predovšetkým neskorogotické a renesančné exempláre. Ikonografická výzdoba kachlíc zahŕňa figurálne motívy s náboženskou tematikou (Ježiš a Samaritánka, Vzkriesenie Krista, sv. Martin, sv. Štefan), ako aj motívy svetského charakteru, reprezentované najmä portrétmi šľachticov. V mladšom období prevládajú geometricko-rastlinné ornamenty tapetovitého typu a heraldické motívy, predovšetkým habsburská orlica. Výroba kachľových pecí na území Slovenska má bohatú tradíciu. V priebehu 15. storočia vzniklo viacero významných kachliarskych dielní, napríklad v Banskej Bystrici a Košiciach, ktorých produkcia dosahovala vysokú stredoeurópsku úroveň. V závere príspevku sa pokúsime identifikovať objednávateľov a producentov kachľových pecí na hrade Lietava.

Beauty that Warms. Finds of Gothic and Renaissance Tiles from Lietava Castle

The aim of this paper is to present the issue of heating at Lietava Castle in the context of the latest archaeological research conducted between 2011 and 2025. The oldest documented heating device at the castle was a hearth, which gradually evolved into a tiled stove during the Late Middle Ages. During the archaeological excavations at Lietava Castle, nearly 1,000 fragments of earthen chamber tiles were recovered. The finds consist primarily of Late Gothic and Renaissance examples. The iconographic decoration of the tiles includes figurative motifs with religious themes (Jesus and the Samaritan Woman, the Resurrection of Christ, St. Martin, St. Stephen), as well as secular motifs, represented primarily by portraits of nobles. In the later period, geometric and floral wallpaper-style ornaments and heraldic motifs—especially the Habsburg eagle—predominate. The production of tiled stoves in Slovakia has a rich tradition. During the 15th century, several significant tile-making workshops were

established, for example in Banská Bystrica and Košice, whose production reached a high Central European standard. In the conclusion of this article, we will attempt to identify the patrons and producers of the tiled stoves at Lietava Castle.

Rita Rakonczay

The Fuggers and the Stoves of the Reformation? Sixteenth-Century Tile Stoves from Červený Kameň

Can the religious affiliation of a property owner be determined solely from the fragments of stove tiles recovered from an estate or castle? German stove research has long grappled with this question, and the answer has proven increasingly complex. Even finds associated with Martin Luther do not provide unequivocal evidence for identifying a stove as Protestant. Nevertheless, a group of tiles decorated with Old and New Testament scenes, sometimes accompanied by German prayers such as the Creed or the Lord's Prayer, has traditionally been interpreted as characteristic of Protestant milieus.
Within the Kingdom of Hungary, such tiles are indeed known primarily from Protestant contexts, including Sopron and aristocratic residences linked to noble families that embraced the Reformation. How, then, can an apparently "ideal" Protestant stove be explained at Červený Kameň Castle, owned by the staunchly Catholic Fugger family? By analysing two so far unique stove tiles from the castle, this paper reconsiders the relationship between stove iconography, confessional identity, and aristocratic patronage in sixteenth-century Central Europe.

Fuggerové a kamna reformace? Kachlová kamna ze šestnáctého století z Červeného Kameňa

Lze náboženskou příslušnost majitele nemovitosti určit výhradně na základě úlomků kachlů nalezených na panství nebo v hradu? Německý výzkum kachlových kamen se touto otázkou zabývá již dlouho a odpověď se ukazuje být stále složitější. Ani nálezy spojené s Martinem Lutherem neposkytují jednoznačný důkaz pro identifikaci krbu jako protestantského. Nicméně skupina kachlí zdobených výjevy ze Starého a Nového zákona, někdy doplněných německými modlitbami, jako je Vyznání víry nebo Otčenáš, byla tradičně interpretována jako charakteristická pro protestantské prostředí.
V rámci Uherského království jsou takové kachle skutečně známy především z protestantského kontextu, včetně Sopronu a šlechtických sídel spojených s urozenými rody, které přijaly reformaci. Jak tedy lze vysvětlit zdánlivě „ideální" protestantská kamna na zámku Červený Kameň, který vlastnila přísně katolická rodina Fuggerů? Na základě analýzy dvou dosud ojedinělých kachlů z tohoto zámku se tento článek zabývá přehodnocením vztahu mezi ikonografií kamen, konfesní identitou a šlechtickým mecenášstvím ve střední Evropě 16. století.

Dominika Matějková

Early Medieval Meeting Places

What is a meeting place? The concept of meeting places is complex and multifaceted, encompassing a variety of meanings across different temporal and spatial contexts. Discussions about assemblies, both in academic and popular contexts, often trace their origins to Tacitus.
To illustrate the diversity of meeting places, it's useful to first consider the range of activities that may have taken place: trade, celebrations of significant events, judicial assemblies, religious gatherings, educational exchanges, pilgrimages, weddings, and funerals. These activities occurred at various locations, including centralized hubs, marketplaces, crossroads, pilgrimage sites, cemeteries, judicial assembly sites, and ecclesiastical or commemorative places. The nature of these gatherings, along with

their spatial settings, can provide valuable insights into their frequency, regularity, and social significance.
In a simplified manner, we can approach the scope of meeting places through three dimensions: by function, ranging from battlefields (w = war/conflict) to markets and religious gatherings (p = peace); by socio-economic status, from elite assemblies (E = elites) to public festivals (C = commons); and in terms of scale, from macro-level (+) meeting places such as fairs to micro-level (-) venues like pubs. However, these perspectives do not fully capture various traditions, the broader socio-cultural realities of specific cultures, regional differences, spatial assumptions about human mobility, permanence, and interconnections in all directions.
This paper will explore the possibilities of research and variations of meeting places themselves during the early Middle Ages. The research is part of the international ERC project "Connected Communities in Early Medieval Europe," which aims to re-evaluate the traditional view that, following the collapse of the Roman state in the West, a united and interconnected Europe disintegrated into a fragmented continent divided into a series of ethnic kingdoms. The study will compare this phenomenon in Central Europe with that in other regions, particularly Western Europe. Additionally, the paper attempts to develop a kind of an ideal model of meeting places based on presumptions of archaeological finds and to integrate it into a multilayered research framework that includes landscape studies, data collection of metal detector finds, GIS analysis, and other methodologies, all of which are essential for comprehensive research.

Místa setkávání v raném středověku

Co je to místo setkávání? Pojem „místa setkávání“ je komplexní a mnohostranný a zahrnuje celou řadu významů v různých časových a prostorových kontextech. Diskuse o shromážděních, ať už v akademickém, či v laickém kontextu, často odvozují svůj původ od Tacita.
Pro ilustraci rozmanitosti míst setkávání je užitečné nejprve zvážit škálu činností, které se na nich mohly odehrávat: obchod, oslavy významných událostí, soudní shromáždění, náboženská setkání, vzdělávací výměny, poutě, svatby a pohřby. Tyto činnosti se odehrávaly na různých místech, včetně centrálních uzlů, tržišť, křižovatek, poutních míst, hřbitovů, míst soudních shromáždění a církevních či památných míst. Povaha těchto shromáždění spolu s jejich prostorovým uspořádáním může poskytnout cenné poznatky o jejich četnosti, pravidelnosti a společenském významu.
Zjednodušeně lze rozsah míst setkávání nahlížet ze tří úhlů: z hlediska funkce, od bojišť (w = válka/konflikt) po trhy a náboženská shromáždění (p = mír); podle socioekonomického statusu, od shromáždění elit (E = elity) po veřejné slavnosti (C = obec); a z hlediska rozsahu, od míst setkávání na makroúrovni (+), jako jsou trhy, po místa na mikroúrovni (-), jako jsou hospody. Tyto perspektivy však plně nezachycují různé tradice, širší sociokulturní realitu konkrétních kultur, regionální rozdíly, prostorové předpoklady o lidské mobilitě, stálosti a vzájemných propojeních ve všech směrech.
Tento příspěvek prozkoumá možnosti výzkumu a rozmanitost samotných míst setkávání v raném středověku. Výzkum je součástí mezinárodního projektu ERC „Connected Communities in Early Medieval Europe“, jehož cílem je přehodnotit tradiční názor, že po rozpadu západního římského státu se sjednocená a propojená Evropa rozpadla na roztříštěný kontinent rozdělený na řadu etnických království. Studie porovná tento jev ve střední Evropě s obdobnými jevy v jiných regionech, zejména v západní Evropě. Kromě toho se tato práce snaží vytvořit jakýsi ideální model míst setkávání na základě předpokladů vyplývajících z archeologických nálezů a začlenit jej do mnohovrstevnatého výzkumného rámce, který zahrnuje krajinné studie, sběr dat o nálezech z detektorů kovů, analýzu GIS a další metodiky, z nichž všechny jsou pro komplexní výzkum nezbytné.

Gergely Szoboszlay

The Valley Barrier Wall of Visegrád in Light of Recent Excavations: Defensive Landscape and the Infrastructure of Movement

The valley barrier wall of Visegrád played a key role in structuring movement and spatial organisation within the medieval royal centre. Traditionally interpreted as a continuous defensive and transit way connecting the mid-13th-century Upper Castle and the riverside Lower Castle, recent excavations (2023–2024) fundamentally revise this view. Rather than forming a continuous wall-walk, the barrier wall functioned as a topography-adapted infrastructure of movement, composed of its asymmetrically arranged ground plan, towers, gates, and stairways creating a segmented system of controlled access. While the gate tower regulated traffic along the main road, other access points enabled movement between towers and selected wall sections. In many areas, infrastructure for the flow relied on external hillside paths connected to the wall. These results challenge the idea of a continuous built connection between the two castles and instead reveal a representative and defensive landscape where built structures and terrain together controlled movement and spatial use.

Obranná zeď v údolí Visegrádu ve světle nedávných výzkumů: obranná krajina a infrastruktura pohybu

Údolní bariérová zeď Visegrádu hrála klíčovou roli ve strukturování pohybu a prostorové organizace ve středověkém královském centru. Tradičně interpretovaná jako souvislá obranná a tranzitní cesta spojující Horní hrad z poloviny 13. století a Dolní hrad na břehu řeky, nedávné vykopávky (2023–2024) tento pohled zásadně revidují. Spíše než aby tvořila souvislou hradbu, fungovala bariérová zeď jako topografii přizpůsobená infrastruktura pohybu, složená z asymetricky uspořádaného půdorysu, věží, bran a schodišť, které vytvářely segmentovaný systém kontrolovaného přístupu. Zatímco bránová věž regulovala dopravu podél hlavní silnice, jiné přístupové body umožňovaly pohyb mezi věžemi a vybranými úseky hradeb. V mnoha oblastech se infrastruktura pro tok opírala o vnější stezky na svahu kopce napojené na hradby. Tyto výsledky zpochybňují myšlenku souvislého zastavěného spojení mezi oběma hrady a místo toho odhalují reprezentativní a obrannou krajinu, kde zastavěné stavby a terén společně řídily pohyb a využití prostoru.

Erik Tóth

Conflict Archaeological Finds from the Visegrád Valley Barrier Wall in the Context of the Defensive System.

This study situates the archaeological evidence from the valley barrier wall and fortifications of Visegrád within the broader political and military conflicts of the early 14th century. Stratigraphic observations and associated material point to a major destruction horizon most plausibly connected to the siege of 1317. This event formed part of King Charles I's campaign against the oligarch Matthew Csák during the period of post-Árpádian power struggles. The siege must be understood within a wider network of military operations along the Danube and in northern Hungary, where several castles show comparable signs of conflict. Together, the archaeological and historical data highlight the 1317 campaign as a decisive moment in the consolidation of Angevin royal authority and the restructuring of regional defensive systems. The siege directly led to the rebuilding of the wall and the reorganization of the traffic and access system. This study is connected to Gergely Szoboszlay's presentation about the valley barrier wall.

Archeologické nálezy související s konfliktem z opevňovací zdi v údolí Visegrádu v kontextu obranného systému

Tato studie zasazuje archeologické nálezy z údolní hradby a opevnění ve Visegrádu do širšího kontextu politických a vojenských konfliktů počátku 14. století. Stratigrafická pozorování a související materiál poukazují na významný destrukční horizont, který je s největší pravděpodobností spojen s obléháním z roku 1317. Tato událost byla součástí tažení krále Karla I. proti oligarchovi Matoušovi Csákovi v období mocenských bojů po skončení dynastie Árpádovců. Obléhání je třeba chápat v širším kontextu sítě vojenských operací podél Dunaje a v severním Maďarsku, kde několik hradů vykazuje srovnatelné stopy po konfliktu. Archeologické a historické údaje společně poukazují na to, že tažení z roku 1317 představovalo rozhodující okamžik v upevňování královské moci rodu Anjou a v restrukturalizaci regionálních obranných systémů. Obléhání přímo vedlo k přestavbě hradby a reorganizaci dopravního a přístupového systému. Tato studie navazuje na přednášku Gergelyho Szoboszlaye o údolní obranné hradbě.

Jana Mazáčková

Krajina mezi hradem a panstvím: přímé hospodářské zázemí hradu Rokštejna

Hospodářské zázemí hradu je chápáno jako funkční krajinný celek, který nelze ztotožnit pouze s vlastním hradním areálem ani s celým panstvím. Představuje prostor každodenního provozu mezi hradem a širším ekonomicko-správním rámcem panství, zahrnující předhradí, podhradní provozy, hospodářské dvory, produkční plochy, louky, pastviny, lesy, vodní zdroje a komunikační vazby. Příspěvek se zaměřuje na hrad Rokštejn, jehož poloha v údolí Brtnice umožňuje výjimečně dobře sledovat vztah mezi hradním sídlem, bezprostřední produkční krajinou a okolní sídelní strukturou. Na základě písemných, archeologických, kartografických a environmentálních pramenů je rekonstruován vývoj rokštejnského, později brtnického panství a proměny jeho hospodářského potenciálu. Rokštejn je představen jako modelová lokalita pro studium dynamických vazeb mezi rezidenční, správní a produkční funkcí středověkého hradu.

The Landscape Between the Castle and the Estate: The Immediate Economic Base of Rokštejn Castle

The castle's economic hinterland is understood as a functional landscape unit that cannot be equated solely with the castle complex itself or with the entire estate. It represents the space of daily activity between the castle and the broader economic and administrative framework of the estate, encompassing the outer bailey, operations below the castle, farmyards, production areas, meadows, pastures, forests, water sources, and transportation links. This paper focuses on Rokštejn Castle, whose location in the Brtnice Valley provides an exceptionally good vantage point for observing the relationship between the castle residence, the immediate productive landscape, and the surrounding settlement structure. Based on written, archaeological, cartographic, and environmental sources, the paper reconstructs the development of the Rokštejn—and later Brtnice—estate and the transformations in its economic potential. Rokštejn is presented as a model site for studying the dynamic relationships between the residential, administrative, and productive functions of a medieval castle.

Jaromír Beneš, Jana Mazáčková, Václav Fanta, Sahar Poledník Mohammadi, Ivana Šitnerová, Tereza Majerovičová, Veronika Komárková, Jiří Bumerl, Petr Žaža

Počátky a vývoj plužinového systému v okolí hradu Rokštejn na Českomoravské vysočině

Příspěvek se zaměřuje na původ, vývoj a dlouhodobou stabilitu středověké plužiny v zázemí hradu Rokštejna. Na základě dlouhodobého archeologického a krajinně-archeologického výzkumu je hodnocena proměna původně málo antropogenně ovlivněného lesního prostředí ve strukturovanou zemědělskou krajinu. Výzkum je založen na kombinaci terénních sondáží, radiokarbonového a OSL datování, archeobotanických, geoarcheologických a geochemických analýz.
Radiokarbonová data ukazují, že zásadní transformace sledovaného prostoru probíhala ve 12.–13. století, přibližně mezi lety 1162–1270. Geoarcheologické analýzy mezních pásů dokládají akumulaci sedimentů pokračující až do raného novověku. Nálezy keramiky a uhlíků naznačují hnojení polí, mýcení lesa a intenzivní využívání zemědělského zázemí, zatímco pylová data ze sondy R1 dokládají větší otevřenost krajiny. Plužina zároveň vykazuje znaky záměrně organizovaného polního systému s uměle vytvářenými zemními mezními pásy. Výsledky ukazují, že krajina v okolí Rokštejna nebyla pouze pasivním zázemím hradu, ale aktivně formovaným hospodářským prostorem. Prokázána je dynamika ve vývoji a utváření katastrů stávajících sídel, jejichž struktura se formovala v návaznosti na kolonizační procesy, zemědělské využívání prostoru a dlouhodobou stabilizaci plužiny. Po zániku hradu v roce 1467 tento systém nezanikl, ale stal se součástí dlouhodobě stabilizované agrární krajiny.
Geochemická data navíc naznačují stopy historické kontaminace kovy na bázích půdních profilů, pravděpodobně související se středověkou těžbou drahých kovů, nejprve zlata a posléze i stříbra. Příspěvek tak představuje plužinu jako významný archeologický pramen k poznání kolonizační transformace Českomoravské vrchoviny, utváření katastrů a dlouhodobé odolnosti středověké krajinné struktury.

The Origins and Development of the Plužiny System in the Vicinity of Rokštejn Castle in the Bohemian-Moravian Highlands

This paper focuses on the origin, development, and long-term stability of a medieval plowland in the hinterland of Rokštejn Castle. Based on long-term archaeological and landscape-archaeological research, it evaluates the transformation of a forest environment—originally subject to little human influence—into a structured agricultural landscape. The research is based on a combination of field surveys, radiocarbon and OSL dating, and archaeobotanical, geoarchaeological, and geochemical analyses.
Radiocarbon data indicate that a fundamental transformation of the study area took place in the 12th–13th centuries, approximately between 1162 and 1270. Geoarchaeological analyses of the boundary zones document sediment accumulation continuing into the early modern period. Finds of pottery and charcoal suggest the fertilization of fields, forest clearing, and intensive use of the agricultural hinterland, while pollen data from Test Pit R1 indicate a more open landscape. The plow layer also exhibits characteristics of a deliberately organized field system with artificially created earthen boundary strips. The results show that the landscape around Rokštejn was not merely a passive hinterland of the castle, but an actively shaped economic space. The dynamics in the development and formation of the cadastral areas of existing settlements are demonstrated; their structure took shape in connection with colonization processes, agricultural land use, and the long-term stabilization of the plowland. After the castle's demise in 1467, this system did not disappear but became part of a long-term, stabilized agrarian landscape.

Furthermore, geochemical data suggest traces of historical metal contamination at the bases of soil profiles, likely related to medieval mining of precious metals—first gold and later silver. This paper thus presents the plow layer as an important archaeological source for understanding the colonization and transformation of the Bohemian-Moravian Highlands, the formation of cadastral systems, and the long-term resilience of the medieval landscape structure.

Kateřina Bergerová

Po stopách zaniklých vesnic ve východní části Ždánického lesa

Mírně zvlněná vrchovina Ždánického lesa poutá pozornost amatérských i profesionálních badatelů již od konce 19. století. Díky souvislému zalesnění a šetrnému lesnímu hospodaření se zde v mimořádné kvalitě dochoval cenný pozůstatek historické krajiny s kořeny sahajícími hluboko do pravěku. Zatímco starší archeologický zájem směřoval spíše do západní části pohoří, východní oblast zůstávala stranou intenzivnějšího výzkumu. Využití moderních nedestruktivních archeologických metod však umožnilo revidovat dosavadní kusé poznatky o zdejší středověké sídelní struktuře. Průzkum zatím přinesl nejen zpřesnění lokalizace a prostorové struktury již známých zaniklých středověkých vesnických sídel, ale vedl také k identifikaci doposud neznámých archeologických lokalit.

In Search of Lost Villages in the Eastern Part of the Ždánice Forest

The gently undulating highlands of the Ždánice Forest have attracted the attention of both amateur and professional researchers since the late 19th century. Thanks to continuous forest cover and sustainable forest management, a valuable remnant of the historical landscapewith roots stretching deep into prehistory has been preserved here in exceptional condition. While earlier archaeological interest focused primarily on the western part of the mountain range, the eastern area remained largely overlooked by intensive research. However, the use of modern non-destructive archaeological methods has made it possible to revise the previously fragmentary knowledge of the local medieval settlement structure. The survey has not only refined the location and spatial structure of already known, abandoned medieval village settlements but has also led to the identification of previously unknown archaeological sites.

Hana Hosnedlová, Jindra Hůrková, Petr Kočár

Obilí, struska a koníček: svědectví o životě ve vrcholně středověké vsi Hejná na Horažďovicku

Obec Hejná na Horažďovicku je v písemných pramenech zachycena již v 11. století. V archeologických nálezech se odráží zejména masivní osídlení 13. století. K prvním nálezům došlo již v šedesátých letech minulého století při úpravě koupaliště. V letech 2023 - 2025 prováděly pracovnice klatovského muzea dohled při výkopech kanalizace a ČOV. Na několika místech ve vsi byly zachyceny archeologické situace. K nejzajímavějším nálezům patří depot zuhelnatělého obilí, dále plastika koníčka, keramika (konvice, pohár, hrnce) a četné doklady zpracování železa.

Grain, slag, and a Ceramic Horse Figurine: evidence of life in the High Medieval Village of Hejná in the Horažďovice Region

The village of Hejná in the Horažďovice region is first mentioned in written sources as early as the 11th century. Archaeological finds indicate, in particular, a large settlement dating from the 13th century.

The first discoveries were made as early as the 1960s during the renovation of the swimming pool. From 2023 to 2025, staff from the Klatovy Museum supervised excavations for the sewer system and wastewater treatment plant. Archaeological sites were documented at several locations in the village. Among the most interesting finds are a hoard of charred grain, a small horse figurine, pottery (a teapot, a cup, and pots), and numerous artifacts related to ironworking.

Hrubý Petr, Derner Kryštof, Crkal Jiří, Peksa Vojtěch, Malina Ondřej

Rýžování na přelomu raného a vrcholného středověku jako předehra hlubinného hornictví a osídlení hor a vysočin

Výsledky archeologických výzkumů posledních desetiletí ukazují, že rýžování cínu, či zlata je v prostředí hor a vysočin první montánní aktivitou a často i první doložitelnou lidskou aktivitou vůbec. Počátek středověkého rýžování v Českých zemích je nezávisle přírodovědnými metodami datován nejpozději do druhé poloviny 12. století. K poznatkům v poslední době výrazně přispěly moderní výzkumy na Českomoravské vrchovině, v Jeseníkách a Krušných horách, které umožnily tuto fázi hornictví přesně časově vymezit. Pronikání rýžovníků podél rudonosných řek hluboko do neobydlených hor bylo základem poznání jejich ložisek a usnadnilo tak přechod k hlubinnému dolování rud i osídlení. Oživení rýžování na sklonku 12. století může být odrazem nastupujících ekonomických změn ještě před hlavní vlnou vrcholně středověké transformace, jejíž násobně větší potřebu širšího spektra kovů již muselo krýt dobývání primárních ložisek kovů.

Gold Panning at the Turn of the Early and High Middle Ages as a Precursor to Underground Mining and the Settlement of Mountains and Highlands

The results of archaeological research conducted over the past few decades show that tin or gold panning was the first mining activity in mountainous and highland regions and often the first documented human activity of any kind. The beginning of medieval panning in the Czech lands has been independently dated using scientific methods to no later than the second half of the 12th century. Modern research in the Bohemian-Moravian Highlands, the Jeseníky Mountains, and the Ore Mountains has significantly contributed to recent findings, making it possible to precisely date this phase of mining. The penetration of prospectors along ore-bearing rivers deep into uninhabited mountains laid the foundation for the discovery of ore deposits, thereby facilitating the transition to underground ore mining and settlement. The revival of alluvial mining in the late 12th century may reflect emerging economic changes even before the main wave of the High Medieval transformation, whose exponentially greater demand for a broader range of metals had to be met by the extraction of primary metal deposits.

Josef Petráš

Vývoj železářského průmyslu na panství Krásna Hôrka (Gemer, Slovensko) od 16. do 20. století

Příspěvek rekonstruuje transformaci hornické krajiny a železářského průmyslu na panství Krásna Hôrka (Gemer, Slovensko) v 16.–19. století. Mapuje vývoj archeologicky dosud téměř neprozkoumaného regionu od osmanské destabilizace po vznik předního uherského metalurgického centra díky monopolizaci rodu Andrássyů. Integrace archivního výzkumu, dat LiDAR a leteckých snímků z 50. let 20. století v prostředí GIS umožnila přesnou lokalizaci reliktů zaniklých výrobních areálů a skryté technické infrastruktury. Výsledky prokazují záměrnou prostorovou centralizaci raně novověké

industrializace. LiDAR odhalil dosud neznámé železárny doložené urbářem z roku 1570 a rozsáhlé montánní zázemí, včetně sítě uhlířských milířů a hornických sídlišť. Zjištění nově definují prostorový rozsah historického železářství, dokládají jeho výraznou ekologickou stopu a přinášejí inovativní pohled na hospodářské strategie šlechty, demografickou dynamiku i environmentální adaptaci.

The Development of the Iron Industry on the Krásna Hôrka Estate (Gemer, Slovakia) from the 16th to the 20th Century

This paper reconstructs the transformation of the mining landscape and the iron industry on the Krásna Hôrka estate (Gemer, Slovakia) during the 16th–19th centuries. It traces the development of a region that has remained virtually unexplored archaeologically, from the period of Ottoman destabilization to the emergence of a leading Hungarian metallurgical center thanks to the Andrássy family's monopoly. The integration of archival research, LiDAR data, and aerial photographs from the 1950s within a GIS environment enabled the precise localization of remains of former production sites and hidden technical infrastructure. The results demonstrate the deliberate spatial centralization of early modern industrialization. LiDAR revealed previously unknown ironworks documented in a land register from 1570 and extensive mining facilities, including a network of charcoal kilns and miners' settlements. These findings redefine the spatial extent of the historical ironworks, document its significant ecological footprint, and offer an innovative perspective on the economic strategies of the nobility, demographic dynamics, and environmental adaptation.

Josef Petráš, Filip Vološin, Peter Bednár

Príspevok k životu baníkov na hornom povodí rieky Slaná

Gemersko-malohontská oblasť predstavuje jeden z najvýznamnejších metalurgických a banských regiónov historického Uhorska. Napriek jeho mimoriadnemu významu zostáva jeho banícke zázemie archeologicky len fragmentárne preskúmané. Osobitnú pozornosť si zasluhujú obytné, či hospodárske objekty situované pri odvaloch banských diel, tradične označované ako banské krámy. Tieto stavby sú spájané predovšetkým s novovekým obdobím, najmä od 18. storočia. Predbežné výsledky terénnych výskumov a charakter získaných nálezov však naznačujú možnosť staršej kontinuity tejto tradície. Ich existencia zároveň naznačuje určitú mieru adaptácie baníkov na náročné podmienky horského prostredia a potrebu vytvárať sídelné štruktúry aj v odľahlých miestach. Krámy pravdepodobne neplnili iba funkciu krátkodobého útočiska počas pracovných zmien, ale mohli predstavovať viacúčelové priestory slúžiace na odpočinok, prípravu jedla, uskladnenie nástrojov, či snáď aj zvierat.

Contribution to the Life of Miners in the Upper basin of the Slaná River

The Gemer-Malohont region is one of the most significant metallurgical and mining regions of historic Hungary. Despite its extraordinary importance, its mining heritage has been only partially explored archaeologically. Residential and farm buildings situated near mine spoil heaps traditionally referred to as "miners' huts" deserve special attention. These structures are primarily associated with the modern era, particularly from the 18th century onward. However, preliminary results of field research and the nature of the findings suggest the possibility of an earlier continuity of this tradition. Their existence also indicates a certain degree of adaptation by miners to the demanding conditions of the mountainous environment and the need to establish settlement structures even in remote locations. The huts likely served not only as temporary shelters during work shifts but may also have functioned as multipurpose spaces for rest, food preparation, and the storage of tools or perhaps even animals.

Andrej Vrtel, Natália Gerthoferová

Sídliskový objekt s pohodenými ľudskými jedincami na Ventúrskej ul. 6 v Bratislave

Predmetom príspevku je pozoruhodný nález kostrových zvyškov ľudských jedincov na Ventúrskej ul. 6 v Bratislave-Starom Meste. V priebehu archeologického odkryvu sa pozornosť cielene venovala dokumentovaniu informácií kľúčových pre poznanie príčin smrti nebožtíkov (neobvyklá poloha trupu, neprirodzené uloženie končatín, porušenie celistvosti skeletov a výskyt špecifických typov zranení). Viaceré skutočnosti oprávňujú k predpokladu, že ich úmrtie spôsobil násilný čin a mŕtve telá boli následne pohodené do čiastočne zasypaného sídliskového objektu – hlbšej obilnej zásobnice. Nálezová situácia je predbežne datovaná do 9. až 10. stor.

Settlement feature with threw human individuals at Ventúrska ul. 6 in Bratislava

This paper focuses on a remarkable discovery of human skeletal remains at 6 Ventúrska Street in Bratislava's Old Town. During the archaeological excavation, particular attention was paid to documenting information crucial for determining the causes of death of the deceased (unusual torso position, unnatural positioning of the limbs, damage to the integrity of the skeletons, and the presence of specific types of injuries). Several facts suggest that their deaths were caused by a violent act and that the bodies were subsequently discarded into a partially buried residential structure—a deep grain storage pit. The find is tentatively dated to the 9th to 10th centuries.

Michala Přibylová

Proměna pohřebního ritu na pohřebišti v Novém Poddvorově

Příspěvek představí raně středověké pohřebiště z Nového Poddvorova zkoumané v rámci záchranného archeologického výzkumu na trase plynovodu Moravia. Na ploše bylo dokumentováno 131 hrobů datovaných od středohradištního po mladohradištní období. Díky výrazné horizontální chronologii pohřebiště je možné sledovat postupnou proměnu pohřebního ritu, hrobové architektury i funerální výbavy v období přechodu od velkomoravského prostředí k raně středověké společnosti 11. století. Pozornost bude věnována zejména výklenkovým hrobům, jejich možnému významu a vztahu mezi starším a mladším horizontem pohřbívání.

The Transformation of Funeral Rites at the Cemetery in Nový Poddvorov

This presentation will introduce the early medieval burial ground at Nový Poddvorov, which was investigated as part of a rescue archaeological survey along the route of the Moravia gas pipeline. A total of 131 graves dating from the Middle Hillfort Period to the Late Hillfort Period were documented at the site. Thanks to the burial ground's distinct horizontal chronology, it is possible to trace the gradual transformation of burial rites, grave architecture, and grave goods during the transition from the Great Moravian period to the early medieval society of the 11th century. Particular attention will be paid to niche graves, their possible significance, and the relationship between the older and younger burial horizons.

Martin Čechura

Den na hřbitově

Referát sumarizuje problematiku archeologického výzkumu středověkých a novověkých pohřebišť, a to nejen s ohledem na poznání pohřebního ritu, ale i dalších aktivit spojených s prostorem a funkcí hřbitova. Představí hřbitov nejen jako místo pro mrtvé, ale především jako sociální a komunikační prostor.

A Day at the Cemetery

This presentation summarises the issues surrounding archaeological research on medieval and early modern cemeteries, not only with regard to understanding burial rituals but also other activities associated with the space and function of the cemetery. It will present the cemetery not only as a place for the dead but, above all, as a social and communicative space.

Němcová Jana, Šneberger Jiří, Kejval Pavel, Lompart Šimon, Dubec Jozef

Popravčí areál na Šibeničním vrchu v Poličce (okres Svitavy)

Příspěvek prezentuje výsledky záchranného archeologického výzkumu popravčího areálu v Poličce, realizovaného v letech 2019–2021. Výzkum odkryl situace datované do pozdního středověku a novověku, včetně reliktů dvou typů šibenic. Hrdelní právo získala Polička ve 13. století, což dokládá zakládací listina města Poličky, která se dochovala v pozdějším opise z roku 1508. Starší šibenice měla trojúhelnou podestu, zatímco mladší, rozměrnější konstrukce studničního typu byla vystavěna na lichoběžníkovém půdorysu. Získané poznatky umožňují částečnou rekonstrukci podoby a vývoje popravčího areálu i způsobů vykonávání poprav a nakládání s těly odsouzených. Nepietní uložení a výsledky antropologické analýzy kosterních ostatků jednoho z odkrytých jedinců zároveň představují v evropském kontextu unikátní doklad o času a energii, které byly věnovány odsouzeným jedincům.

The Execution Site on Šibeniční vrch in Polička (Svitavy District)

This article presents the results of a rescue archaeological survey of the execution site in Polička, conducted between 2019 and 2021. The survey revealed features dating back to the late Middle Ages and the early modern period, including the remains of two types of gallows. Polička obtained the right to carry out executions in the 13th century, as evidenced by the town's charter, which has been preserved in a later copy from 1508. The older gallows had a triangular platform, while the newer, larger well-type structure was built on a trapezoidal ground plan. The findings allow for a partial reconstruction of the form and development of the execution site, as well as the methods used to carry out executions and dispose of the bodies of the condemned. The unburied remains and the results of the anthropological analysis of the skeletal remains of one of the individuals found represent, even in a European context, unique evidence of the time and energy devoted to the condemned.

Stanislava Bönde Gogová, Daniel Bešina, Robin Pěnička

Interdisciplinárne prístupy k výskumu popraviska v Holíči z perspektívy právnej archeológie

Príspevok predstavuje interdisciplinárny výskum popraviska v Holíči zperspektívy právnej archeológie, ktorá prepája archeológiu, dejiny práva a forenznú antropológiu pri skúmaní materiálnych prejavov výkonu trestu smrti. Lokalita šibenice v Holíči, systematicky skúmaná v rokoch 2022–2024, predstavuje

prvú podrobne preskúmanú lokalitu tohto typu na Slovensku. Výskum priniesol nové poznatky o architektúre popraviska, antropologických nálezoch a historických prameňoch, čím umožnil prehĺbiť poznanie výkonu hrdelného práva, spôsobov nakladania s telami popravených a symbolického významu týchto miest v stredoveku a ranom novoveku. Príspevok zároveň reflektuje širší kontext archeológie popravísk ako špecifickej oblasti výskumu, právnej archeológie, situované v extraviláne ako viditeľné symboly moci a spravodlivosti. Výsledky poukazujú na význam interdisciplinárneho prístupu při interpretácii týchto lokalít a na ich potenciál pre štúdium sociálnych, právnych a kultúrnych aspektov minulosti.

Interdisciplinary Approaches to Research on the Execution Site in Holíč from the Perspective of Legal Archaeology

This paper presents an interdisciplinary study of the execution site in Holíč from the perspective of legal archaeology, which combines archaeology, legal history, and forensic anthropology in the examination of material evidence related to the carrying out of the death penalty. The site of the gallows in Holíč, which was systematically investigated from
2022–2024, represents the first thoroughly investigated site of this type in Slovakia. The research has provided new insights into the architecture of the execution site,
anthropological finds, and historical sources, thereby deepening our understanding
of the enforcement of capital punishment, the methods of disposing of the bodies
of those executed, and the symbolic significance of these sites in the Middle Ages and early of the executed, and the symbolic significance of these sites in the Middle Ages and early modern period. The paper also reflects on the broader context of the archaeology of execution sites as a specific field of research, legal archaeology, located outside built-up areas as visible symbols of power and justice. The results highlight the importance of an interdisciplinary approach in interpreting these sites and their potential for studying the social, legal, and cultural aspects of the past.

Daniel Bešina, Stanislava Bönde Gogová, Katarína Šimunková, Peter Grznár, Júlia Barič Kéryová, Miriama Tábiová, Martin Hoferka, Ján Barič

Metodické prístupy k identifikácii zaniknutých popravísk v kultúrnej krajine západného Slovenska

Príspevok sa zameriava na implementáciu metodického postupu identifikácie zaniknutých popravísk v kultúrnej krajine západného Slovenska. Vychádza z interdisciplinárneho prístupu, ktorý kombinuje analýzu historických a súčasných máp, písomných a publikovaných prameňov, GIS nástroje a nedeštruktívny terénny výskum vrátane UAV snímkovania. Metodika umožňuje lokalizovať potenciálne miesta výkonu trestu a analyzovať ich v krajinnom kontexte. Príspevok prezentuje výsledky pilotného projektu na Slovensku a zdôrazňuje význam medzinárodnej spolupráce. Identifikované lokality predstavujú východisko pre archeologický výskum, ktorý môže prispieť k poznaniu materiálnych prejavov práva a trestu a k interpretácii týchto miest v historickej krajine.

Methodological Approaches to Identifying Defunct Execution Sites in the Cultural Landscape of Western Slovakia

The paper focuses on the implementation of a methodological procedure for identifying defunct execution sites in the cultural landscape of western Slovakia. It is based on an interdisciplinary approach that combines the analysis of historical and contemporary maps, written and published sources, GIS tools and non-destructive field research including UAV imaging. The methodology allows

for the localization of potential execution sites and their analysis in the landscape context. The paper presents the results of a pilot project in Slovakia and emphasizes the importance of international cooperation. The identified sites represent a starting point for archaeological research that can contribute to the knowledge of material manifestations of law and punishment and to the interpretation of these sites in the historical landscape.

Dana Novotná

K vejstraze všemu světu

Provinění a následný trest na příkladu obyvatele městečka Brtnice zachycuje období mezi roky 1574 a 1585, Doklady se podařilo dohledat v urbářích a městských knihách vzdáleného královského města.

To warn the whole world

The offense and subsequent punishment, based on the example of a resident of the town of Brtnice, covers the period between 1574 and 1585. The documents were found in the land registers and city books of the distant royal city.

Sebastian Antonín

Sociální postavení delikventů ve smolných knihách v 16. a 17. století

Bakalářská práce se zabývá analýzou raně novověkého hrdelního soudnictví a kriminality z perspektivy sociálních dějin, a to prostřednictvím studia deseti vybraných edic smolných knih z českého a moravského prostředí. Hlavním cílem je prozkoumat korelaci mezi sociálním postavením pachatelů a typem jimi páchaných deliktů. Pomocí kvantitativní, komparativní a mikrohistorické metody práce analyzuje specifika kriminálního jednání ve třech odlišných prostředích: vesnickém, městském a mobilním. Výzkum prokazuje, že zatímco na venkově byla majetková trestná činnost často motivována existenční nouzí marginalizovaných skupin, v městském prostředí představovala spíše snahu o vylepšení socio-ekonomické situace. Zcela specifickou hrozbu pak představovaly mobilní vrstvy, u nichž absence sociální koheze a ztráta cti vedly k páchání nejzávažnějších loupežných deliktů. Práce se rovněž věnuje genderové dimenzi kriminality a dokládá, že znevýhodněné postavení a strach ze sociální exkluze nutily ženy k typickým deliktům, jakými byly infanticidium či čarodějnictví. Závěry potvrzují, že čest jako mechanismus sociální kontroly fungovala v raném novověku často efektivněji než samotná hrozba hrdelních trestů.

The Social Status of Delinquents in the 16th and 17th Centuries

This bachelor's thesis analyzes early modern capital punishment and crime from a social history perspective, through a study of ten selected editions of crime registers from Bohemia and Moravia. The main objective is to examine the correlation between the social status of offenders and the types of crimes they committed. Using quantitative, comparative, and microhistorical methods, the thesis analyzes the specific characteristics of criminal behavior in three distinct environments: rural, urban, and mobile. The research demonstrates that while in rural areas property crime was often motivated by the existential hardship of marginalized groups, in urban settings it represented more of an effort to improve one's socioeconomic situation. Mobile social strata, however, posed a distinct threat, as the absence of social cohesion and the loss of honor led them to commit the most serious robbery offenses. The study also addresses the gender dimension of crime and demonstrates that

a disadvantaged position and fear of social exclusion compelled women to commit typical offenses such as infanticide or witchcraft. The conclusions confirm that honor, as a mechanism of social control, often functioned more effectively in the early modern period than the threat of capital punishment alone.

Jakub Novák

Kudy kráčel zločin – místa kriminality v Olomouci a jeho okolí ve 14. - 15. století

Příspěvek se zaměřuje na projevy kriminality ve středověké Olomouci a jejím okolí v období 14. a 15. století na základě písemných pramenů (zejména městských knih) a jejich konfrontace s archeologickými poznatky. Představí spektrum trestných činů od běžné kriminality po závažné delikty, včetně konfliktních situací mezi různými sociálními skupinami. Součástí je pokus o lokalizaci míst spojených s trestnou činností a jejich zasazení do urbanistického kontextu města (v rámci i vně hradeb). Studie se zároveň zaměří na vybrané archeologické lokality a nálezy související s výkonem práva a represivními mechanismy. Cílem je přispět k poznání každodennosti i sociálních napětí vrcholně a pozdně středověké společnosti.

Where Crime Went – Crime Sites in Olomouc and its Surroundings in the 14th - 15th Centuries

This paper focuses on manifestations of crime in medieval Olomouc and its surroundings during the 14th and 15th centuries, based on written sources (particularly city records) and their comparison with archaeological findings. It presents a spectrum of criminal acts ranging from common crimes to serious offenses, including conflicts between various social groups. It includes an attempt to locate sites associated with criminal activity and place them within the urban context of the city (both inside and outside the city walls). The study will also focus on selected archaeological sites and finds related to the administration of justice and repressive mechanisms. The goal is to contribute to our understanding of everyday life and social tensions in High and Late Medieval society.

Martin Musílek

Vyvaruj se ziskuchtivosti milenek. Milostný život pražských mužů a žen

Příspěvek se bude zabývat zápisy milostných formulí, které se dochovaly ve Formulářové sbírce s písemnostmi pražských měst (uloženo v SOA Třeboň, Sbírka rukopisů, sign. C 5). Tento soupis milostných formulí, které se týkají milostné korespondence mezi mužem a ženou, doposud unikal bližší badatelské pozornosti. Vzhledem k tomu, že šlo o formulářovou sbírku určenou pro praktické použití v kancelářích pražských měst, je zřejmé, že vedle stylizování různých rentovních zápisů, testamentů nebo dlužních úpisů část písemné agendy městských písařů vyplňovalo také psaní a stylizace soukromoprávní agendy týkající se vztahů mezi oběma pohlavími. Kromě návodu na stylizaci milostných psaní formulář obsahuje také vyznání lásky, nevěry, změnu rozhodnutí (například zaslíbit se službě Bohu) nebo podmínky uzavření sňatku. V jednom z formulářů dívka odrazuje milého od neřestí, odsuzuje ženy, které se příliš krášlí a líčí, a varuje ho před ziskuchtivými milenkami. Obvyklé jsou také návody, jak získat náklonnost milované osoby nebo jakým způsobem poznat pravou lásku.

Beware of the Greed of Lovers. The Love Life of Prague Men and Women

The paper will deal with the records of love formulas that have been preserved in the Form Collection of Documents of Prague Cities (stored in the SOA Třeboň, Collection of Manuscripts, sign. C 5). This list

of love formulas, which concern love correspondence between a man and a woman, has so far escaped closer research attention. Given that it was a form collection intended for practical use in the offices of Prague cities, it is clear that in addition to stylizing various annuity records, wills or debt notes, part of the written agenda of the city scribes was also filled with writing and stylizing private law agendas concerning relations between the two sexes. In addition to instructions for stylizing love letters, the form also contains confessions of love, infidelity, changes of decision (for example, pledging to serve God) or conditions for concluding a marriage. In one of the forms, the girl discourages her lover from vices, condemns women who beautify themselves too much and wear makeup, and warns him against greedy lovers. Instructions on how to win the affection of a loved one or how to recognize true love are also common.

Jakub Tamaškovič, Jiří Ščučka, Petr Martinec, Matěj Kmošek, Katarína Liščáková

Symbolika remeselnej činnosti v pohrebnom kontexte? Interdisciplinárny výskum dvojhrobu z lokality Bernolákovo-Šakoň (Slovensko, okres Senec, 8. stor. n. l.)

Príspevok predstavuje možnosti a limity interpretácie setu artefaktov a ekofaktov z dvojhrobu obdobia avarského kaganátu. Zahŕňal sadu kamenných nástrojov, pri ktorých sa nachádzala anorganická hrudka okrovej farby a fragmenty hmoty charakteru živice. Aplikácia FT-IR (Fourier Transform Infrared Spectroscopy) potvrdila subfosílnu živicu zo smreka obyčajného (Picea abies) alebo borovice lesnej (Pinus sylvestris), prípadne išlo o ich zmes. Pigmentová hrudka najpravdepodobnejšie vznikla zmiešaním pomletej vypálenej sideritovej konkrécie a ílu, pričom zmes bola vypálená teplotou cca 600–700 °C za vzniku maghemitu a hematitu (aplikácia FT-IR a PXRD (Powder X-ray Diffraction). Využitie identifikovaných materiálov a nástrojov možno predpokladať v remeselnej špecializovanej činnosti (napr. živica ako lepivé médium pri výrobe šperkov, resp. ako zložka v difúznej pájke). Pomocou µXRF spektrometra sa preto na povrchu kamenných nástrojov hľadali stopy drahých kovov. Výsledky nenaznačujú, že by slúžili na skúšanie rýdzosti (touchstones). Obraz o pochovaných jedincoch dopĺňa podrobná antropologická analýza. Môže byť kombinácia popísaných nálezov vyjadrením vzťahu medzi funerálnou symbolikou a profesijnou identitou jedinca?

The Symbolism of Craft Activity in a Funerary Context? Interdisciplinary Research on a Double Grave from the Bernolákovo-Šakoň Locality (Slovakia, Senec district, 8th century AD)

This paper presents the possibilities and limitations of interpreting a set of artifacts and ecofacts from a double grave dating to the period of the Avar Khaganate. The find consisted of a set of stone tools, alongside which an inorganic, ochre-colored lump and fragments of a resin-like substance were discovered. FT-IR (Fourier Transform Infrared Spectroscopy) analysis confirmed the presence of subfossil resin from Norway spruce (Picea abies) or Scots pine (Pinus sylvestris), or possibly a mixture of the two. The pigment lump most likely formed by mixing ground, calcined siderite concretions with clay; the mixture was then calcined at a temperature of approximately 600–700 °C, resulting in the formation of maghemite and hematite (as determined by FT-IR and PXRD (Powder X-ray Diffraction)). The identified materials and tools can be presumed to have been used in specialized craft activities (e.g. resin as an adhesive medium in jewelry production or as a component in diffusion soldering). Therefore, a µXRF spectrometer was used to search for traces of precious metals on the surfaces of stone tools. The results do not suggest that they were used as touchstones. A detailed anthropological analysis complements the picture of the interred individuals. Could the combination of the described findings reflect a relationship between funerary symbolism and an individual's professional identity?

Jan Musil

Zbrojní výroba v Pardubicích do poloviny 17. století

Po získání Pardubic roku 1491 proměnil Vilém z Pernštejna město a zámek v reprezentativní centrum svého dominia, obklopené vyspělou rybniční a vodohospodářskou soustavou. Zámek sloužil jako luxusní rezidence, pevnost i symbol moci, což podtrhovala rozsáhlá zbrojnice s těžkým dělostřelectvem. Pardubice se zároveň staly významným střediskem výroby palných zbraní a střelného prachu, vybaveným hutí, hamrem, brusírnami a mlýny. Po prodeji panství královské komoře roku 1560 byla část výzbroje rozprodána či odvezena a během třicetileté války zbrojní výroba téměř zanikla.

Weapons Production in Pardubice until the mid-17th Century

After acquiring Pardubice in 1491, Vilém of Pernštejn transformed the town and castle into a prestigious center of his domain, surrounded by a sophisticated system of fishponds and water management. The castle served as a luxurious residence, a fortress, and a symbol of power, a fact underscored by its extensive armory housing heavy artillery. At the same time, Pardubice became an important center for the production of firearms and gunpowder, equipped with a smelter, a forge, grinding shops, and mills. After the estate was sold to the Royal Chamber in 1560, part of the armaments was sold off or removed, and during the Thirty Years' War, arms production nearly ceased.

Petr Žákovský, Jiří Hošek, Patrick Bárta

Unikátní dýka typu basilard z Bystré u Humpolce v kontextu vrcholně středověkých damaskovaných artefaktů

Dýka byla nalezena v roce 2019 při preventivním průzkumu opuštěných cest v lesní oblasti mezi obcí Bystrá a městem Humpolec. Nález lze datovat pouze obecně do období mezi 14. a 15. století, přičemž pravděpodobnější je 14. století, a lze jej považovat za předmět ztracený v souvislosti s provozem na místní silnici spojující Humpolec a Jihlavu.
Čepel dýky je v oblasti ramene relativně široká a má dvě paralelní žlábky, které vedou zhruba do poloviny zachovaných částí čepele. Jedná se tedy o typ dýky z období vrcholného až pozdního středověku, tzv. baselard, který nebyl v severovýchodní střední Evropě příliš rozšířen, ale byl charakteristický pro oblast švýcarských kantonů, jižního Německa a severní Itálie. Je pravděpodobné, že zkoumaný exemplář pochází právě z této oblasti. Kromě čepele se dochovaly také kovové součásti rukojeti. Jedná se zejména o neželeznou příčku s dolů stočenými konci zdobenými zvířecími hlavami a železné kování rukojeti.

A Unique Basilard Dagger from Bystré near Humpolec in the Context of High Medieval Damask Artifacts

The dagger was found in 2019 during preventive prospecting of abandoned roads in the forest area between the village of Bystrá and the town of Humpolec. The find can only be generally dated between the 14th and 15th centuries, although the 14th century is more likely, and can be considered as an object lost in connection with traffic on the local road connecting Humpolec and Jihlava.
The blade of the dagger is relatively wide at the shoulder and has two parallel fullers running roughly halfway down the preserved parts of the blade. It is therefore a type of high to late medieval dagger, the so-called Baselard, which was not very widespread in north-eastern Central Europe but was characteristic of the area of the Swiss cantons, southern Germany and northern Italy. It is likely that the examined specimen originates from this area. In addition to the blade, metallic components of the

hilt have also survived. In particular, there is a non-ferrous crossguard with downward coiled ends decorated with beast's heads and a sheet metal fitting for the grip.
Among other things, X-ray radiography revealed pattern welding in the fullers and metallography showed that the blade edges, at least in the upper part of the blade, were made of phosphoric iron. Considering all the information gathered so far, the dagger can be presented as one of the very few examples that improve our knowledge of the manufacture of these objects. In addition, as phosphoric iron could be used both accidentally and deliberately, especially in combination with pattern welding, the question of its use in 14th-century (luxury) iron products will also be discussed.

Ctibor Ostrý

Maso ve městě: distribuce masa a komunita řezníků ve středověkém Brně

Příspěvek se zaměří na distribuci masa ve středověkém Brně 14. a 15. století a na cestu této suroviny městským prostorem od jatek po masný krám. Maso nebude sledováno jen jako potravina či konečný produkt řemeslné činnosti, ale jako surovina procházející několika fázemi: od přivedení živého zvířete do města přes porážku, dělení a zpracování až po prodej na masných lavicích.
Hlavním východiskem budou písemné prameny městské provenience, zejména berní rejstříky, městské účty, pamětní knihy a normativní texty brněnského městského práva. Ty umožňují sledovat řezníky, prostorové vazby jejich řemesla, majetkové transakce, rentovní závazky, sousedské vztahy i právní a hygienické regulace. Řezníci tak vystupují jako aktéři sociotopografie, hospodářského provozu a každodenního soužití ve městě.
Příspěvek je koncipován jako otevřená badatelská sonda, která naznačí možné směry interdisciplinární spolupráce archeologie, historie a zooarcheologie.

Meat in the City: Meat Distribution and the Butcher Community in Medieval Brno

This paper will focus on the distribution of meat in medieval Brno during the 14th and 15th centuries and on the journey this raw material took through the city from the slaughterhouse to the butcher shop. Meat will be examined not merely as a foodstuff or the final product of craftsmanship, but as a raw material passing through several stages: from the arrival of live animals in the city, through slaughter, cutting, and processing, to sale at the meat stalls.
The primary sources will be written records of municipal origin, particularly tax registers, city accounts, municipal ledgers, and normative texts of Brno's municipal law. These sources make it possible to trace butchers, the spatial connections of their craft, property transactions, rent obligations, neighborly relations, and legal and hygienic regulations. Butchers thus emerge as key actors in the city's sociotopography, economic life, and everyday coexistence.
This paper is conceived as an open-ended research exploration that suggests possible directions for interdisciplinary collaboration between archaeology, history, and zooarchaeology.

Stanislav Martyčák

Zaniklý panský pivovar v areálu Kounicova domu v České Lípě

V letech 2024 a 2025 probíhal záchranný archeologický výzkum v rámci rekonstrukce areálu barokního Kounicova domu v historickém jádru České Lípy. I přes to, že již s výstavbou areálu a jeho stavebními úpravami došlo k odstranění části starších archeologických terénů, podařilo se i tak zachytit relikty středověkých i novověkých objektů a situací předcházejících existenci Kounicova domu. Část těchto

situací lze spojovat se zaniklým vrchnostenským pivovarem, který zde dle písemných pramenů existoval až do závěru 17. století. Objevení a rozpoznání objektů souvisejících s pivovarem nám přineslo kusé, ale významné informace o konkrétní podobě českolipského pivovaru v raném novověku.

A Defunct Manor Brewery in the Grounds of Kounic's House in Česká Lípa

In 2024 and 2025, rescue archaeological research was carried out as part of the reconstruction of the Baroque Kounic House complex in the historic core of Česká Lípa. Despite the fact that part of the older archaeological terrain was removed during the construction of the complex and its construction modifications, it was still possible to capture relics of medieval and modern objects and situations preceding the existence of Kounic House. Some of these situations can be associated with the extinct nobleman's brewery, which, according to written sources, existed here until the end of the 17th century. The discovery and recognition of objects related to the brewery brought us fragmentary but significant information about the specific form of the Česká Lípa brewery in the early modern period.

Kateřina Těsnohlídková

Hrnčířství na Českomoravské vrchovině a jeho proměny 1250-1400

Příspěvek se zaměří na technologické změny ve výrobě keramiky a s tím související otázky organizace výroby a specializace hrnčířského řemesla. Případová studie byla realizována v prostoru Českomoravské vrchoviny v období středověké transformace společnosti a kolonizace regionu. Interdisciplinární výzkumu založený na systematické aplikaci přírodovědných analýz, experimentální archeologii, analýz trojrozměrného zobrazení i etnografických analogiích vycházel z nálezů reliktů hrnčířských pecí se vsádkami na Jihlavsku, Žďársku a Třebíčsku datovanými od poloviny 13. do druhé poloviny 14. století, které poskytly desítky celých nádob z chronologicky krátce vymezených kontextů.

Pottery in the Bohemian-Moravian Highlands and its Transformations 1250-1400

This paper will focus on technological changes in ceramic production and related issues of production organization and specialization in the pottery craft. The case study was conducted in the Bohemian-Moravian Highlands during the period of medieval social transformation and the colonization of the region. This interdisciplinary research, based on the systematic application of scientific analyses, experimental archaeology, 3D imaging, and ethnographic analogies, drew upon finds of pottery kiln remains with kiln charges in the Jihlava region, the Žďár region, and the Třebíč region, dating from the mid-13th to the second half of the 14th century, which yielded dozens of intact vessels from chronologically well-defined contexts.

Zuzana Borzová, Kristián Jócsik, Jakub Kurák, J. Štubňa, M. Styk

Nové poznatky o včasnostredovekom šperkárstve: Technológia výroby a materiálová analýza emailovej záušnice z Hontianskej Vrbice v historickom kontexte

Neinvazívny archeologický prieskum na lokalite Hontianska Vrbica (okres Levice, juhozápadné Slovensko) odhalil pohrebisko datované do 10. – 11. storočia. Mimoriadnym nálezom z lokality je lunicovitá emailová záušnica, predstavujúca prvý exemplár tohto typu z územia dnešného Slovenska. Príspevok predstaví tento výnimočný šperk v kontexte včasnostredovekého šperkárstva a kultúrnych kontaktov súvisiacich s jeho výskytom. Archeometrické a technologické analýzy sa zameriavajú na použité materiály, techniky spracovania kovu a emailu, ako aj na rekonštrukciu výrobného procesu

záušnice. Výsledky zároveň prinášajú nové poznatky o remeselných postupoch spojených s výrobou emailových šperkov vo včasnom stredoveku.

New Knowledge about Early Medieval Jewelry: Production Technology and Material Analysis of an Enamel Earring from Hontianská Vrbica in a Historical Context

A non-invasive archaeological survey at the Hontianska Vrbica site (Levice District, southwestern Slovakia) has uncovered a burial ground dating to the 10th–11th centuries. An exceptional find from the site is a crescent-shaped enamel earring, representing the first example of this type from the territory of present-day Slovakia. This paper will present this exceptional piece of jewelry in the context of early medieval jewelry making and the cultural contacts associated with its discovery. Archeometric and technological analyses focus on the materials used, metalworking and enamel techniques, as well as the reconstruction of the earring's manufacturing process. The results also provide new insights into the craft techniques associated with the production of enamel jewelry in the Early Middle Ages.

Věra Šlancarová, Aleš Hoch

Víra, magie a láska: Symbolika středověkých spon z Třebíče v evropském kontextu

Příspěvek se zaměřuje na kolekci středověkých oděvních spon z Třebíče, datovaných převážně do první třetiny 14. století. Na základě ikonografických pramenů a archeologických analogií je ukázáno, že tyto artefakty překračovaly čistě utilitární funkci spínadla pláště. Motiv sepjatých rukou lze spojit se zásnubním rituálem, zatímco nápisy (AVE MARIA) a rostlinné motivy odkazují k náboženské ochraně, apotropaické funkci i milostné symbolice. Spony tak představují hmotné doklady prolínání víry, magie a lásky v každodenním životě vrcholného středověku.

Faith, Magic and Love: Symbolism of Medieval Clothing Brooches from Třebíč in a European Context

This article focuses on a collection of medieval clothing brooches from Třebíč, dating primarily to the first third of the 14th century. Based on iconographic sources and archaeological analogies, it is demonstrated that these artifacts served a purpose beyond the purely utilitarian function of a cloak clasp. The motif of clasped hands can be linked to an engagement ritual, while the inscriptions (AVE MARIA) and plant motifs refer to religious protection, apotropaic functions, and romantic symbolism. The clasps thus represent tangible evidence of the intertwining of faith, magic, and love in everyday life during the High Middle Ages.

Martin Vyšohlíd

Život ve stínu hradeb. Archeologie Masarykova nádraží v Praze

Od roku 2017 probíhá v několika etapách rozsáhlý plošný archeologický výzkum Masarykova nádraží v Praze. To bylo v polovině 19. století postaveno při východní hranici tehdejšího Nového Města pražského. Předmětem výzkumu se staly středověké městské parcely zdejších řemeslníků, včetně dokladů jejich řemesel. Specifikem zdejšího osídlení přímo v hradbách a v jejich těsném sousedství byly výrobci kuší, kteří se sem přestěhovali rozhodnutím panovníka. Výzkum také zachytil zbytky zaniklého gotického opevnění včetně Horské brány (jedné ze čtyř bran novoměstského osídlení), a také doklady aktivit vně hradeb na tehdejším předměstí.

Life in the Shadow of the Walls. Archeology of Masaryk Railway Station in Prague

Since 2017, an extensive archaeological survey of Masaryk Station in Prague has been underway in several phases. The station was built in the mid-19th century on the eastern edge of what was then Prague's New Town. The study focuses on the medieval urban plots of local artisans, including evidence of their crafts. A distinctive feature of the local settlement, located directly within the city walls and in their immediate vicinity, was the presence of crossbow makers, who moved here by decree of the monarch. The research also uncovered ruins of the defunct Gothic fortifications, including the Mountain Gate (one of the four gates of the New Town settlement), as well as evidence of activities outside the walls in what was then the suburbs.

Zdeněk Omelka

Kovové součásti středověkého oděvu v detektorových nálezech na jižní Moravě

Předkládaný příspěvek se zabývá detektorovými nálezy z období vrcholného a pozdního středověku, které byly zhotoveny z neželezných kovů (povětšinou slitiny mědi) a které sloužily jako funkční nebo dekorační součásti oděvu a doplňků. Celkem bylo zpracováno cca 250 nálezů, mezi které patří např. přezky, nákončí, spony, rolničky, kovové aplikace aj. Většina nálezů pochází z ploch intravilánů zaniklých středověkých vsí z regionů Hrušovanska, Mikulovska a Pohořelicka na jižní Moravě. Součástí studovaného souboru jsou také ztrátové předměty mimo jádra současného či zaniklého osídlení. Práce byla doplněna o analýzy prvkového složení kovů vybraných nálezů a všímá si různých detailů, spojených s výrobou a použitím těchto artefaktů (použité slitiny, výrobní stopy, doklady opotřebení). Soubor nálezů obsahuje krom známých a již běžně zařazených předmětů také doposud neidentifikované či nedatované artefakty a různé fragmenty, které v příspěvku slouží k další diskusi.

Metal Parts of Medieval Clothing in Detector Finds in Southern Moravia

This paper examines metal detector finds from the High and Late Middle Ages that were made of non-ferrous metals (mostly copper alloys) and served as functional or decorative components of clothing and accessories. A total of approximately 250 finds were analyzed, including, for example, buckles, strap end, brooches, jingle bells, metal appliqués, and others. Most of the finds originate from the built-up areas of extinct medieval villages in the Hrušov, Mikulov, and Pohořelice regions of South Moravia. The studied collection also includes stray finds from outside the cores of current or abandoned settlements. The study was supplemented by analyses of the elemental composition of the metals in selected finds and notes various details related to the production and use of these artifacts (alloys used, manufacturing marks, evidence of wear). In addition to known and already classified objects, the collection of finds also includes artifacts that have not yet been identified or dated, as well as various fragments, which serve as a basis for further discussion in this paper.

Tomas Koch

Pánský oděv v kontextu měst ve 2. polovině 16. století od historie každodennosti po multidisciplinární téma

Oděv se značnou měrou podílí na naší sebeprezentaci, sociálním určení i každodenním životě jak v minulosti, tak dnes. Studium historie odívání je ale stále okrajové badatelské téma. Byl to však právě oděv, který stál na vrcholku pomyslné pyramidy řemesel, obchodu, materiálů, zvyklostí a módy v raně novověké společnosti. Jedním z hlavních odbytišť tohoto prvního „oděvního průmyslu“ byla města. Příspěvek si bere za cíl zhodnotit vývoj odívání ve městech v 2. polovině 16. století, poukázat na některé trendy technologie výroby a možnosti jejich studia, a hlavně představit historii odívání jako multidisciplinární téma.

Men's Clothing in the Context of Cities in the Second Half of the 16th Century, from the History of Everyday Life to a Multidisciplinary Topic

Clothing plays a significant role in our self-presentation, social identity and everyday life both in the past and today. However, the study of the history of clothing is still a marginal research topic. However, it was clothing that stood at the top of the imaginary pyramid of crafts, trade, materials, customs and fashion in early modern society. One of the main outlets of this first “clothing industry” was the cities. The article aims to evaluate the development of clothing in cities in the second half of the 16th century, to point out some trends in production technology and the possibilities of their study, and most importantly to present the history of clothing as a multidisciplinary topic.

Hana Lafková

Od převrácené konstrukce k podpatku: archeologické prameny k vývoji ševcovského řemesla

Na přelomu 15. a 16. století dochází v oblasti obouvání k výrazným technologickým i tvarovým proměnám, které souvisejí se změnou oděvní kultury na konci pozdního středověku a nástupem renesanční módy. Proměňuje se nejen vzhled obuvi, ale také její konstrukce a způsob výroby. Významnou inovací se stává zavedení podpatků, která zásadně ovlivňuje technologické postupy výroby a šití obuvi. V souvislosti s těmito změnami postupně zaniká tradiční technologie převrácené obuvi, charakteristická pro středověké období, a prosazují se nové konstrukční principy odpovídající proměně funkčních i estetických požadavků.
Tyto technologické změny lze sledovat nejen v ikonografických a písemných pramenech, ale především na archeologických nálezech obuvi. Dochovaný archeologický materiál dokládá vývoj šicích technik, proměnu konstrukce podešví, způsobů spojování jednotlivých částí obuvi i změny v použitých materiálech. Analýza konstrukčních detailů zároveň umožňuje sledovat adaptaci tradičních výrobních postupů na nové módní trendy i praktické požadavky spojené s používáním obuvi s podpatkem. Příspěvek se zaměřuje na vybrané archeologické nálezy z období přelomu středověku a novověku a jejich vypovídací hodnotu pro poznání technologických inovací v obuvnickém řemesle raného novověku.

From the Overturned Structure to the Heel: Archaeological Sources for the Development of the Shoemaker's Craft

At the turn of the 15th and 16th centuries, the field of shoemaking underwent significant technological and stylistic changes linked to shifts in clothing culture at the end of the late Middle Ages and the advent of Renaissance fashion. Not only did the appearance of shoes change, but so did their construction and manufacturing methods. A major innovation was the introduction of heels, which fundamentally influenced the technological processes of shoe production and sewing. In connection with these changes, the traditional “upside-down shoe” technique, characteristic of the medieval period, gradually fell out of use, and new design principles emerged that corresponded to the changing functional and aesthetic requirements.
These technological changes can be traced not only in iconographic and written sources but, above all, in archaeological finds of footwear. The preserved archaeological material documents the development of sewing techniques, changes in sole construction, methods of joining individual parts of the footwear, and changes in the materials used. At the same time, an analysis of construction details allows us to trace the adaptation of traditional manufacturing processes to new fashion trends and the practical requirements associated with wearing heeled footwear. This paper focuses on selected archaeological finds from the transition period between the Middle Ages and the Early Modern era and their informative value for understanding technological innovations in the shoemaking craft of the Early Modern era.

Jana Obročníková

České středověké tobolky v evropském kontextu

Cílem příspěvku je zhodnotit českou středověkou tobolečnickou produkci v porovnání s širším evropským vývojem. Práce přináší technologický přehled středověkých tobolek a definuje hlavní konstrukční znaky, které slouží jako opěrné body pro snazší identifikaci a dataci archeologických nálezů. Zvláštní důraz je kladen na technologické detaily a specifika, jež spolehlivě vymezují drobné galanterní výrobky vůči obuvi a běžné usňové produkci. Příspěvek dále prezentuje analýzu výrobního odpadu pocházejícího z tobolečnických dílen. Interpretace těchto stop a odřezků představuje zásadní zdroj informací pro experimentální rekonstrukci a pochopení kompletního technologického řetězce výroby středověkých tobolek.

Czech Medieval Purses in the European Context

The aim of this paper is to evaluate Czech medieval purses production in comparison with broader European trends. The paper provides a technological overview of medieval purses and defines their main structural features, which serve as reference points for easier identification and dating of archaeological finds. Particular emphasis is placed on technological details and specific features that reliably distinguish small leather goods from footwear and ordinary leather production. The paper also presents an analysis of production waste originating from leather goods workshops. The interpretation of these traces and scraps represents a crucial source of information for the experimental reconstruction and understanding of the complete technological chain of medieval purses production.

Věra Šlancarová, Karel Malý, David Zimola

Quod homo coninxit, Deus separavit

Poster představuje nález snubního či zásnubního zlatého prstenu s diamantem z přelomu 16. a 17. století, který byl vyzvednut z hrobu č. 126 v rámci archeologického výzkumu hřbitova u kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě v roce 2006. Autoři prezentace Věra Šlancarová - Karel Malý - David Zimola se zabývají uměnovědným, gemologickým a archeologicko - historickým rozborem pro Jihlavu unikátního nálezu.

Quod homo coninxit, Deus separavit

The poster presents the find of a wedding or engagement gold ring with a diamond from the turn of the 16th and 17th centuries, which was recovered from grave no. 126 as part of archaeological research in the cemetery at the church of St. James the Greater in Jihlava in 2006. The authors of the presentation Věra Šlancarová - Karel Malý - David Zimola are engaged in an art history, gemological and archaeological - historical analysis of a unique find for Jihlava.

Drahomíra Frolíková

Raně středověké pohřebiště v Dobrovízi (okres Praha-západ)

Příspěvek shrne nálezy ostruh z hrobů datovaných převážně do 10. století. Bude se zabývat jejich výskytem na pohřebištích elity (Pražský hrad) a porovnáním s nálezovou situací v zázemí.

Early Medieval Burial Ground in Dobrovíž (Prague-West district)

This paper summarizes findings of spurs from graves dating primarily to the 10th century. It will examine their occurrence in elite burial grounds (Prague Castle) and compare them with finds from the surrounding areas.

Šárka Juřinová

Virtuální rekonstrukce jako nástroj interpretace zaniklých středověkých lokalit: případ Ostrovského kláštera a Sekanky

Poster představuje projekt Ora et labora zaměřený na současné možnosti prezentace dvou významných středověkých lokalit středního Povltaví, benediktinského kláštera sv. Jana Křtitele na Ostrově u Davle a zaniklého města Sekanka. Projekt propojuje poznatky archeologie, historie a digitálních technologií. Vedle stálé expozice a naučné stezky zahrnuje virtuální muzeum dostupné online, inovované 3D video zachycující stavební vývoj kláštera a nově také terénní aplikaci, která umožňuje zobrazit rekonstruovanou podobu zaniklé Sekanky přímo na lokalitě. Příspěvek se soustředí na možnosti digitální interpretace obtížně přístupných či zaniklých památek a na využití těchto nástrojů při odborné i popularizační prezentaci.

Virtual Reconstruction as a Tool for Interpreting Defunct Medieval Sites: The Case of Ostrov Monastery and Sekanka

The poster presents the “Ora et labora” project, which focuses on contemporary ways to showcase two significant medieval sites in the central Vltava River region: the Benedictine Monastery of St. John the Baptist in Ostrov u Davle and the abandoned town of Sekanka. The project combines insights from

archaeology, history, and digital technologies. In addition to a permanent exhibition and an educational trail, the project includes a virtual museum accessible online, an updated 3D video depicting the monastery's architectural development, and, most recently, a field app that allows users to view a reconstructed image of the lost town of Sekanka directly at the site. This paper focuses on the possibilities of digitally interpreting hard-to-access or vanished historical sites and on the use of these tools in both scholarly and popular presentations.

Terézia Vangľová

Neskorostredoveké obydlie z Nemčíc

Počas záchranného archeologického výskumu na Školskej ulici v Nemčiciach (okr. Topoľčany), realizovaného v roku 2020, boli odkryté pozostatky pravekého, neskorostredovekého a ranonovovekého osídlenia. Najvýznamnejším nálezom je zahĺbené obydlie so vstupom (objekt 6) a dobre zachovanými stopami po kolovej konštrukcii stavby. Vo výplni sa okrem keramiky, železných predmetov a zvyškov podlahy našla aj minca z prvej tretiny 14. storočia.

Late Medieval Dwelling from Nemčice

During the rescue archaeological research on Školská Street in Nemčice (Topoľčany district), carried out in 2020, remains of prehistoric, late medieval and early modern settlements were uncovered. The most significant find is a sunken dwelling with an entrance (object 6) and well-preserved traces of the building's circular structure. In addition to ceramics, iron objects and remnants of the floor, a coin from the first third of the 14th century was also found in the filling.

Tábiová Miriama, Šimunková Katarína, Borzová Zuzana, Beňuš Radoslav, Luštíková Lucia, Vojteček Marek, Cheben Michal

Jazdecké hroby zo staromaďarského pohrebiska vo Valalikoch

Etnikum starých Maďarov sa v písomných prameňoch objavuje v prostredí Karpatskej kotliny od deviateho storočia. Staršie písomné správy ich charakterizujú ako polokočovné jazdecké spoločenstvo prichádzajúce do Európy z ázijských stepí. Tieto pramene sa sústreďujú najmä na opis ich vojenskej taktiky, úzko spätnej s jazdou na koni a lukostreľbou. V archeologickom kontexte sa s týmto obrazom spájajú predovšetkým tzv. jazdecké hroby, typické pre elitné vrstvy tejto spoločnosti, ktoré naznačujú význam jazdeckých aktivít v živote pochovaných jedincov. Predmetom výskumu sú nálezy z pohrebiska vo Valalikoch (východné Slovensko), datovaného do 10. storočia, kde bolo preskúmaných približne 280 hrobov obsahujúcich 269 individuálnych pochovaných. Archeologický výskum identifikoval tri jazdecké hroby (102, 117, 254), patriace jedincom mužského a indiferentného pohlavia vo vekovom rozpätí adultus až maturus. V dvoch prípadoch (hroby 102 a 117) boli zdokumentované aj osteologické pozostatky koňa. Poster prezentuje výsledky antropologickej analýzy ľudských kostrových pozostatkov a ich následnú interpretáciu, so zameraním na identifikáciu možných záťažových znakov súvisiacich s jazdeckou a inou fyzickou aktivitou. Archeozoologická analýza sa zameriava vyhodnotenie kostrových pozostatkov koní z už spomínaných hrobov, ich radiokarbónovým datovaním a analýzou stabilných izotopov C a N. Súčasťou interpretácie je aj archeologická kategorizácia jazdeckých hrobov podľa typologických skupín definovaných Cs. Bálintom (1969) a I. Vörösom (2014).

Cavalry Graves from the Old Hungarian Burial Ground in Valalikoch

The ethnic group of the old Hungarians appears in written sources in the environment of the Carpathian basin from the ninth century. Older written accounts characterize them as a semi-nomadic equestrian community coming to Europe from the Asian steppes. These sources mainly focus on the description of their military tactics, closely related to horse riding and archery. In the archaeological context, this image is primarily associated with the so-called equestrian graves, typical of the elite strata of this society, which indicate the importance of equestrian activities in the lives of the buried individuals. The subject of the research are findings from the burial ground in Valalikoch (eastern Slovakia), dated to the 10th century, where approximately 280 graves containing 269 individual burials were examined. Archaeological research identified three equestrian graves (102, 117, 254), belonging to individuals of male and indifferent genders in the age range adultus to maturus. In two cases (graves 102 and 117) the osteological remains of a horse were also documented. The poster presents the results of the anthropological analysis of human skeletal remains and their subsequent interpretation, focusing on the identification of possible stress signs related to riding and other physical activity. The archeozoological analysis focuses on the evaluation of the skeletal remains of horses from the aforementioned graves, their radiocarbon dating and analysis of stable C and N isotopes. Part of the interpretation is also the archaeological categorization of equestrian graves according to typological groups defined by Cs. Bálintom (1969) and I. Vörösom (2014).

Lukáš Hlubek

První nález komorového kachle z kolekce rytířských kamen v Olomouci

V rámci kamnářské produkce druhé poloviny 15. až počátku 16. století se na Moravě objevují kachle z tzv. kolekce rytířských kamen. Ty byly nejprve vyráběny v Uhrách a následně se rozšířily do okolních zemí. Z areálu města Olomouce dosud neregistrujeme žádný zveřejněný nález, pouze jeden exemplář z této skupiny je uložen ve Vlastivědném muzeu v Olomouci, avšak k němu scházejí jakékoliv bližší informace. Z těchto důvodů můžeme za první prokazatelný nález považovat tři zlomky čelní vyhřívací stěny kachle s motivem vlevo kráčejícího gryfa. Jedná se o torzo s podstatnou částí motivu odpovídající typu 1 podle členění I. Holla. Tento kamnářský výrobek pochází ze záchranného archeologického výzkumu v Mahlerově ulici č. p. 237, kde se podařilo prozkoumat středověké až raně novověké kulturní souvrství a trojici odpadních jímek.

The First Discovery of a Stove Tile from the Collection of Knights' Stoves in Olomouc

As part of the stove-making tradition from the second half of the 15th century through the early 16th century, tiles from the so-called “knight’s stove” collection began to appear in Moravia. These were first produced in Hungary and subsequently spread to neighboring countries. To date, no published finds have been recorded from the Olomouc area; only one example from this group is housed at the Regional Museum in Olomouc, but no further details are available about it. For these reasons, we can consider three fragments of the front heating wall of a tile featuring a griffin walking to the left as the first verifiable find. This is a fragment with a substantial portion of the motif corresponding to Type 1 according to I. Holl’s classification. This stove-making artifact comes from a rescue archaeological excavation at Mahlerova Street No. 237, where researchers were able to examine a cultural stratum dating from the Middle Ages to the early modern period, as well as three cess-pits.

Katarína Šimunková, Ján Barič, Stanislava Bönde Gogová, Daniel Bešina, Peter Grznár, Julia Barič Keryová, Robin Pěnička, M. Foltýn

Archeologický výskum šibenice v Stupava

Poster prezentuje výsledky vedecko-dokumentačného archeologického výskumu šibenice v Stupave. Lokalita bola identifikovaná na základe analýzy historických mapovaní a písomných prameňov k výkonu trestania, ktoré boli následne overené nedeštruktívnym výskumom. Na tieto zistenia nadviazali cielené archeologické výskumy, ktoré potvrdili existenciu popraviska. Výskum odkryl základy murovanej šibenice, kostrové pozostatky a súbor hnuteľných nálezov súvisiacich s výkonom popravy, ako aj stavebné zvyšky dokumentujúce podobu a fungovanie lokality. Získané dáta umožňujú rekonštruovať priestorové usporiadanie popraviska a prispievajú k poznaniu praktík výkonu trestu smrti v historickom prostredí. Výsledky zároveň poukazujú na význam kombinácie historických prameňov, nedeštruktívnych metód a archeologického výskumu pri identifikácii a interpretácii zaniknutých popravísk v kultúrnej krajine.

Archaeological Research of the Gallows in Stupava

This poster presents the results of a scientific and documentary archaeological investigation of the gallows site in Stupava. The site was identified based on an analysis of historical maps and written sources regarding the administration of punishment, which were subsequently verified through non-destructive research. These findings were followed by targeted archaeological investigations, which confirmed the existence of the execution site. The research uncovered the foundations of a brick gallows, skeletal remains, and a collection of movable artifacts related to the execution, as well as architectural remains documenting the site's appearance and function. The data obtained make it possible to reconstruct the spatial layout of the execution site and contribute to our understanding of the practices surrounding the execution of the death penalty in a historical context. The results also highlight the importance of combining historical sources, non-destructive methods, and archaeological research in identifying and interpreting defunct execution sites within the cultural landscape.

Petra Solárová

Stredoveké a novoveké krypty na území Slovenska

Poster predstaví problematiku stredovekých a novovekých krýpt na území Slovenska. Bude vychádzať predovšetkým z výsledkov výskumu konkrétnych skúmaných objektov. Krypty sa v poslednom období čoraz častejšie objavujú v odborných štúdiách, spravidla v kontexte sakrálnych stavieb, s ktorými sú stavebne a funkčne späté. Napriek tomu mnohé z nich ešte neboli archeologicky preskúmané a možno predpokladať existenciu ďalších, doposiaľ neobjavených objektov.
Krypty sa dodnes zachovali nielen v priestoroch zaniknutých sakrálnych stavieb, ale aj v kostoloch, ktoré stále slúžia liturgickým účelom. Krypta bola podzemný klenutý priestor, nachádzajúci sa väčšinou pod presbytériom kostola. Vo včasnom stredoveku fungovala ako priestor na bohoslužby a uchovávanie svätých relikvií. Od neskorého stredoveku a najmä v novoveku sa jej funkcia zmenila na pohrebnú, pričom slúžila ako miestnosť na pochovávanie väčšieho počtu cirkevných i svetských osôb.

Medieval and Early Modern Crypts in Slovakia

This poster will present the topic of medieval and early modern crypts in Slovakia. It will draw primarily on the results of research into specific sites that have been studied. In recent years, crypts have been appearing with increasing frequency in scholarly studies, typically in the context of sacred buildings with which they are structurally and functionally linked. Nevertheless, many of them have not yet been archaeologically investigated, and it is reasonable to assume the existence of other, as yet undiscovered sites.
Crypts have survived to this day not only within the premises of defunct sacred buildings but also in churches that still serve liturgical purposes. A crypt was an underground vaulted space, usually located beneath the church's presbytery. In the early Middle Ages, it served as a space for worship and the safekeeping of holy relics. From the late Middle Ages and especially in the modern era, its function shifted to that of a burial site, serving as a place for the interment of a large number of both ecclesiastical and secular figures.

Vendula Vránová, Jakub Vrána

Velkomoravské hroby z Křelova u Olomouce – sekundární využití pravěkých mohyl v raném středověku

Příspěvek představuje výsledky záchranného archeologického výzkumu realizovaného v roce 2023 na trase dálnice D35 v úseku Křelov–Slavonín (okr. Olomouc). Výzkumem byl zachycen pohřební areál situovaný na plochém vrcholu dominantní vyvýšeniny nad pravým břehem řeky Moravy, zahrnující pohřební aktivity od eneolitu přes dobu laténskou a římskou až po raný středověk.
Tématem příspěvku je fenomén historické paměti a záměrného využívání starších sakrálních struktur v krajině. Jádro lokality tvořily pozdně eneolitické mohyly kultury se šňůrovou keramikou, některé vymezené kruhovými žlábky. A právě do jedné z těchto mohyl bylo zapuštěno šest velkomoravských kostrových hrobů.
Příspěvek analyzuje prostorové a stratigrafické vztahy mezi raně středověkými hroby a tělesem pravěké mohyly. Přestože skromná hrobová výbava je typická pro vesnická velkomoravská pohřebiště, samotná volba místa pro uložení zemřelých v rámci reliktů tisíce let starých mohyl svědčí o specifickém vnímání sakrálního prostoru v období Velké Moravy.

Great Moravian Graves from Křelov near Olomouc – Secondary Use of Prehistoric Burial Mounds in the Early Middle Ages

This paper presents the results of a rescue archaeological survey conducted in 2023 along the route of the D35 highway in the Křelov–Slavonín section (Olomouc District). The survey identified a burial complex situated on the flat summit of a prominent hill above the right bank of the Morava River, encompassing burial activities from the Eneolithic through the La Tène and Roman periods to the Early Middle Ages.
The focus of this paper is the phenomenon of historical memory and the deliberate reuse of older sacred structures in the landscape. The core of the site consisted of Late Eneolithic burial mounds of the Corded Ware culture, some delineated by circular trenches. Six Great Moravian skeletal graves were embedded within one of these mounds.
This paper analyzes the spatial and stratigraphic relationships between the early medieval graves and the body of the prehistoric burial mound. Although modest grave goods are typical of Great Moravian village cemeteries, the very choice of a location for burying the deceased within the remains of

millennia-old burial mounds attests to a specific perception of sacred space during the Great Moravian period.

Petra Šimončičová Koóšová, †Branislav Lesák

Dvojitý prsteň z Ventúrskej ulice 3, v Bratislave

V odpadovej jame, v uličnom krídle komplexu budov na Ventúrskej ul. 3 v Bratislave sa v roku 2001 okrem početnej keramiky a dutého skla našiel zlatý prsteň. V rámci mesta ide o ojedinelý nález rámcovo datovaný do druhej polovice 16. až začiatku 17. storočia.
Objekt 1/2001 (odpadová jama; 130 x 125 cm) bol postavený okolo polovice 16. storočia v rámci stavebných úprav v severozápadnom rohu miestnosti na prízemí. Na korunu plášťa z lomového kameňa dopĺňaného tehlami dosadala valená klenba vybudovaná z prstoviek a širších renesančných tehál. Objekt bol vyberaný v technických vrstvách, pričom predmetný nález pochádza z tretej z nich (136,60–135,71 m n. m.). V tých miestach bol hlinitý zásyp heterogénny, s obsahom tehál a malty.
Zlatý dvojitý prsteň pozostáva z dvoch spojených obrúčok. Každú zdobí plastická výzdoba predstavujúca pravú dlaň. Dlane do seba navzájom zapadajú, zobrazujú podávajúce si ruky. Ide o typ snubného prsteňa (FEDE RING).

Double Ring from Ventúrska Street 3 in Bratislava

In 2001, a gold ring was found in a waste pit located in the street-facing wing of the building complex at 3 Ventúrska Street in Bratislava, along with numerous ceramic and hollow glass artifacts. This is a unique find within the city, roughly dated to the second half of the 16th century through the early 17th century.
Structure 1/2001 (garbage pit; 130 x 125 cm) was built around the mid-16th century as part of construction modifications in the northwest corner of a ground-floor room. A barrel vault constructed of small bricks and wider Renaissance bricks rested on the crown of the rubble-stone wall reinforced with bricks. The structure was excavated in technical layers, with the find in question originating from the third of these (136.60–135.71 m above sea level). In those areas, the clay fill was heterogeneous, containing bricks and mortar.
The gold double ring consists of two joined bands. Each is adorned with a relief decoration depicting a right hand. The hands fit into one another, depicting hands clasped together. It is a type of wedding ring (FEDE RING).

Maja Konieczna, Oliwia Fryger

Apotropaic and devotional items from early medieval cemeteries (sites 1, 2 and 4) in Kałdus, Poland

Humanity has feared death since time immemorial. For this reason, people began to seek solace and protection in all kinds of beliefs. With humanity's closer contacts with the supernatural and the sacred, the need arose to assign specific functions to individual objects. The poster aims to present a collection of objects believed to have magical aspect and devotional items, discovered at three early medieval cemeteries in Kałdus (Poland). The community buried at these sites is associated with the period shortly after Christianization in these lands, hence the discovery of devotional items and magical objects in the graves. Due to the time period from which these finds date (11th-13th centuries), their function cannot be clearly defined and interpretation should be approached with great caution. Therefore, aspects related to the occurrence of these finds, namely religion, magic, and practicality, will be discussed.

Apotropické a náboženské předměty z ranostředověkých hřbitovů (lokalita 1, 2 a 4) v Kałdusu v Polsku

Lidstvo se smrti obává od nepaměti. Z tohoto důvodu začali lidé hledat útěchu a ochranu v nejrůznějších vírách. S tím, jak se lidstvo dostávalo do užšího kontaktu s nadpřirozenem a posvátnem, vznikla potřeba přiřazovat jednotlivým předmětům konkrétní funkce. Cílem tohoto posteru je představit sbírku předmětů, o nichž se věří, že mají magický charakter, a náboženských předmětů, objevených na dvou raně středověkých hřbitovech v Kałdusu (Polsko). Komunita pohřbená na těchto místech je spojována s obdobím krátce po christianizaci těchto zemí, odtud také pochází nález devocionálií a magických předmětů v hrobech. Vzhledem k období, z něhož tyto nálezy pocházejí (11.–13. století), nelze jejich funkci jednoznačně definovat a k jejich interpretaci je třeba přistupovat s velkou opatrností. Proto budou diskutovány aspekty související s výskytem těchto nálezů, a to náboženství, magie a praktičnost.

Tomáš, Hiltscher, Jaroslav Jiřík, Vlastimil Kozák

Proměny sídelní struktury na severním Prácheňsku od raného do vrcholného středověk

Severní Prácheňsko patří mezi archeologicky nejlépe prozkoumané regiony jižních Čech, což umožňuje sledovat vývoj středověkého osídlení v jeho celistvosti. Příspěvek se zaměřuje na chronologickou rekonstrukci prostorové struktury sídel od raně středověké kolonizace až po stabilizaci osídlení ve vrcholném středověku. Důraz je kladen na proměny rozmístění sídel a na formování stabilního mikroregionu, jehož vývoj lze díky kvalitě archeologických dat sledovat v dlouhodobé perspektivě. Součástí příspěvku je také zhodnocení možností a limitů archeologických pramenů pro studium těchto procesů a naznačení perspektiv dalšího výzkumu.

Changes in the Settlement Structure in the Northern Prácheň Region from the Early to the High Middle Ages

The northern Prácheň region is one of the most thoroughly studied archaeological regions in southern Bohemia, which makes it possible to trace the development of medieval settlement in its entirety. This paper focuses on the chronological reconstruction of the spatial structure of settlements from early medieval colonization through to the stabilization of settlement in the High Middle Ages. Emphasis is placed on changes in the distribution of settlements and on the formation of a stable microregion, whose development can be traced over the long term thanks to the quality of the archaeological data. The paper also evaluates the possibilities and limitations of archaeological sources for studying these processes and outlines perspectives for further research.

Jan Patka

Počátky středověku na Frýdlantsku

Poster prezentuje současný stav poznání počátků středověku na Frýdlantsku. Zvláštní pozornost je věnována archeologicky zkoumanému hradišti na katastru Loučná a jeho zasazení do kontextu soudobého raně středověkého osídlení.

The Beginnings of the Middle Ages in the Frýdlant Region

The poster presents the current state of knowledge of the early Middle Ages in the Frýdlant region. Special attention is paid to the archaeologically researched hillfort in the Loučná cadastre and its setting in the context of contemporary early medieval settlement.

Petr Nový

Dokumentace a interpretace zaniklých cest nepodchycených mapovými podklady

Poster je věnován představení a interpretaci vybraných zaniklých středověkých cest nebo cest středověkého původu zdokumentovaných během záchranných archeologických výzkumů Středočeského muzea a výzkumů spolupracujících archeologických institucí. Doplněny budou o relikty cest identifikovaných terénním průzkumem. Představené nálezy ve většině případů představují cesty, které nelze identifikovat na dostupných mapových podkladech. Jejich interpretace nezřídka odhaluje neznámé souvislosti týkající se nejen změn v intravilánu obcí, ale i jejich spojení se zemědělským zázemím nebo okolním osídlením.

Documentation and interpretation of defunct roads not captured by maps

This poster is dedicated to the presentation and interpretation of selected extinct medieval roads or roads of medieval origin documented during rescue archaeological excavations conducted by the Central Bohemian Museum and collaborating archaeological institutions. These will be supplemented by remnants of roads identified through field surveys. In most cases, the findings presented represent roads that cannot be identified on available maps. Their interpretation often reveals unknown connections related not only to changes within the built-up areas of villages but also to their links with the surrounding agricultural landscape or neighboring settlements.

Otakara Řebounová, Martin Omelka

Byliny, koření a ovoce v kuchyni i mimo ni v období vrcholného středověku a raného novověku

Rostlinné makrozbytky, především semena, plody a další části rostlin, jsou cenným zdrojem informací nejen o postupném šíření těchto rostlin v minulosti. Mnohé dokáží říct o stravovacích návycích, sociálním postavení, lékařských praktikách, obchodních trasách i duchovním světě tehdejšího obyvatelstva. Předmětem posteru budou vybrané ukázky rostlinných makrozbytků z archeologických nálezových souborů a běžné i překvapivé využití příslušných rostlin v dobové praxi.

Herbs, Spices and Fruits in the Kitchen and Beyond during the High Middle Ages and Early Modern Period

Plant macrofossils - primarily seeds, fruits, and other plant parts—are a valuable source of information not only about the gradual spread of these plants in the past. They reveal a great deal about the dietary habits, social status, medical practices, trade routes, and spiritual world of the people of that time. This poster will present selected examples of plant macrofossils from archaeological collections and discuss both common and surprising uses of these plants in contemporary practice.

Anna Burešová

Středověká kolonizace Havlíčkobrodska na základě keramických nálezů

Příspěvek na konferenci představí výsledky bakalářské práce zaměřené na zpracování a vyhodnocení středověké keramiky Havlíčkobrodska z období kolonizace ve 13.–14. století. Materiál pochází z vybraných lokalit havlíčkobrodského regionu, konkrétně z městského prostředí Dolní ulice č. p. 132 a z hornických areálů Buchberg, Koječín a Stříbrný potok. Práce vychází ze současných standardů keramické klasifikace a soustředí se na analýzu jednotlivých keramických souborů, jejich vzájemné porovnání a identifikaci regionálních specifik. Důraz je kladen na rozdíly mezi městským a hornickým prostředím a na možné projevy sídelních, kolonizačních a obchodních vztahů.

Medieval Colonization of the Havlíčkův Brod Region Based on Ceramic Finds

The paper at the conference will present the results of a bachelor's thesis focused on the processing and evaluation of medieval ceramics of the Havlíčko Brod region from the period of colonization in the 13th–14th centuries. The material comes from selected localities of the Havlíčkův Brod region, specifically from the urban environment of Dolní ulice no. 132 and from the mining areas of Buchberg, Koječín and Stříbrný potok. The work is based on current standards of ceramic classification and focuses on the analysis of individual ceramic assemblages, their mutual comparison and identification of regional specifics. Emphasis is placed on the differences between the urban and mining environments and on possible manifestations of settlement, colonization and trade relations.

Petr Starec

Nález dřevěné konstrukce z Václavského náměstí v Praze. Příspěvek k archeologii popravišť

Prezentovaný poster představuje unikátní archeologický nález paty kůlu, objevené během terénního výzkumu na Václavském náměstí (bývalém Koňském trhu) v Praze. Výjimečně dochovaný dřevěný prvek vykazuje specifické technické parametry a hloubku založení, které naznačují, že by mohlo jít o kotevní bod dřevěné šibenice z období středověku či raného novověku. Příspěvek se zaměřuje na tesařskou a statickou analýzu konstrukčního prvku, jeho životnost v městském prostředí v kontextu historických popravišť na pražských náměstích.

The Discovery of a Wooden Structure from Wenceslas Square in Prague. A Contribution to the Archaeology of Execution Sites

This poster presents a unique archaeological find, the base of a stake, discovered during field research on Wenceslas Square (formerly Horse Market) in Prague. This exceptionally well-preserved wooden element exhibits specific technical parameters and a depth of embedment that suggest it may have served as an anchor point for a wooden gallows from the Middle Ages or early modern period. This paper focuses on the carpentry and structural analysis of the structural element, as well as its durability in an urban environment, in the context of historical execution sites on Prague’s squares.

Jan Kocina

Záchranný archeologický výzkum na Masarykově náměstí v Třeboni

Výstavba nové technologické šachty poblíž Jordanovy kašny umožnila opětovně nahlédnou do minulosti třeboňského Masarykova náměstí. Postupným odkryvem sondy o rozměrech 4x5 m byly zachyceny nejstarší pochozí úrovně datované do 14. století, ale také různé mladší vyrovnávací vrstvy a novověký technologický objekt. Díky příznivým podmínkám byl v rámci sondy vyzvednut menší soubor středověkých dřevěných artefaktů a ekofaktů.

Rescue Excavation on Masaryk Square in Třeboň

The construction of a new utility shaft near the Jordan Fountain has once again provided a glimpse into the past of Třeboň's Masaryk Square. As the 4x5-meter test pit was gradually excavated, the oldest walkable levels dating to the 14th century were uncovered, along with various later leveling layers and a modern utility structure. Thanks to favorable conditions, a small collection of medieval wooden artifacts and ecofacts was recovered from the test pit.

Kitty Soltészová, Rita Rakonczay

Revealing the monastery within the walls - The 2021 excavation at Šahy

The Premonstratensian monastery of Šahy represents one of the lesser-known yet significant medieval monuments of the former Kingdom of Hungary. The archaeological investigations carried out in 2021 focused on examining the architectural history of the monastery, its medieval remains, and its Early Modern rebuilding phases. The excavations revealed parts of the medieval cloister, structural elements from the 16th to 18th centuries, as well as previously unknown rooms and architectural features. The presentation discusses the history of the monastery, the results of the archeological excavation from 2021 and the transformation of the complex through different historical periods.

Odhalení kláštera v hradbách - výzkum v Šahách v roce 2021

Premonstrátský klášter v Šahách představuje jednu z méně známých, avšak významných středověkých památek bývalého Uherského království. Archeologický výzkum provedený v roce 2021 se zaměřil na zkoumání architektonické historie kláštera, jeho středověkých pozůstatků a fází přestavby v raném novověku. Výzkum odhalil části středověkého klášterního ambitu, stavební prvky ze 16. až 18. století, jakož i dosud neznámé místnosti a architektonické prvky. Prezentace se zabývá historií kláštera, výsledky archeologického výzkumu z roku 2021 a proměnou komplexu v průběhu různých historických období.

Kitty Soltészová

Regionálny význam prešovskej kachliarskej dielne v 16. storočí

Archeologický výskum realizovaný v historickom centre Prešova v roku 2016 odkryl pravdepodobné pozostatky hrnčiarskej dielne s bohatým súborom keramiky a renesančných kachlíc. Mimoriadny význam nálezov spočíva v heraldických a figurálnych motívoch, medzi ktorými sa nachádzajú aj erby Prešova a Kežmarku. Analógie k viacerým motívom zo spracovaného súboru pochádzajú z lokalít, akou je napríklad hrad Šariš. Príspevok sa zameriava na otázku regionálneho dosahu prešovskej produkcie,

možných väzieb medzi mestskou dielňou a šľachtickým prostredím, ako aj na interpretáciu motívu spájaného s rodom Łaski na území severovýchodného Uhorska v 16. storočí.

The Regional Importance of the Prešov Tile Workshop in the 16th Century

Archaeological research conducted in the historic center of Prešov in 2016 uncovered what are likely the remains of a potter's workshop containing a rich collection of ceramics and Renaissance tiles. The extraordinary significance of the finds lies in their heraldic and figurative motifs, which include the coats of arms of Prešov and Kežmarok. Analogies to several motifs from the analyzed collection come from sites such as Šariš Castle. This paper focuses on the regional reach of Prešov's production, possible connections between the city workshop and the aristocratic milieu, as well as the interpretation of a motif associated with the Łaski family in northeastern Hungary in the 16th century.

Jan Frolík, Drahomíra Frolíková

Raně středověké ostruhy z Pražského hradu a nejbližšího zázemí

Příspěvek shrne nálezy ostruh z hrobů datovaných převážně do 10. století. Bude se zabývat jejich výskytem na pohřebištích elity (Pražský hrad) a porovnáním s nálezovou situací v zázemí.

Early Medieval Spurs from Prague Castle and the Nearest Surroundings

This paper summarizes findings of spurs from graves dating primarily to the 10th century. It will examine their occurrence in elite burial grounds (Prague Castle) and compare them with finds from the surrounding areas.

Jiří Orna, Veronika Kočí Dudková

Ladislav Lábek archeolog

Ladislav Lábek byl historik, etnograf, muzeolog, zakladatel Národopisného muzea Plzeňska a zejména výrazná osobnost kulturního života západočeské metropole první poloviny 20. století. Ačkoliv v názvu příspěvku je označen za archeologa, fakticky jím nebyl. Přesto se mu ve sbírce Národopisného muzea Plzeňska podařilo soustředit zajímavou kolekci archeologických nálezů, které přinášejí především cenné poznatky o každodenním životě obyvatel pozdně středověké a raně novověké Plzně a zároveň jsou také dokladem velké stavební přeměny historického jádra města na přelomu 19. a 20. století.

Ladislav Lábek Archaeologist

Ladislav Lábek was a historian, ethnographer, museologist, founder of the Pilsen Region Ethnographic Museum, and, above all, a prominent figure in the cultural life of the West Bohemian metropolis during the first half of the 20th century. Although the title of this article refers to him as an archaeologist, he was not, in fact, one. Nevertheless, he succeeded in assembling an interesting collection of archaeological finds in the collection of the Ethnographic Museum of the Pilsen Region, which primarily provide valuable insights into the daily life of the inhabitants of late medieval and early modern Pilsen and, at the same time, serve as evidence of the major architectural transformation of the city's historic center at the turn of the 19th and 20th centuries.

Kristína Lenartová

Hmotná kultúra stolovania na hrade Šášov: keramika a sklo z raného novoveku zo zbierok NBS – Múzea mincí a medailí

Príspevok skúma stolový keramický a sklenený materiál z raného novoveku do roku 1708, kedy bol hrad Šášov zničený a opustený. Ťažiskom práce sú početné glazované taniere a misy. Osobitnú pozornosť si zasluhuje reprezentatívna dvojica tanierov s motívom rýb, ktoré možno predbežne interpretovať ako súčasť servisu. Súbor dopĺňa fragment habánskej fajansy, pričom jeden exemplár je datovaný rokom 1673. V zbierkach múzea sa nachádzajú aj tégliky so stopami engóby a tmavej glazúry, ktoré sa pravdepodobne využívali na finálnu úpravu keramických produktov priamo v prostredí hradu. Spolu so sklenenými nálezmi reprezentovanými predovšetkým pohármi dokumentuje analyzovaný súbor diferencovanú skladbu stolového inventára. Umožňuje sledovať vzťah medzi funkčnými a reprezentatívnymi aspektmi stolovania a skúmať širšie kultúrne a hospodárske väzby hradného prostredia v období raného novoveku.

The Material Culture of Dining at Šášov Castle: Ceramics and Glass from the Early Modern Period from the Collections of the NBS – Museum of Coins and Medals

This paper examines tableware made of ceramic and glass from the early modern period up to 1708, when Šášov Castle was destroyed and abandoned. The focus of the study is on numerous glazed plates and bowls. A representative pair of plates with a fish motif deserves special attention; these can be tentatively interpreted as part of a dinner service. The collection is complemented by a fragment of Haban faience, one specimen of which is dated to 1673. The museum's collections also include small pots with traces of engobe and dark glaze, which were likely used for the final finishing of ceramic products directly on the castle grounds. Together with the glass finds represented primarily by glasses the analyzed collection documents the diverse composition of the tableware inventory. It allows us to trace the relationship between the functional and representational aspects of dining and to examine the broader cultural and economic connections of the castle environment during the early modern period.

Miriam Jakubčinová

Každodenný život a remeslo na hradisku Valy

Včasnostredoveké hradisko Valy v katastri obce Bojná (okr. Topoľčany) sa často spomína v súvislosti s početnými artefaktmi s kresťanskými motívmi alebo s predmetmi, ktoré patrili bojovníkom či vojakom. Ako však vyzeral bežný deň obyvateľov na lokalite? Ľudia vykonávali počas dňa množstvo úloh, ktoré prirodzene súviseli s rodinou a s domácnosťou. Príspevok sa zameria na remeselné činnosti, ktoré možno doložiť na lokalite na základe objavených predmetov. Rovnako bude sledovať, či je možné identifikovať miesta, kde sa mohli centralizovať konkrétne remeselné aktivity.

Everyday Life and Crafts at the Valy Hillfort

The early medieval fortified settlement of Valy, located in the municipality of Bojná (Topoľčany District), is often mentioned in connection with numerous artifacts featuring Christian motifs or items that belonged to warriors or soldiers. But what was a typical day like for the site's inhabitants? Throughout the day, people performed a variety of tasks naturally related to family and household life. This contribution will focus on craft activities that can be documented at the site based on the

discovered objects. It will also examine whether it is possible to identify locations where specific craft activities may have been concentrated.

Irena Loskotová

Středověký všední den v detailu kachlového reliéfu

Detaily z každodenního života hraji v kachlovém reliéfu sekundární roli. Čerpají z dobového kontextu a přispívají k datování vzniku reliéfní předlohy či kachlové formy. Současně však doplňují rytmus všedního dne zobrazením různých činností, kterým velkém umění ani písemné prameny pozornost nevěnují. Jejich repezentativní výběr je předmětem tohoto posteru.

Medieval Everyday Life in Detail of Tiled Relief

Details from everyday life play a secondary role in the tile relief. They draw on the historical context and help date the creation of the relief model or the tile form. At the same time, however, they complement the rhythm of everyday life by depicting various activities that neither high art nor written sources pay attention to. A representative selection of these is the subject of this poster.

Jan Havrda, Anna Žďárská

Výzkum středověkých parcel na Starém Městě pražském (ul. V Kolkovně čp. 919)

Archeologický výzkum na dvoře domu čp. 919 v ulici V Kolkovně na pražském Starém Městě byl realizován v souvislosti s plánovanou výstavbou suterénních prostor. Lokalita, situovaná v prostoru bývalého středověkého bloku domů severně od Staroměstského náměstí, poskytla doklady osídlení od 11. - 12. století až po novověk. Zkoumáno bylo historické souvrství o mocnosti 5 m. Výzkum doložil intenzivní sídlištní a řemeslné aktivity od 12. do 14. století, včetně hliněných podlah nezahloubených domů, pecí a též četné doklady zpracování neželezných kovů. Ve 14. století byla plocha rozdělena do několika parcel s odlišným využitím, k nimž náležely dvorky, studny, odpadní jámy i další hospodářské objekty. Významným nálezem jsou relikty dřevěných konstrukcí. Od 15.–16. století zde fungovala sladovna pivovaru U Voštípů, jejíž stavební vývoj byl sledován ve čtyřech fázích až do zániku při asanaci roku 1905. Odkryty byly pozůstatky starších i novějších hvozdových pecí včetně téměř kompletně zachované sladovnické vertikální pece z 19. století. Výzkum významně přispěl k poznání vývoje parcelace, hospodářského zázemí i řemeslné výroby ve středověké a novověké Praze.

Research of Medieval Parcels in the Old Town of Prague (ul. V Kolkovně no. 919)

Archaeological research was conducted in the courtyard of house No. 919 on V Kolkovně Street in Prague's Old Town in connection with the planned construction of basement spaces. The site, located within a former medieval block of houses north of Old Town Square, yielded evidence of settlement dating from the 11th–12th centuries through to the modern era. A historical stratum 5 m thick was examined. The research documented intensive residential and craft activities from the 12th to the 14th centuries, including earthen floors of non-sunken houses, furnaces, and numerous examples of non-ferrous metalworking. In the 14th century, the area was divided into several plots with different uses, including courtyards, wells, waste pits, and other farm buildings. A significant find consists of the remains of wooden structures. From the 15th to the 16th century, the malt house of the U Voštípů brewery operated here; its architectural development was traced through four phases until its demolition during the 1905 redevelopment. The remains of both older and newer wood-fired kilns

were uncovered, including a nearly completely preserved 19th-century vertical malt kiln. The research has significantly contributed to our understanding of the development of land division, the economic infrastructure, and artisanal production in medieval and early modern Prague.

Vojtěch Hanzal, Jana Mazáčková

Hrádek u vsi Bradlo (k. ú. Velký Beranov)

Příspěvek představuje lokalitu hrádku nacházejícího se v katastrálním území obce Velký Beranov, západně od vsi Bradlo. Byla identifikována teprve v roce 2011 a na jaře 2024 opětovně prozkoumána v rámci povrchových prospekcí provedených Vědecko-výzkumnou stanicí ÚAM na Panské Lhotě. Cílem příspěvku je prezentovat výsledky prospekční činnosti včetně analýzy získaného archeologického materiálu, tvořeného převážně fragmenty keramických nádob. Lokalita spadá do skupiny vrcholně středověkých fortifikací situovaných na ostrožnách, které patří k nejčastějším typům v oblasti centrální Českomoravské vrchoviny.

Small Castle near the Village of Bradlo (k. ú. Velký Beranov)

This paper presents the site of a small fort located in the cadastral territory of the village of Velký Beranov, west of the village of Bradlo. It was first identified in 2011 and re-examined in the spring of 2024 as part of surface surveys conducted by the ÚAM Scientific Research Station at Panská Lhota. The aim of this paper is to present the results of the survey, including an analysis of the recovered archaeological material, consisting primarily of fragments of ceramic vessels. The site belongs to a group of High Medieval fortifications situated on promontories, which are among the most common types in the Central Bohemian-Moravian Highlands.

Jáchym Kulhánek

Raně středověké dvorce na Českomoravské vrchovině

Poster se věnuje centrálním lokalitám z období 12. – 1. třetiny 13. století, souhrnně označovaným jako dvorce, v oblasti Českomoravské vrchoviny – jejich podobě, rozmístění v krajině, stavu bádání a dostupným pramenům.

Early Medieval Manors in the Bohemian-Moravian Highlands

This poster focuses on central settlements from the 12th century through the first third of the 13th century, collectively referred to as Medieval Manors in the Bohemian-Moravian Highlands, examining their form, distribution within the landscape, the current state of research, and available sources.

Petr Duffek, Stanislav Vohryzek

Pozdně středověká tvrz v Lukavci

Poster představuje výsledky několika menších záchranných archeologických výzkumů, které proběhly v letech 2022–2024 v interiérech a exteriérech zámku v Lukavci. Vyhodnocení terénních situací, doplněné dendrochronologickou analýzou vybraných dřevěných konstrukčních prvků, přineslo nové poznatky k podobě, chronologii a stavebnímu vývoji zdejšího vrchnostenského sídla od pozdního středověku až po industriální období. Pozornost bude věnována také historickým pramenům, které

jako držitele sídla ve středověku a raném novověku uvádějí příslušníky rytířského rodu Lukaveckých z Lukavce.

Late Medieval Stronghold in Lukavec

This poster presents the results of several small-scale rescue archaeological surveys conducted between 2022 and 2024 in the interiors and exteriors of the Lukavec Castle. An evaluation of the field findings, supplemented by dendrochronological analysis of selected wooden structural elements, has yielded new insights into the form, chronology, and architectural development of this manorial residence from the late Middle Ages through the Industrial Era.

Aleš Hoch

Archeologické doklady středověkých her a zábav z Třebíče

Archeologické výzkumy provedené v historickém jádru Třebíče přinesly bohatý soubor předmětů vztahující se ke středověkým hrám a zábavám. Doloženy byly hry hazardní, pohybové, deskové i dětské. Nálezy pochází výhradně z veřejných prostor a dokládájí, jak pestrý mohl být život středověkého člověka v čase mimo práci.

Archaeological Evidence of Medieval Games and Entertainment from Třebíč

Archaeological excavations carried out in the historic centre of Třebíč have yielded a rich collection of objects relating to medieval games and entertainment. Games of chance, movement, board games and children's games have been documented. The finds come exclusively from public spaces and demonstrate just how varied the lives of medieval people could be in their free time.

Zuzana Poláková, Igor Murín, David Raška, Michal Šimkovic

Archeologický výskum Kostola Evanjelickej cirkvi a. v. v Ochtinej

Kostol Evanjelickej cirkvi a. v. v Ochtinej (pôvodné patrocínium sv. Mikuláša) predstavuje výraznú dominantu gemerskej krajiny a vďaka zachovanej stredovekej freskovej výmaľbe sa radí medzi popredné pamiatky Slovenska. Archeologický výskum v interiéri a exteriéri objektu priniesol poznatky o jeho stavebno-historickom vývoji, okolnostiach jeho výstavby a intenzite pochovávania. Hypotéza o existencii románskeho predchodcu kostola bola vyvrátená. Výsledky potvrdili, že najstaršia podoba pamiatky – pozdĺžna loď s polygonálnym presbytériom – vznikla v jednej stavebnej fáze. Svoju základnú hmotovú podobu získal v priebehu stredoveku postupnou dostavbou sakristie, západnej veže a severnej bočnej lode. Pred výstavbou kostola došlo k úprave terénu, ktorý stavitelia vyrovnali pomocou vrstiev ílu ako aj kamennej drte. Terénnu nerovnosť rešpektovali aj pri budovaní základov. Počas výskumu sa odkryli aj základové murivá zaniknutých stredovekých a novovekých architektúr. V stredoveku a novoveku sa v exteriéri a interiéri kostola intenzívne pochovávalo. Samotnej výstavbe kostola predchádzalo staršie vrcholnostredoveké osídlenie z 12.–13. storočia, ktoré sa identifikovalo v priestore presbytéria.

Archaeological Research of the Church of the Evangelical Church in Ochtinej

The Evangelical Church a. v. in Ochtina (original patronage of St. Nicholas) represents a significant dominant of the Gemer landscape and, thanks to its preserved medieval fresco painting, is one of the leading monuments of Slovakia. Archaeological research in the interior and exterior of the building has

brought knowledge about its architectural and historical development, the circumstances of its construction and the intensity of burials. The hypothesis about the existence of a Romanesque predecessor of the church has been refuted. The results confirmed that the oldest form of the monument – a longitudinal nave with a polygonal presbytery – was created in one construction phase. It acquired its basic material form during the Middle Ages with the gradual completion of the sacristy, western tower and northern side nave. Before the construction of the church, the terrain was modified, which the builders leveled with layers of clay and crushed stone. The unevenness of the terrain was also respected when building the foundations. During the research, the foundation masonry of extinct medieval and modern architectures was also uncovered. In the Middle Ages and the Modern Age, intensive burials were carried out in the exterior and interior of the church. The construction of the church itself was preceded by an older high medieval settlement from the 12th–13th century, which was identified in the presbytery area.

PROGRAM KONFERENCE

CONFERENCE PROGRAME

archaeologia historica
57. mezinárodní konference archeologie středověku

PROGRAM EXKURZE

EXCURSION ITINERARY

- Kostel sv. Máří Magdalény v Šebkovicích/ Church of St. Mary Magdalene 9:30-10:30
- Jemnice-Podolí 11:00-12:30
- oběd (restaurace Rumburak)/lunch 13:00-14:30
- hrad Bítov/Bítov Castle 15:00-17:00
- návrat do Třebíče/ return to Třebíč 17:00-18:00

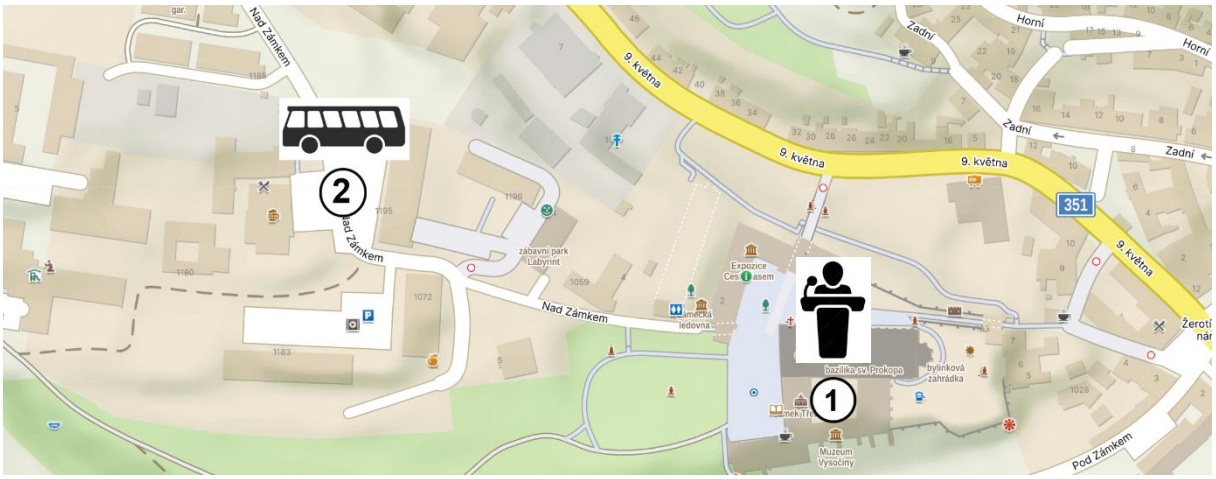

Třebíč
1: místo konání konference/ conference venue
2: nástupní místo odjezdu na exkurzi (parkoviště v ulici Nad zámkem)/ bus departure
https://mapy.com/cs/letecka?vlastni-body&ut=konference&ut=odjezd%20autobus%C5%AF%20na%20exkurzi%2Fbus%20departure&uc=9kHeoxT.Ntf-2gOb&ud=49%C2%B013%270.216%22N%2C%2015%C2%B052%2723.087%22E&ud=Nad%20Z%C3%A1mkem%2C%20T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D%2C%20T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D&x=15.8702733&y=49.2175466&z=18

Šebkovice, kostel sv. Máří Magdalény, 1. zastávka v rámci exkurze/1st stop on the excursion

https://mapy.com/cs/letecka?vlastni-body&ut=kostel%20v%20%C5%A0ebkovic%C3%ADch%2Fchurch%20in%20%C5%A0ebkovice&uc=9jzkcxTYes&ud=49%C2%B07%2727.433%22N%2C%2015%C2%B048%2747.650%22E&x=15.8132361&y=49.1242868&z=18

Jemnice-Podolí, 2. zastávka v rámci exkurze/2nd stop on the excursion
1: kostel sv. Jakuba Většího/church
2: štoly/mines
https://mapy.com/cs/letecka?vlastni-body&ut=v%C4%9B%C5%BE%20a%20kostel%20sv.%20Jakuba%20v%20Jemnici%2Ftower%20and%20church%20of%20St.%20James%20in%20Jemnice&ut=st%C5%99edov%C4%9Bk%C3%A9%20doly%2Fmedieval%20mines&uc=9j67VxS9tofXIhLb&ud=49%C2%B01%2724.205%22N%2C%2015%C2%B033%2758.948%22E&ud=49%C2%B01%2736.336%22N%2C%2015%C2%B033%2747.879%22E&x=15.5668868&y=49.0230613&z=17

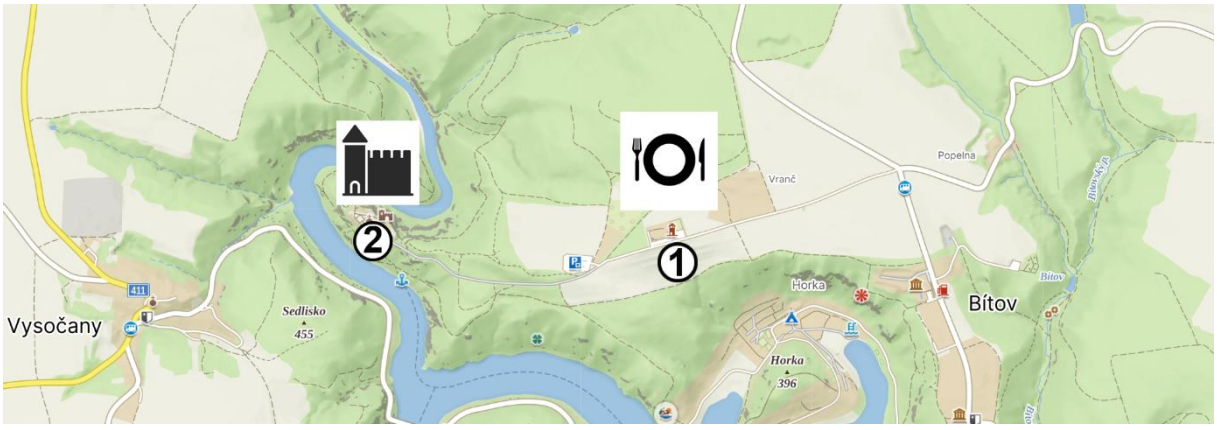

Bítov, 3. zastávka v rámci exkurze/3nd stop on the excursion
1: restaurace Rumburak – oběd/lunch
2: hrad Bítov/Bítov castle
https://mapy.com/cs/letecka?vlastni-body&ut=restaurace%20Rumburak-ob%C4%9Bd%2FRumburak%20restaurant-lunch&ut=hrad%20B%C3%ADtov%2FB%C3%ADtov%20castle&uc=9jjsxxSWkq3VNTX&ud=48%C2%B056%2735.920%22N%2C%2015%C2%B042%2754.593%22E&ud=48%C2%B056%2737.070%22N%2C%2015%C2%B042%2733.378%22E&x=15.6983955&y=48.9400226&z=16

Šebkovice - Kostel sv. Máří Magdalény

Obrázek 1: Pohled na rotundu sv. Máří Magdalény (zdroj: archiv Muzea Vysočiny Jihlava)

Farní kostel sv. Máří Magdalény byl vybudován na severozápadním okraji obce Šebkovice, na mírné terase v jinak svažitém terénu nad údolím Šebkovického potoka. Původní románská rotunda složená z doposud stojící centrální lodi kruhového půdorysu (vnitřní průměr 690 cm, šíře zdiva 150 cm), dnes již neexistující věže a podkovovité apsidy vznikla v 2. polovině 12. století či v průběhu 1. třetiny 13. století. Při opravě a statickém zajištění stavby v letech 1979 – 1981 byl proveden stavebně historický průzkum nadzemního zdiva a také rozsahem nevelký archeologický výzkum (L. Konečný). Na ten navázal v letech 2020 až 2021 záchranný výzkum (M. Vokáč) spojený s odvlhčením stavby a vybudováním retenční nádrže mimo sakrální areál.

Románská loď o průměru 990 cm, vyzděná z hrubě opracovaných kvádříků, byla původně přístupná od jihu, což dokládá doposud zachovaný portál s jednoduše odstupňovaným ostěním, půlkruhově překlenutým pomocí radiálně kladených kamenů, nad kterým se dochovala dvě románská okna. Původní hranolová věž, situovaná na západní straně, byla do lodi otevřena obloukem v úrovni empory. Na emporu ústilo ještě schodiště v síle zdiva, do kterého se vstupovalo z lodi a které dle stavebně-historického průzkumu mohlo pokračovat až do podstřeší lodi.

V polovině 13. století byla apsida nahrazena pravoúhlým románsko-gotickým presbytářem, zaklenutým jednoduchou křížovou klenbou bez žeber. Nad presbytářem bylo zbudováno obrané patro přístupné opět schodištěm v síle zdiva, osvětleným jedním štěrbinovitým otvorem, které mohlo fungovat také jako střílna.

Nejspíše ve 14. století byl k presbytáři ze severu přistavěn karner s kostnicí zaklenutou hrotitou klenbou. Karner ztrácí svou funkci patrně koncem 15. století, kdy je klenba kostnice částečně stržena a prostor původní pohřební kaple změněn na sakristii.
Poslední stavební zásah, který změnil celkovou podobu stavby, bylo strţení věže roku 1878 a následné zbudování západní kvadratická předsíně.

Blízké okolí kostela sloužilo jako pohřebiště, a to nejpozději od 13. století. Areál byl navíc alespoň z části obehnán masivním příkopem, jehož relikty jsou dodnes patrné zejména na severní straně. Příkop byl zachycen archeologicky, přičemž poslední výzkum přinesl zjištění o jeho rozměrech a stáří (šířka cca 800 cm, hloubka více než 250 cm). Materiál v jeho zásypu zpřesnil dataci zániku, který lze klást do průběhu 1. třetiny 14. století. S největší pravděpodobností nelze takto masivní fortifikační prvek považovat za pouhé vymezení sakrálního areálu, jak o tom uvažovalo starší bádání, ale za pozůstatek opevnění dvorce.

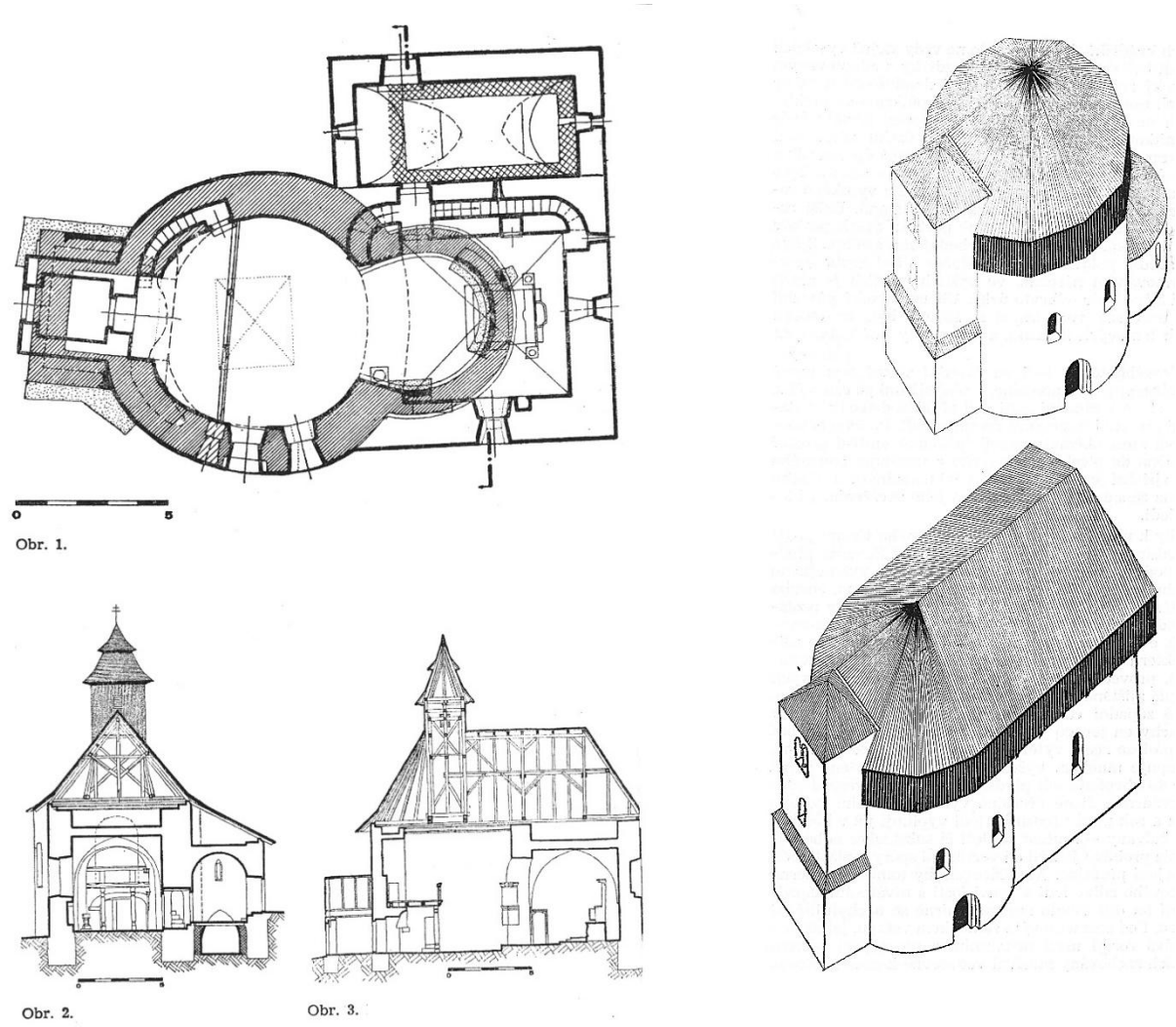

Obrázek 2: Vlevo: půdorysný plán a řez kostelem sv. Máří Magdalény (podle: Konečný 1990, 62).

Jemnice – Podolí

Město Jemnice leží v mírně zvlněné krajině Jevišovické pahorkatiny, po obou stranách mělkého údolí říčky Želetavky a jejího přítoku, Manešovického potoka. Předlokační osídlení, nacházející se v dnešní městské části Podolí, vzniklo na pravé straně širokého říčního údolí. Jeho centrem byl pravděpodobně zeměpanský dvorec, situovaný na mírném návrší nad oběma vodotečemi. Z dvorce se do dnešních dnů dochovala pouze válcovitá věž původní rotundy neznámého zasvěcení, datované do 12. století. Věž měla zřejmě funkci zvonice s vnitřním schodištěm, které umožňovalo vstup na emporu v lodi. Předpokládá se, že areál dvorce byl opevněn příkopem a palisádou, průběh a podoba fortifikace však nebyly doposud archeologicky zachyceny. Totéž platí i o další předpokládané profánní stavbě – paláci.

V těsném sousedství rotundy, která byla definitivně zbourána na konci 18. století, byl vystavěn pozdně románský kostel sv. Jakuba. Loď kostela byla obdélná, plochostropá, pravděpodobně s půlkruhovou apsidou, která byla odstraněna během poslední přestavby v pozdně gotickém slohu na počátku 16. století.

Obrázek 3:Pohled na areál okolo současného kostela sv. Jakuba Většího (zdroj: Mapy.cz).

Nově přistavený presbytář byl zaklenut síťovou žebrovou klenbou s malbami z roku 1515 a monumentálním pastoforiem z roku 1518. Ze stavebního hlediska je zajímavé, že osa nového presbytáře je mírně vychýlena od osy starší lodi. Samotná pozdně románská loď je dle některých názorů ztotožňována s výše zmíněným palácem, náležejícím k odstraněné rotundě.

V areálu předpokládaného dvorce proběhlo doposud jen několik nepříliš rozsáhlých archeologických výzkumů. Nejzásadnější byla sondáž z roku 1974 (L. Konečný, J. Bláha), která odhalila půdorys základů odstraněné lodi (vnitřní průměr cca 650 cm, síla zdiva cca 140 cm) a apsidy rotundy (síla zdiva cca 120 cm).

Nové město bylo ze strategických důvodů založeno na cca 500 metrů vzdálené ostrožně nad levým břehem řeky. Ranou zprávu o jeho existenci přináší tzv. opevňovací listina Přemysla Otakara I. z roku 1227, ve které je již Jemnice označena jako město (*civitatis*). Samotná listina řeší stavbu kamenné hradby. Nová lokace měla tvar nepravidelného lichoběžníku s královským hradem situovaným v jihovýchodní části. Plná městská práva dostává Jemnice od Jana Lucemburského roku 1325.

Existence významného zeměpanského dvora a na něj navazující rané založení nového města bývá spojováno s těžbou polymetalických rud (zejména stříbra) na Podolí (tzv. Stará Jamnice). Tato teorie však nebyla doposud spolehlivě prokázána. Nejstarší věrohodná písemná zmínka o těžbě pochází z první poloviny 14. století. Těžba zde pak s přestávkami probíhala až do 19. století.

Obrázek 4: Pohled do obnovených středověkých štol v Jemnici-Podolí (zdroj: Buriánek – Hršelová – Vedra – Vohryzek – Vokáč – Zimola 2025).

V roce 2012 došlo k objevení dvou významných středověkých montánních památek, a to štoly Jan Nepomucký a štoly Terezie, které byly po letech obnovovacích prací nedávno znovu v omezené míře zpřístupněny veřejnosti. V rámci exkurze si bude možné obě důlní díla prohlédnout, avšak pouze ve sníženém počtu návštěvníků.[1]

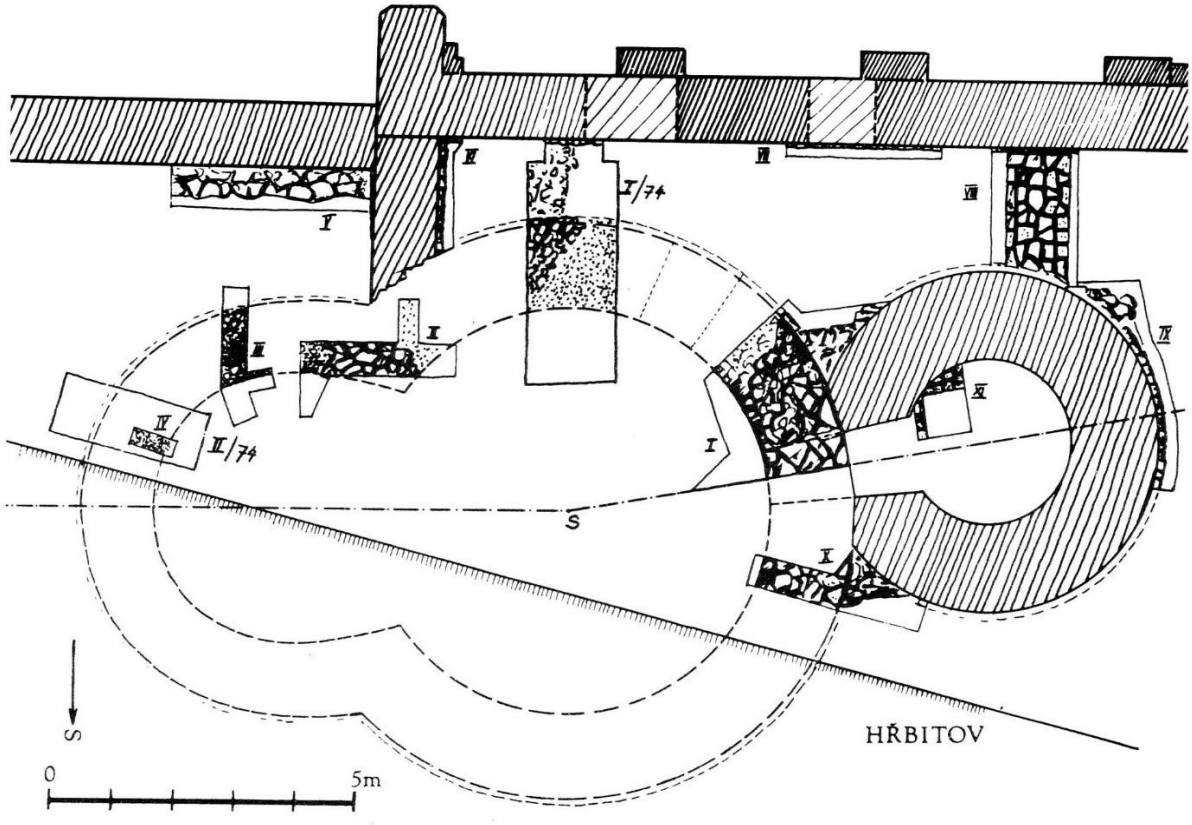

Obrázek 5: Půdorysný plán rotundy s vyznačením archeologických sond z let 1973-1974 (podle Bláha – Konečný 1975, tab. 46).

[1] Doporučena je pevná obuv.

Hrad Bítov

Hrad Bítov představuje jeden z nejvýznamnějších hradů jihozápadní Moravy. Jeho počátky jsou spojovány s existencí raně středověkého hradiska, které plnilo významné správní, vojenské a komunikační funkce na česko-rakouském pomezí. Nejstarší zmínka o Bítovu je falzu zakládací listiny staroboleslavské kapituly (1078?). Další už relativně spolehlivější písemná zpráva o Bítovu pochází z roku 1185. V Jarlochově letopisu je v souvislosti s konfliktem mezi Přemyslem, pozdějším Přemyslem Otakarem I., a moravským markrabětem Konrádem II. Otou zaznamenáno zpustošení Znojemska a Bítovska. Další doklad se vztahuje k roku 1194, kdy měl na Bítově pobývat kníže a pražský biskup Jindřich Břetislav. Význam lokality na samém konci 12. století dokládá rovněž zmínka o bítovském arcijáhnu Vítkovi, jenž měl být písařem výše zmiňované listiny.

I v průběhu 13. století byl Bítov významné správní centrum. Roku 1222 je v písemných pramenech doložen kastelán Ben a současně se připomíná existence samostatné bítovské provincie. Strategická poloha v prostoru moravsko-rakouského pomezí předurčovala lokalitu k významné roli v soudobých vojenských konfliktech. Podle pozdní Pulkavovy kroniky byl hrad v roce 1233 dobyt během válečného střetnutí mezi českým králem Václavem I. a rakouským vévodou Fridrichem II. Bojovným. Původně zeměpanské sídlo přešlo na konci 13. století do držení rodu z Lichtenburka. V roce 1307 získal Raimund z Lichtenburka Bítov jako dědičné léno od krále Jindřicha Korutanského. Jeho potomci následně vytvořili samostatnou rodovou větev označovanou jako Bítovští z Lichtenburka, která panství držela až do svého vymření roku 1572. Následně hrad vystřídal řadu dalších šlechtických vlastníků, mezi nimi Strejnové ze Švarcavy, Jankovští z Vlašimi, Daunové, Haugwitzové a Haasové. Po roce 1945 přešel objekt do vlastnictví československého státu.

Stavebněhistorický vývoj původního hradu a pozdějšího zámku je značně složitý a stále není plně objasněn. Dle nejnovějších výzkumů probíhala transformace původního přemyslovského hradiska ve vrcholně středověký kamenný hrad na přelomu 12. a 13. století. Této stavební fázi přináleží Dolní břitová věž a přilehlá fortifikace na západní opyši. Patrně již tehdy vznikla i velká břitová věž, která byla dříve datována do 20. až 30. let 13. století, či dokonce až do průběhu 15. století.

Minimálně od třetí čtvrtiny 13. století dochází k postupné stavební aktivitě v nejvýše položené části hradní ostrožny – dnešním hradním jádře. Postupný vývoj složitého organizmu jádra byl ukončen až v 19. století. K nejstarší fázi patří mírně lichoběžníková patrně obytná hranolová věž, doplněná obvodovou hradbou jádra, při jeho západní straně pak stál palác. Na přelomu 13. a 14. století byl nejspíše vybudován parkán na severní straně jádra, do kterého byl později vložen sklep a před polovinou 14. století zřejmě vzniklo i celé severní křídlo hradního jádra, pravděpodobně i s kaplí. V intervalu druhé poloviny 14. a první poloviny 15. století zřejmě vzniká i obvodová zástavba na severní straně včetně drobné (třetí!) břitové věže. Jádro bylo následně intenzivně upravováno až do 19. století a průzkum v 90. letech 20. století probíhal v podstatě až na závěr velké rekonstrukce. K jádru přináleží na jihovýchodě i další kvadratická věž, snad z druhé poloviny 15. století, kdy její přízemím prochází přístupová komunikace do střední části areálu. V čele hradu se pak nachází masivní štítová zeď, dnes se dvěma branskými věžemi. Vznik zdi je kladen do pokročilého 15. století, či na počátek 16. století a celá tíha obrany, oproti zvýšené části hradní ostrožny, na ní stála až do konce vojenské funkce hradu.

Ve střední části hradu se nachází značně regotizovaný hradní kostel Nanebevzetí Panny Marie, u kterého se předpokládá starší původ, snad již v 12. století. Nicméně stavba nebyla podrobena bližším průzkumům a regotizace setřela většinu detailů starší stavby. První zmínka o kostelu je z roku 1334. Jižní zámecké křídlo, které se opřelo o starší středověkou hradbu středního části hradu, vzniklo až patrně za Strejny ze Švarcenavy (1576–1612). Další stavby ve střední části hradu vznikly až v 19. století.

Obrázek 6: Bítov, hradní jádro. 1 – druhá polovina 13. století. 2 – přelom 13./14. století. 3 – před polovinou 14. století. 4 – druhá polovina 14. až první polovina 15. století. 5 – druhá polovina 15. až první třetina 16. století. 6 – druhá polovina 16. až 17. století. 7 – mladší. (Podle Plaček 1996).

Z archeologického hlediska je Bítov zatím jen minimálně poznán. Přestože je od roku 1945 ve státních rukách a proběhlo zde mnoho výkopů a dalších stavebních aktivit, jsou naše zjištění stále velmi omezené. Ze starších výzkumů máme jen kusé informace, například z výkopů páteřní kanalizace na konci 80. let 20. století. Podrobnější informace jsou k dispozici pouze o dvou sondách realizovaných v letech 1991 a 1992. První sonda, zasahující až do hloubky pěti metrů, byla realizována při velké břitové věži, kde ovšem byly nejstarší situace zachyceny z konce 15. až počátku 16. století. Druhá sonda se nacházela v hradní zahradě a zřejmě nebyla nikdy dokončena. Zachytila patrně situace z 14. a 15. století.

V letech 2002-2003 proběhl drobný výzkum na dvorečku západně od jižní zámecké budovy (střední část hradu), který odhalil korunu zaniklé středověké hradby. Další dohledy nad drobnými terénními zásahy nepřinesly podstatnější informace. Zlom nastal, až v roce 2020, kdy byly mimo jiné, realizované sondy při patě hradby obklopující hradní zahradu na opyši v západní části areálu hradu. Zde byly krom mladších situacích, zachyceny i vrstvy a objekty z 12. a 13. století. Podařilo se zjistit, že hradební okruh do té doby datovaný do 15.-16. století ve skutečnosti vznikl již na přelomu 12. a 13. století. Další sondy v následujících letech v této části hradu tuto dataci potvrdily. Do stejné stavební fáze patří i výstavba dolní břitové věže, která byla dendrochronologicky nově datována do let 1184-1203. Kromě výzkumů v hradní zahradě byla klíčová i sonda v tzv. medvědím příkopu, tedy v prostoru severně od hradního jádra. Zde byla zachycena asi 1,2 m široká na sucho kladená kamenná konstrukce, na kterou navazoval relikt dřevěného roštu. Celá situace byla radiokarbonově datována do první poloviny 11. století. Další nové archeologické poznatky jsou očekávaný při plánované opravě vnějšího opevnění, která má brzy začít.

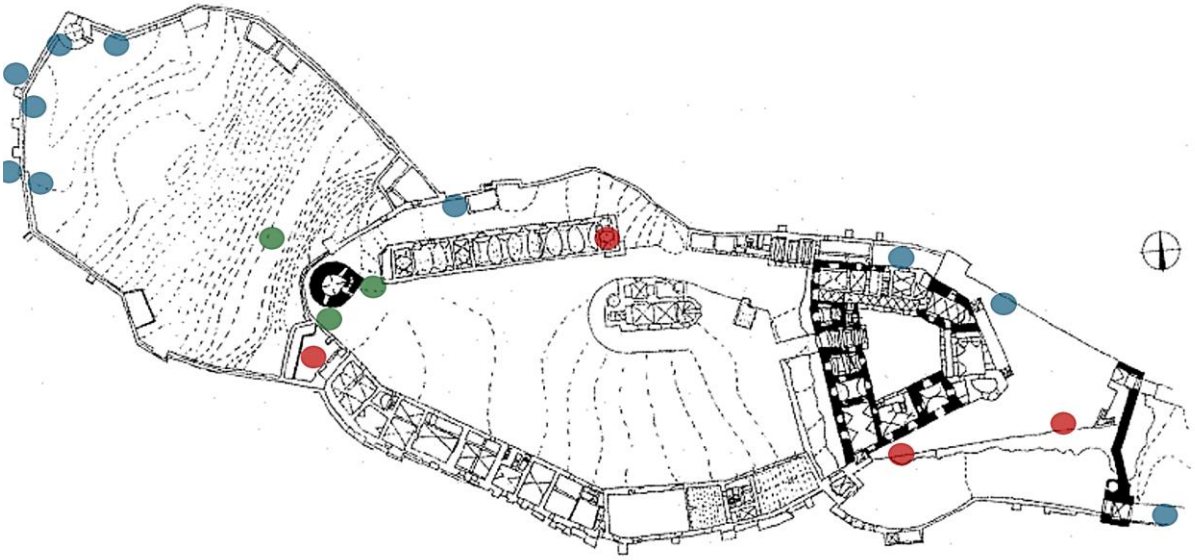

Obrázek 7: Hrad Bítov, půdorys současného stavu. Vpravo štítová zeď a za ní hradní jádro. Střední část s kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Vlevo velká břitová věž a opevnění v dnešní hradní zahradě s dolní břitovou věží. Tečkami vyznačené archeologické výzkumy s dohledatelnými informacemi. Zeleně – výzkumy Z. Měřínského, Červeně – NPÚ, ÚOP Brno, Modře – Archaia Brno + NPÚ, ÚOP Brno.

Šebkovice - St. Máří Magdaléna Church

Picture 1: View of the Rotunda of St. Máří Magdalena (source: archives of the Vysočina Museum in Jihlava).

The parish church of St. Máří Magdaléna was built on the northwestern edge of the village of Šebkovice, on a gentle terrace in an otherwise sloping landscape above the valley of the Šebkovice Stream. The original Romanesque rotunda, consisting of a central nave with a circular floor plan (internal diameter 690 cm, wall thickness 150 cm)—which still stands today—a tower that no longer exists, and horseshoe-shaped apses, was built in the second half of the 12th century or during the first third of the 13th century. During the repair and structural stabilization of the building between 1979 and 1981, an architectural-historical survey of the above-ground masonry was conducted, along with a small-scale archaeological investigation (L. Konečný). This was followed in 2020–2021 by a rescue excavation (M. Vokáč) in conjunction with dehumidification of the structure and the construction of a retention reservoir outside the sacred precinct.

The Romanesque nave, with a diameter of 990 cm and built of roughly hewn blocks, was originally accessible from the south, as evidenced by the still-preserved portal with simply stepped jambs, spanned by a semicircular arch formed of radially laid stones, above which two Romanesque windows have been preserved. The prismatic tower, situated on the west side, was connected to the nave by an arch at the level of the gallery. A staircase built into the thickness of the masonry also led up to the gallery; it was accessed from the nave and, according to architectural-historical research, may have continued all the way up to the nave's attic.

In the mid-13th century, the apse was replaced by a rectangular Romanesque-Gothic presbytery, vaulted with a simple ribless cross vault. A fortified floor was built above the presbytery, accessible once again by a staircase built into the thickness of the masonry and illuminated by a single slit-like opening, which, according to some accounts, also served as an arrow slit.

Most likely in the 14th century, a charnel chapel with an ossuary in the basement, vaulted with a pointed arch, was added to the presbytery from the north. The charnel chapel apparently ceased to serve its original purpose at the end of the 15th century, when the ossuary's vault was partially demolished and the space of the original burial chapel was converted into a sacristy.

The last major construction project that altered the building's overall appearance was the demolition of the original tower in 1878 and the subsequent construction of the square-shaped western vestibule.

The immediate vicinity of the church served as a burial ground from at least the 13th century onward. Furthermore, the site was at least partially surrounded by a massive moat, the remains of which are still visible today, particularly on the north side. The moat was documented archaeologically, and the most recent research revealed its dimensions and age (width 800 cm, depth more than 250 cm). The material in its fill has refined the dating of its abandonment, which can be placed during the first third of the 14th century. In all likelihood, such a massive fortification element cannot be considered merely a boundary marking a sacred site, as earlier research suggested, but rather the remnant of a fortified courtyard.

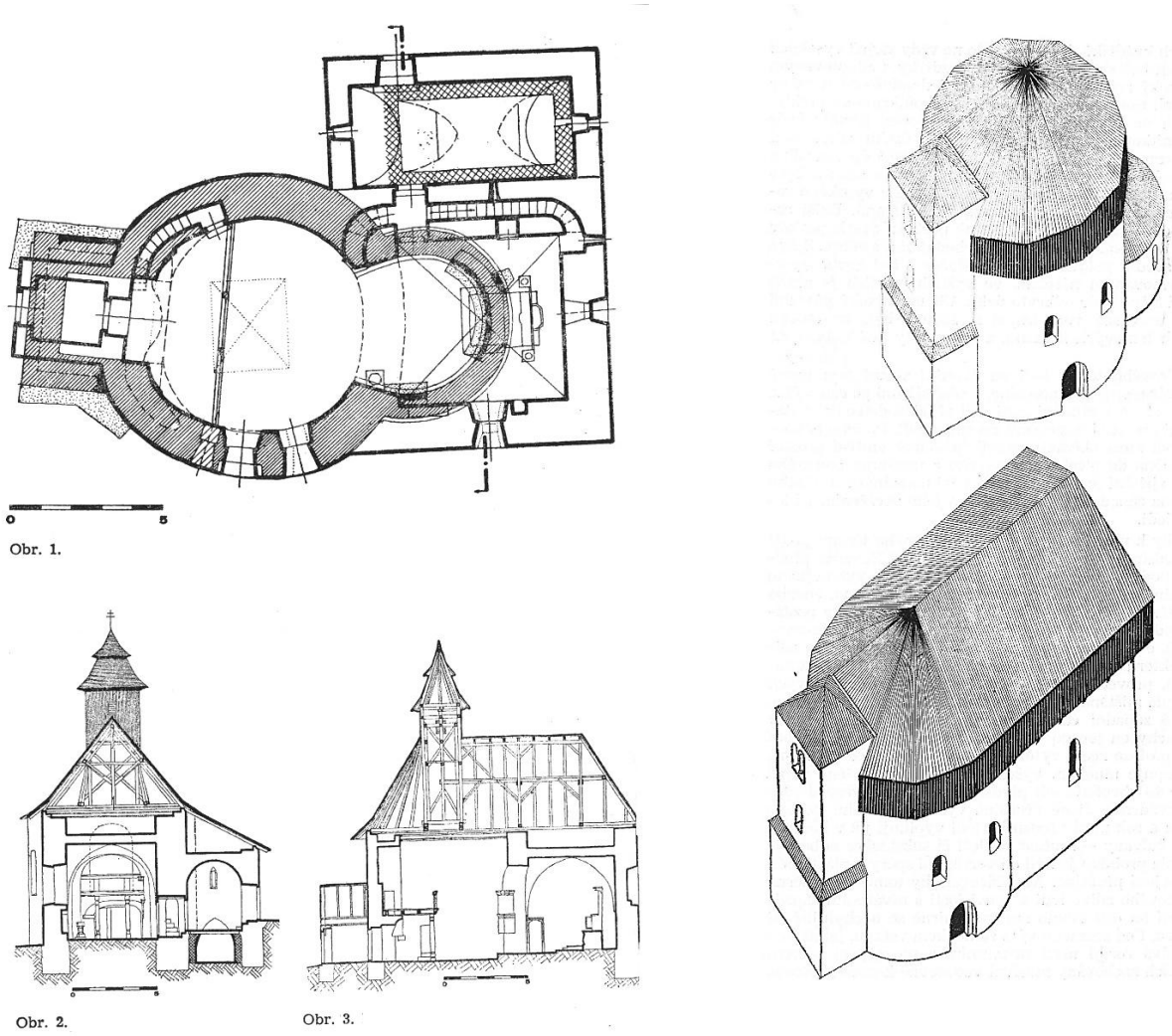

Picture 2:Left: Floor plan and cross-section of the Church of St. Máří Magdalena (based on: Konečný 1990, 62).
Right: Reconstruction of the possible appearance of the Church of St. Máří Magdalena in the 12th and mid-13th centuries (based on Konečný 1990, 63).

Jemnice – Podolí

The town of Jemnice lies in the gently rolling landscape of the Jevišovice Hills, on both sides of the shallow valley of the Želetavka River and its tributary, the Manešovice Stream. The pre-town settlement, located in what is now the Podolí district, was established on the right side of the wide river valley. Its center was likely a manorial estate situated on a gentle hill above both watercourses. The only part of the estate that has survived to this day is the cylindrical tower of the original rotunda, of unknown dedication, dating to the 12th century. The tower apparently served as a bell tower with an internal staircase that provided access to the gallery in the nave. It is believed that the estate grounds were fortified by a moat and a palisade; however, the course and form of the fortifications have not yet been archaeologically documented. The same applies to another presumed secular structure—the palace.

Picture 3: A view of the area surrounding the current St. Jacob Church (source: Mapy.cz).

In the immediate vicinity of the rotunda, which was finally demolished at the end of the 18th century, the Late Romanesque Church of St. Jacob was built. The nave of the church was rectangular, with a flat ceiling, and likely featured a semicircular apse, which was removed during the last reconstruction in the Late Gothic style in the early 16th century.

The newly added presbytery was vaulted with a net-ribbed vault featuring paintings from 1515 and a monumental pastophorium from 1518. From an architectural standpoint, it is interesting to note that the axis of the new presbytery is slightly offset from the axis of the older nave. The Late Romanesque nave itself is, according to some opinions, identified with the aforementioned palace, which belonged to the demolished rotunda.

To date, only a few relatively small-scale archaeological surveys have been conducted on the site of the presumed farmstead. The most significant was a test excavation conducted in 1974 (L. Konečný, J. Bláha), which revealed the ground plan of the foundations of the demolished nave (inner diameter approx. 650 cm, wall thickness approx. 140 cm) and the apse of the rotunda (wall thickness approx. 120 cm).

For strategic reasons, the new town was founded on a promontory approximately 500 meters away on the left bank of the river. An early record of its existence is found in the so-called fortification charter of Ottakar I of Bohemia from 1227, in which Jemnice is already referred to as a town (civitatis). The charter itself addresses the construction of a stone wall. The new settlement was shaped like an irregular trapezoid, with the royal castle situated in the southeastern part. Jemnice received full town privileges from John of Luxembourg in 1325.

The existence of a major feudal manor and the subsequent early founding of a new town are often linked to the mining of polymetallic ores (especially silver) in Podolí (known as Stará Jamnice). However, this theory has not yet been reliably proven. The oldest credible written mention of mining dates from the first half of the 14th century. Mining continued here, with interruptions, until the 19th century.

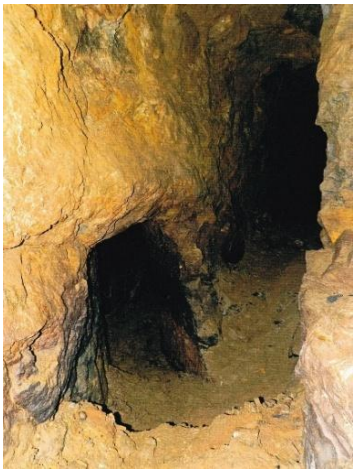

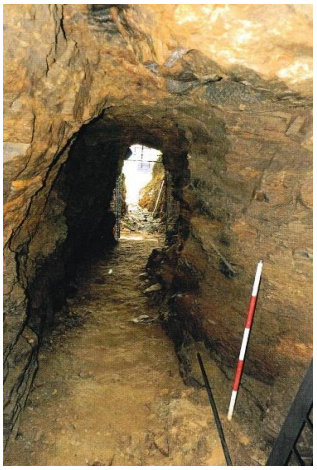

In 2012, two significant medieval mining sites were discovered: the Jan Nepomucký Adit and the Terezie Adit, which, after years of restoration work, have recently been reopened to the public on a limited basis. During the tour, visitors will be able to explore both mining sites, though only a limited number of visitors will be allowed at a time.[2]

Picture 4: A view inside the restored medieval adits in Jemnice-Podolí (source: Buriánek – Hršelová – Vedra – Vohryzek – Vokáč – Zimola 2025).

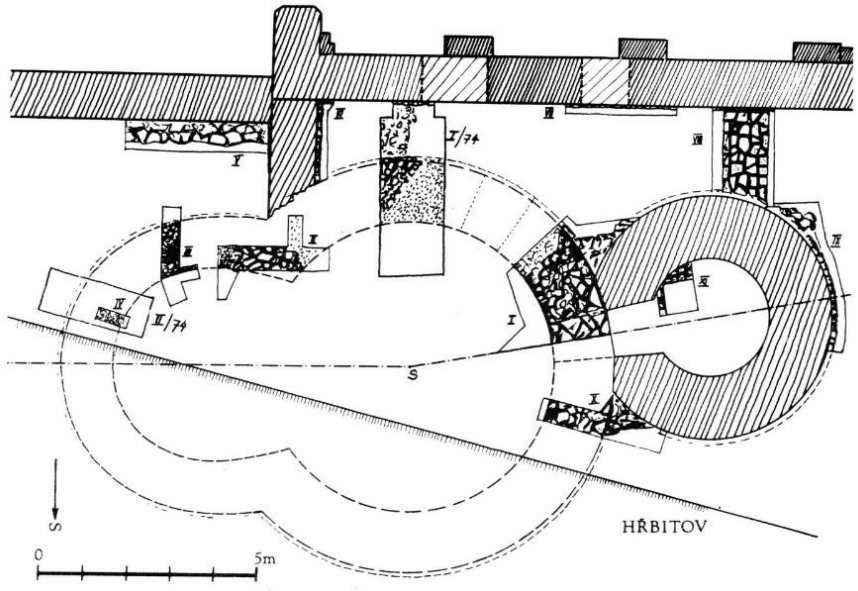

Picture 5: A floor plan of the rotunda showing the locations of archaeological test pits from 1973–1974 (based on Bláha–Konečný 1975, Table 46).

[2] Sturdy shoes are recommended.

Bítov Castle

Bítov Castle is one of the most significant castles in south-western Moravia. Its origins are linked to an early medieval hillfort that served important administrative, military, and communication functions on the Czech-Austrian border. The earliest mention of Bítov is in a forgery of the founding charter of the Staré Boleslav Chapter (1078?). Another, relatively more reliable written record of Bítov dates from 1185. Jarloch's chronicle records the devastation of the Znojmo and Bítov regions in connection with the conflict between Přemysl – later known as Přemysl Otakar I – and the Moravian Margrave Konrad II Ota. Further evidence dates to 1194, when Duke and Bishop of Prague Jindřich Břetislav is said to have stayed at Bítov. The importance of the locality at the very end of the 12th century is also attested by a mention of Vítek, the archdeacon of Bítov, who is said to have been the scribe of the aforementioned charter.

Even during the 13th century, Bítov remained an important administrative centre. In 1222, written sources mention the castellan Ben and, at the same time, refer to the existence of an independent Bítov province. Its strategic location on the Moravian-Austrian border meant that the site was destined to play a significant role in the military conflicts of the time. According to Pulkava's later chronicle, the castle was captured in 1233 during a military skirmish between the Czech King Wenceslas I and the Austrian Duke Frederick II the Warlike. Originally the seat of the local lord, it passed into the possession of the House of Lichtenburg at the end of the 13th century. In 1307, Raimund of Lichtenburg acquired Bítov as a hereditary fief from King Henry of Carinthia. His descendants subsequently formed a separate branch of the family known as the Bítov family of Lichtenburg, who held the estate until the line died out in 1572. The castle subsequently passed through the hands of a succession of other noble owners, including the Strejn family of Švarcava, the Jankovský family of Vlašim, the Daun family, the Haugwitz family and the Haas family. After 1945, the property became the property of the Czechoslovak state.

The architectural and historical development of the original castle and the later chateau is highly complex and has still not been fully elucidated. According to the latest research, the transformation of the original Přemyslid hillfort into a High Medieval stone castle took place at the turn of the 12th and 13th centuries. The Lower Corner Tower and the adjacent fortifications on the western rampart date from this construction phase. It is likely that the large corner tower was also built at that time; it had previously been dated to the 1220s to 1230s, or even as late as the 15th century.

From at least the third quarter of the 13th century, there was gradual construction activity in the highest part of the castle promontory – today's castle core. The gradual development of the core complex structure was not completed until the 19th century. The earliest phase comprises a slightly trapezoidal, presumably residential, prismatic tower, complemented by the core perimeter wall; on its western side, a palace stood. At the turn of the 13th and 14th centuries, a bailey was probably constructed on the northern side of the keep, into which a cellar was later incorporated. Before the mid-14th century, the entire northern wing of the castle keep, possibly including a chapel, was likely built. Between the second half of the 14th century and the first half of the 15th century, the perimeter buildings on the northern side

were likely constructed, including a small (third!) corner tower. The keep was subsequently extensively altered right up until the 19th century, and the survey carried out in the 1990s essentially took place towards the end of a major reconstruction. To the south-east of the keep stands another square tower, possibly dating from the second half of the 15th century, through the ground floor of which an access road leads to the central part of the complex. At the front of the castle stands a massive shild wall, now featuring two gate towers. The wall was probably built in the late 15th century or early 16th century, and, in contrast to the elevated part of the castle promontory, it bore the entire burden of the castle's defences until the end of its military function.

In the central part of the castle stands the Church of the Assumption of the Virgin Mary, which has been extensively rebuilt in the Gothic style; it is thought to have much older origins, possibly dating back to the 12th century. However, the building has not undergone a detailed investigation, and the Gothic-style reconstruction has obscured most of the earlier structure's details. The earliest mention of the church dates from 1334. The southern wing of the castle, which was built against the older medieval wall of the central part of the castle, was probably not constructed until the time of the Strejna family of Švarcenava (1576–1612). Other buildings in the central part of the castle were not erected until the 19th century.

Picture 6: Bítov, castle core. 1 – second half of the 13th century. 2 – turn of the 13th and 14th centuries. 3 – before the mid-14th century. 4 – second half of the 14th to the first half of the 15th century. 5 – second half of the 15th to the first third of the 16th century. 6 – second half of the 16th to the 17th century. 7 – more recent. (According to Plaček 1996).

From an archaeological perspective, Bítov remains largely unexplored. Although it has been in state ownership since 1945 and numerous excavations and other construction works have taken place here, our information remains very fragmentary. We have only fragmentary information from earlier investigations, such as the excavations carried out during the laying of the main sewerage system in the late 1980s. We have more detailed information only on two test pits carried out in 1991 and 1992. One of these, dug to a depth of five metres, was located near the large keep, where, however, the oldest features dated from the late 15th to the early 16th century. The second test pit was located in the castle garden and may never even have been completed. It apparently revealed features dating from the 14th and 15th centuries.

In 2002–2003, a small-scale investigation took place in the courtyard to the west of the southern castle building (the central part of the castle), which uncovered the crown of a defunct medieval rampart. Further monitoring of minor groundworks did not yield any significant information. A breakthrough came in 2020, when, amongst other things, test pits were excavated at the base of the wall surrounding the castle garden on a slope in the western part of the castle grounds. Here, in addition to more recent features, layers and structures from the 12th and 13th centuries were also identified. It was established that the castle wall, previously dated to the 15th–16th centuries, had in fact been constructed at the turn of the 12th and 13th centuries. Further test pits carried out in this part of the castle in subsequent years confirmed this dating. The construction of the lower corner tower also belongs to this same building phase; it has been newly dated using dendrochronology to the years 1184–1203. In addition to the investigations in the castle garden, a test pit in the so-called 'bear moat' – that is, the area north of the castle's core – proved crucial. Here, a dry-stone structure approximately 1.2 metres wide was uncovered, to which the remains of a wooden grating were attached. The entire feature was radiocarbon-dated to the first half of the 11th century. Further new archaeological findings are expected during the planned repair of the outer fortifications, which is due to begin shortly.

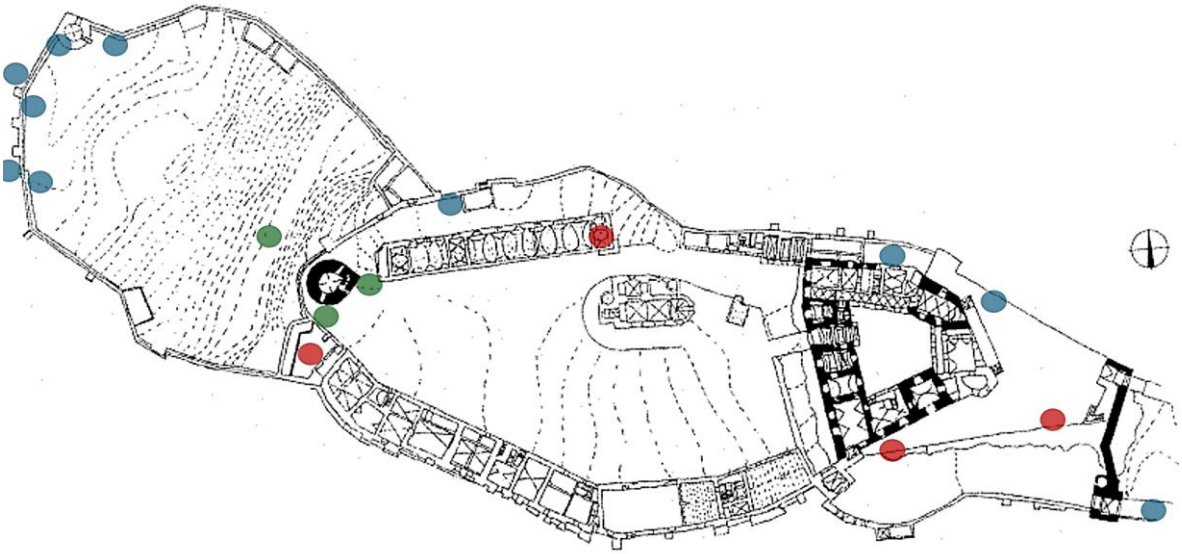

Picture 7: Bítov Castle, ground plan showing the current state. On the right, the gable wall and, behind it, the castle keep. The central section features the Church of the Assumption of the Virgin Mary. On the left, the large corner tower and the fortifications in what is now the castle garden, including the lower corner tower. Archaeological surveys marked with dots, for which information is available. Green – surveys by Z. Měřínský; Red – National Heritage Institute (NPÚ), Regional Office in Brno (ÚOP Brno); Blue – Archaia Brno + NPÚ, ÚOP Brno.